

tes, els socialistes acusaven Blasco d'haver propiciat la -
divisió dels dos centres obrers. "El Pueblo" publica una -
carta de Garcia Ballester, blanquer, en la qual es fa una -
valoració negativa de la vaga per a descarregar les culpes
sobre els socialistes. "Los de El Pueblo cumplieron fielmente
te con los trabajadores ya que publicaban todas las notas -
que les enviábamos, cosa que no hizo ningún periódico. Los
concejales republicanos y Blasco, en particular, hicieron -
gestiones para resolverla y, a pesar de que nos dijeron en
privado que estaba mal planteada y dirigida, no quisieron -
publicar sueltos contra L. Andreu para evitar la desmorali-
zación". Fins ací el remitent que, com podem veure, a més -
de blanquer és fervorós republicà. No cal cap comentari, -
doncs, ja que després d'haver seguit la vaga dia rere dia -
no ens diu res nou. Es tracta d'una interpretació. Com la -
dels socialistes ja la coneixem, posem punt final. Al vol-
tant del nas de Cleopatra i les seues conseqüències hom també
bé discuteix dins el moviment obrer, després de cada batalla
d'Actium.

3ª PART: LA LLUITA REIVINDICATIVA (190-274)

SALARIS, JORNADA DE TREBALL I ALCUNA QUESCIO DE MES

- 1) Els obrers de Vila
- 2) La fusta
- 3) El petit metall
- 4) El gran metall
- 5) Una mena de multinacional
- 6) La resposta de les dones
 - Del coratge individual a...
 - La lluita col.lectiva
- 7) Sectors en crisi: boters, carruatges...
- 8) Treballadors de "coll blanc"
- 9) Quescions de táctica obrera: la vaga parcial i rotativa dels forners
- 10) Quescions de táctica patronal: el lock-out als barreterers.

SALARIS, JORNADA DE TREBALL I ALGUNA QÜESTIÓ DE MÉS

Resultaria aventurat fer una valoració de les Societats indicant quines eren les més fortes però és evident que en l'estructura de la producció els sectors del metall i la construcció, als que a València sol afegir-se la manera, formen l'eix. A cadascun d'ells no els corresponia una única Societat sinó tota una sèrie de Societats - que s'adequaven als diferents sub-sectors però, en general, donen la impressió, com unes a veure, d'ésser les més estables i assegurades. Per situar al lector i evitar els perills de la dispersió del relat jo destacaria dues característiques. La primera és que en les seves lluites no apareix - gairebé mai el problema de la Societat que constituïa per a d'altres el cavall de batalla i que va donar lloc als enfrontaments més durs amb la patronal. Ací sembla que aquesta ho doni per a més, salvat d'alguna petita excepció, tal vegada per què ja portaven anys constituïdes (per ex. la de Serradors o la Constructora). La segona nota és que, centrades en les qüestions reivindicatives, ofereixen en conjunt una escalada lenta però progressiva al voltant de la jornada de treball i a les millores salarials. És clar que aquestes dues notes adonen una simplificació excessiva ja que s'entremesclen d'altres problemes. Però, per un cert

afany de claredat en l'exposició, en aquest capítol anem a tractar fonamentalment de l'aspecte reivindicatiu de les Societats, sense que açò signifiqui que ací s'esgoti el tema.

Les reivindicacions se centren, com hem apuntat, en la reducció de jornada i en periodals augments salarials, anteposant sempre la qüestió de la jornada al salari. Açò no vol dir que els treballadors estigueren contents amb el que cobraven, ja que eren jornals molt baixos, sinó que les Societats consideraven que l'augment salarial tenia algunes oportunitats en la lògica del mercat capitalista mentre que la reducció de jornada si no es forçava no s'aconseguiria.^{2/}

El 1900 la mitja d'hores de treball és de 10 a 11 pel que es pot veure en les successives reduccions. Segons les estadístiques de l'Institut de Reformes Socials de 1914 en aquest any encara un 64% de la població laboral de la Província de València treballa entre 10-11 hores i sols un 30% entre 8-9.^{3/} En 1900 eixe 64% seria el 90% però començant aleshores les lleis per la disminució en sembla poc creïble que en quinze anys no més un 30% haguera aconseguit reduir-les. Segons aquest mateix informe en 1944 solament els obrers de vila i els marbristes havien aconseguit la jornada de 8 hores cosa absolutament inexacta. De totes maneres aquestes dades comparatives amb anys posteriors no ens interessan massa i solament han estat es

mentades per si de cas algun erudit les trobava a faltar i, sobretot, per diferenciar la nostra metodologia. Ací no pretenem recollir globalment i quantitativa percentatges, sinó efectuar el seguiment concret d'unes conquestes on s'hi troben. Retingam, doncs, que en 1900 partim com a mitja en els rams que coneixem per llurs respectives societats, de 10-11 hores de treball diari.

Aquest mateix any el salari mitjà està al voltant dels ¹⁰ quinzets l'oficial de 2^a. ^{4/} Repetim que al dir - salari mitjà no ens referim al que resultaria de treure una mitja aritmètica entre tots sinó al que es donava per regla general en els rams dels que tenim informació per les Societats. ~~L'Informe de l'Institut de 1914 dona per a València, en el metall, construcció i fusta, la mitja de 48-20 quinzets, que si ens atenim a l'evolució que coneixem de 1900 a 1903, en què es passa de 8 a 12-14, ens sembla un poc baixa. Tornant al nostre punt d'origen, la xifra aproximativa de 2 pessetes llires ens ve confirmada per diverses fonts.~~ ^{A 1900} ^{1/} L'Ajuntament de València, que per les pressions blasquistes, procurava adaptar-se a la mitja, estableix per als seus obrers la quantitat de 2 pessetes. En 1903 ja amb els blasquistes al poder, ^{intenta pujar-lo a 2'50.} ~~s'avança a 3 pessetes.~~ El Pueblo senyala en un article de novembre de 1898 titolat "La vida de los pobres" que els obrers venen a cobrar entre 1'50 i 2'50. Totes aquestes indicacions coincideixen amb les proporcionades per J.J. Morato en un arti -

cle titulat: "Las subsistencias en Madrid", publicat en 1901 en la Nueva Era: "El término medio del salario diario del varón adulto acaso no llegue a 2'25 ptas."

Moltes hores de treball, poc salari i conseqüentment una vida austera, de privacions, quan no de misèria. En l'article esmentat de Morato apareix un càlcul del què necessitaria una família, matrimoni i un sol fill, per poder viure. L'estudi molt en la línia seriosa i científica dels socialistes de l'època, es basa en la dieta normal d'un obrer de vila, amb la qual (després d'una sèrie de comptes sobre les calories del menú) esdevé francament infraalimentat. Aquesta infraalimentació a base de sardines, cigrons, cansalada, bacallà, oreilles i pa li costaria a la reduïda família 2'50 pessetes diàries. Cal afegir-hi llum, vestit, calçar, etc., 0'75 per persona, i "veremos que el salario que ingresara en cada hogar debería ser de 4'25 ptas. diarias, con las cuales aún no se llenarían ni con mucho las exigencias de la economía animal". El Pueblo, en l'article esmentat, dóna també algunes dades sobre el cost de la vida però d'una forma un tant confusa. Els qui hem pogut compulsar (el lloger de casa, de 60 a 120 quinzets mensuals, el preu de la cansalada a 8 quinzets el qui lo...) són pràcticament iguals als preus indicats per Morato per a Madrid. En un i altre lloc ser obrer no era cap ganga. 5/

Fixats els punts d'eixida en els que s'anaven a basar les reivindicacions obreres, passen a veure de quina forma ho van fer les Societats dels rams més importants.

1) Els obrers de vila

"La Constructora" (a la que es pot afegir "La Esquadra", integrada per peons, ja que ambdues actuaven a l'uníson) és, durant tot aquest període, la Societat més consistent. Té prop dels mil socis, local propi, desplega una multiforme activitat i demostra en tot una gran seguretat de moviments. Les seves intervencions són decisives: Crida a la tornada al treball en la vaga de 1902, pren la iniciativa de celebrar l'1 de maig de 1900 separada, per atermenar el terreny amb els socialistes, frena les iniciatives de vaga davant de la Fira de Juliol en 1902, i en tot demostra una especial autoritat damunt de les altres. En certa manera és la vida de altres Societats, sobretot les dels obrers de vila dels pobles propers (Manises, Foios, Burjasot) en el procés fundacional de les quals participa i a les que sosté amb el seu patrocinament. Per altra banda, és la que desplega major activitat cultural tant en conferències sobre el propi ofici com dels temes que solien estilar

-se, Zola, la república i altres. Com es pot veure, i ja n'hem parlat, en els moments i problemes clau mostrava una clara inclinació blasquista.^{6/}

Ara bé, aquesta seguretat i consistència es recolzaven en el fet de què a la vegada que Societat de resistència desenvolupava les funcions de Societat de col·locació i contractació en uns anys en què el treball en la construcció no mancava a causa de les reformes urbanes. Ateses les característiques del treball en aquest sector, per "colles" i contractes d'obra no ens pot estranyar que actuara de "mitjancer" i que en els casos freqüents d'obres de l'Ajuntament es presentara com a unitat contractant.^{7/} Així veiem que en 1901 Joaquín Payá, el seu president i després regidor blasquista, presentava proposicions per a la construcció i paviments d'asfalt d'alguns carrers, com ja havia fet abans en l'arreglament de la baixada de Sant Francesc. Aquest sistema, ~~contra el que podis semblar, no~~ ^{un delicat equilibri} els obligava a ~~pagar a la baixa~~ en els salaris per poder endur-se la subasta. Agrupant pràcticament a la majoria dels treballadors del ram, a través de les seves pròpies ofertes i contrates en obres públiques fixava i estabilitzava els salaris que havien d'ésser acceptats pels altres. De fet, com anem a veure, a penes va tenir de realitzar grans vagues. Seguint aquest sistema en 1904 va anunciar públicament que es constituïa d'una forma semi-oficial en Llotja de contractació per a tots els treballadors del sector. -

Aquesta forma d'actuar va ser discutida en el I Congrés de la Federació d'obrers de vila i peons de la província de València celebrat en 1905 i s'hi aprovà que la Societat anara a les subhastes, com ja venia fent.^{8/} Cap pensar que aquesta forma de ^{actuar} ~~jugar a l'alça~~ (dintre d'uns límits estrets, és clar, i compensant-ho amb les garanties professionals que podia oferir) no haguera tingut èxit de no córrer diversos elements: 1) l'especial benevolència de què va gaudir a partir de 1900, per part de l'Ajuntament blasquista, 2) la copada "natural" i no forçada dels treballadors del sector que hi veien la millor Societat de col·locació, i 3) l'abundància de treball que duia als patrons constructors a preferir el consentiment a l'enfrontament.

"Llama la atención a los transeúntes la gran cantidad de casas en derribo y de reedificaciones. Rara es la calle donde no hay una casa en tierra o en obra. Esto es debido a los concejales de la Fusión. Antes el propietario de una casa ruinosa se reía del Ayuntamiento. Así resulta que se movilizan los capitales, encuentran vida muchas industrias y hallan trabajo y pan multitud de obreros".^{9/} No és aquest el lloc per discutir l'encert de la política urbanística dels blasquistes però no cal dir que fou una febre intensa que va sacsejar la ciutat i que indubtablement va proporcionar molt de treball. Actualment estan fent-se alguns estudis per veure fins quin punt l'especulació immobiliària va donar capitals d'altres inversions més pro-

ductives desmontant l'excessiu simplisme de què aquesta era la millor forma de donar treball. Però aquesta és una altra qüestió que ens desvia dels fets tal com foren.

En aquest marc l'activitat de la Societat és, generalment, exitosa i poc conflictiva. En setembre de 1901 és la primera que reivindica la jornada de 8 hores (aquest mateix any els ebenistes van lluitar per les 9 hores). Segons diu Las Provincias "se dirigieron a los dueños de todas las obras que se estaban haciendo en Valencia. Aquel mismo día accedieron algunos pocos y en los sucesivos fue aumentando su número, por la imposición de los huelguistas y por la necesidad de terminar las obras, quedando generalizada de este modo la jornada de ocho horas". El periòdic afegeix que "no hubo alborotos ni turbulencias" i si Las Provincias, tan especialment sensible a l'ordre, ho diu és que degué ser així.

L'acord prèviament no devia després complir-se amb exactitud en totes les obres ja que en Juliol de l'any següent, 1902, està a punt de plantejar-se una vaga. Es postposa, pels motius abans indicats, i ja no en tornem a tenir notícies fins Abril de 1903 quan la Societat publica una nota en la premsa on, amb segura arrogància, ^{ho} diu: "La Constructora recuerda a los patronos los horarios acordados que son de 8 a 12 y de 2 a 6". El to és molt diferent al dels panflets de les altres Societats en els que es parla d'abusos,

situació insuportable, etc. Aí l'enunciat és tranquil, de qui sap que gaudeix d'un indubtable poder contractual. Poder que, de tant en tant, devia revalidar amb la constatació de la seva força. Per això, en aquesta ocasió, a l'avis que "recuerda", segueix una brevíssima vaga per donar un toc d'atenció als desmemoriats i reajustar els salaris. D'aquesta forma, organitzats en una Societat d'una gran solidesa i firmesa, els obrers de vila i peons de la construcció foren un dels eixos fundamentals d'avang del moviment obrer.^{11/}

2) La fusta

^{12/} La lluita reivindicativa en el sector de la fusta apareix escalonada a través de les diverses Societats de serradors, ebenistes, fusters i tallistes. Comencen els serradors, una de les Societats més antigues i una de les poques que tenia una clara vinculació amb la UGT. La vaga per les 9 hores té lloc en octubre de 1900, moment poc oportú ja que estava massa prop el dur conflicte dels blanquers que havia acabat dissolent la Societat, i esclament un mes abans, en setembre, els manyàns havien patit un altre ensopac. Però els socialistes que dirigien la Societat te-

nien particular interès en demostrar la seva eficàcia i van jugar la carta difícil. Recordem que uns mesos abans s'ha produït la divisió de les Societats entre les d'influència socialista i les independents (o, més bé, d'influència - blasquista i anarquista) i és lògic que els socialistes - vulgueren mostrar els seus trucs per enfortir la seva influència. La seva teoria, exposada en un polèmic panflet - de resposta als ebenistes, és que les lluites parcials o sectorials són les més útils ja que "tiran" o tenen un - efecte d'arrossegament sobre els altres. No obstant les - pretensions dels serradors van restar a mitges frustrades. El seguiment de l'atur va ésser total en les 43 serreries que hi havia a València però s'allargava i sense trobar - massa ajuda en les altres Societats, esgotades les seves - caixes de resistència amb els blanquers. Alguns tallers van tornar al tres ll amb "esquiroles" que provenien d'ebenisteria la qual cosa va provocar una forta tensió entre amb- - dues Societats, l'una acusant els ebenistes de "traïers" i aquestes dient que era una vaga inoportuna "manifasseja- da" per quatre socialistes. Tenint les coses així i amb la prudència que Pablo Iglesias inculcava als seus per no cre- mar la Societat, aquesta aprofita un badall negociador i - accepta la tornada al treball amb la reducció de mitja hora de jornada, és a dir, deixant-la en nou hores i mitja. De totes maneres l'acord, fet un poc forçadament, és confús ja que sembla, si hem de creure un panflet dels ebenistes, -

que era un acord purament formal. En la pràctica alguns patrons van preferir pagar-los la mitja rebaixada i que la treballaren, el resultat del qual fou un augment salarial en lloc d'una reducció de jornada.^{13/}

La següent empremta la feren els ebenistes, en octubre de 1901, just un any després que els seus companys. Ací s'aconsegueix la jornada de 9 hores de manera clara i definitiva ja que en 1902 la Societat convoca un míting per celebrar l'universari del seu triomf.^{14/}

Per últim, en aquesta espècie de marxa de rellevament, agafen les regnes els fusters, confirmant-se així la teoria dels "tirones" o efectes d'arrossegament. "A finales de diciembre de 1901 se declararon en huelga los carpinteros, pidiendo la jornada de 8 horas, obtenida ya por los albañiles. El día 14 de enero de 1902 quedó terminada la huelga por haber alcanzado su petición los huelguistas". D'aquesta vaga són els dos textos que reproduïm com a mostra del clima de tensa gravetat en què se mantien els conflictes. "Es completamente falso que unos cuantos huelguistas se presentaran en un taller de la calle del Hospital y maltrataran de palabra y obra al maestro, esposa e hijo. Todos somos tan honrados como el mejor ciudadano". Precisament aquest orgull de treballadors, aquesta consciència de la dignitat de la classe a la que pertanyen és el que els du a ésser inflexibles amb els

qui no es comporten com a autèntics obrers i traïxen els seus companys. A aquests se'ls marca amb el signe de la reprobació general: "Se advierte a todas las Sociedades - de resistencia que los individuos que han ido a trabajar al taller del patrono Roig son X X (s'explicita el seu nom). Lo que hacemos presente para que se acuerden de ellos".^{15/}

Com hem vist, de 1900 a 1902 se desplega en el ram de la fusteria, a través de les seves diverses Societats, un ventall de conquestes que va des de les 9 hores i mitja a les 8 hores de jornada. A partir d'ací s'obri un nou cicle centrat al voltant de les millores salarials. El pes, aquesta vegada, es centra en els fusters, ja que el sector d'ebenisteria està travessant una crisi de manca de treball i la Societat no es troba en condicions de mamprendre un atac.

La vaga dels fusters a València comença el 10 d'octubre de 1904. Demanen un jornal de 3'50 per a l'oficial de 1^a, 2'75 per al de segona i de 1 a 2 pessetes per als aprenents, segons l'edat. Celebren assemblees entusiasmades amb la Casa del Foble abarrotada. Protesten per què la Diputació no respecta la vaga i lloga alguns asilats per a què treballen en les seves obres. El Pueblo demana neutralitat i que els organismes públics no s'immisceïen ja que "en las luchas entre capital y trabajo se llega siempre a

un acuerdo si se discute con calma". Al terme d'una setmana de vaga s'hi adhereixen la Societat de fusters dels Ports Marítims demanant el mateix jornal de la ciutat que equival a dos quinzets d'augment per als oficials i un - per als aprenents. La patronal ofereix menys diners dels demanats però, a canvi promet deu places d'ajudants de mestre per als millors oficials de primera i llur integració en el Gremi de mestres. És interessant aquest oferiment per què respon a un intent de reconducció de la Societat pels camins de la vella concepció corporativa gremial, a part d'incloure el desig de dividir els treballadors. Però la Societat respon que "no quiere limosnas". - El 25 d'octubre, després de 16 dies de vaga, s'aplega a un acord salarial intermig entre les dues posicions. Als aprenents se'ls puja mig quinzat, als oficials de segona un quinzet i als de 1ª quinzet i mig, restant així un poc per baix de les peticions dels obrers. Cal advertir que l'acord es signa entre la patronal i la Societat de treballadors de València que formen un tot a part dels del Grau. Per tant la vaga segueix encara en les fusteries del Districte Marítim durant deu dies més en els que s'aconsegueix un acord similar. ^{16/}

La batalla salarial la continua la Societat de Serradors però amb un plantejament distint. Front a la pujada del cost de vida que s'està produint, les Societats, -

simpatitzants o adherides a la UGT, creuen que és més escaient portar una campanya en pro de l'abaratiment dels articles de primera necessitat, en lloc d'insistir en pujades salarials que de seguida són absortes.^{17/} Com vam dir en el primer capítol entre els socialistes espanyols de finals de segle havia constituït un nu polèmic la famosa "ley de bronce de los salarios". El problema s'havia resolt a favor del que Perea Ladoosa ha anomenat "menchevismo", és a dir, cap al reconeixement de què la puja de salaris, per molt que el sistema tendria a absorbir-la, produïa una sèrie d'efectes dinamitzadors del sistema qu'el treien del seu arcaisme.^{18/} Per exemple, l'augment del consum, com va apuntar Unamuno en un cèlebre article pre-Keynesiano, o la necessitat de modernitzar els sistemes de producció per mig de màquines. Aquestes idees eren ja en 1904 un patrimoni adquirit en els plantejaments moderats del PSOE i de la UGT. Per consegüent la campanya que mencionem no suposa un "revival" de la vella polèmica anti-salaris sinó una correcta articulació d'allò polític amb l'econòmic, a la que la UGT no va ésser, generalment, molt aficionada, però que en aquest cas contribuïa a trencar l'estret assetjament economicista en què es desenvolupaven les societats. Una altra cosa serà quan el partit obrer siga fort i capaç de dur el seu compte campanyes de reforma social. En aquells anys, en què la presència del PSOE era gairebé nula, l'única forma de fer oir la

veu dels treballadors en l'espai socio-polític era utilitzant el recolzament de totes les seves organitzacions. De passada direm que el sindicalisme de CC.OO. s'insereix en aquesta tradició tractant d'evitar la divisió entre les coses polítiques i les econòmiques i assignant al partit i al sindicat una o altra funció.

La campanya socialista contra la carestia de la vida va tenir la virtuositat d'avivar la protesta anti-governamental i de renovar el problema, sempre viu, dels impostos. D'una forma concreta, més enllà de les queixes vagues i generals que eran freqüents, es va pronunciar la Societat de Tallistes dirigint-se al Govern per què rebaixara els impostos dels articles de primera necessitat. Aquesta era una petita Societat l'activitat de la qual la veiem centrada sobretot en el millorament professional dels seus socis. Com el seu president era Garcia Ribes (junt a Payà, de la Constructora, un altre dels "regidors obrers" - del blasquisme) va aconseguir en diverses ocasions que l'Ajuntament li concedira unes beques que havia instituit per anar a París a aprendre i millorar les tècniques de l'ofici. El posicionament dels tallistes en aquesta qüestió té prou a veure amb les seves bones relacions amb l'Ajuntament blasquista al que l'interessava distreure l'atenció del problema dels impostos cap al Govern. El Pueblo va recolzar la campanya ja que la seva tàctica, davant les resistències amb què ensopegava l'Ajuntament per cobrar els

i davant els avalots que li montaven en contra els sorianistes, era remetre al problema general i carregar sobre la responsabilitat del Govern la pèsima distribució de les exigències fiscals.^{49/} Els blasquistes sempre van fer mil - equilibris per demostrar que en l'estret marc de competències de l'Ajuntament aquest s'esforçava per desgravar els productes de més consum popular, cosa que no es plantejava mai al Govern, sotmés a les pressions dels grans oligarques. Per aquest motiu es va posar clarament de part d'una campanya que, a més a més d'afavorir les classes populars, servia per posar en evidència al "gran impositor", el Govern.

Com a resultat, no obstant de la campanya, ja que no creien que allagaria a ésser tant forta, sinó del malestar existent, el Govern va acceptar la rebuixa de l'impost sobre les farines (3 de desembre 1904), amb la finalitat de què s'abaratira un article de primera necessitat - com el pa. ~~Del que es veu que els serradors no ho entenieren així i aprofitaren per tenir un marge més gran de beneficis.~~ "El pan sigue igual de caro a pesar de la rebaja de los impuestos sobre las harinas. En Madrid ya ha bajado dos céntimos por libra, pero Valencia es la capital donde está más caro y hay que levantar enérgicas protestas". La vaga dels treballadors dels forns, com es recullen en una altra part, va servir per denunciar aquest abus i posar-li remei. En conclusió el plantejament de la Societat de Serradors ^{e Tallistes} abordant per altra banda el problema del poder adquisitiu

dels treballadors, sembla correcte teòricament i, en la -
 mesura en què obtingué resultats positius, verificat per
 la pràctica. Sense exagerar la transcendència dels seus re-
 sultats ens revela un aspecte nou de la lluita sindical -
 d'aquestes incipients però, en molts aspectes, avançades
 Societats Obreres.

3) El petit metall

El sector del metall ^{20/} es trobava representat per
 un bon nombre de Societats que responien a l'especifici-
 tat dels antics oficis. Això era normal en tots els rams,
 solament que aquí la varietat era més ampla. Existien So-
 cietats Obreres de cronistes, llançers, ferrers, fonadors,
 manyàes... i fins i tot alguna gran empresa, com la del -
 Gas Lobón, tenia la seva pròpia (Societat de Fogoners La
 Llum). En 1904 es constitueix la Federació Metal·lúrgica
 de la Província que les agrupa a totes, però aquest tipus
 d'organització està molt lluny de la unificació de sec-
 tors per Sindicats d'indústria, tal i com esdevindrà en -
 1910. No anem a seguir l'activitat reivindicativa de ca-
 dascuna d'elles sinó tan sols a destacar els trets que -
 ens semblen més interessants, centrant-nos en els conflic-

tes de dues gran empreses. Una característica del metall a València, fins els nostres dies, ha estat el contrast - entre l'enorme dispersió dels petits tallers i la concentració d'unes quantes grans empreses que han polaritzat - tradicionalment la preocupació conflictual.

En 1900, entre l'eufòria de la victòria dels - tramviers i la ràbia pel daltabaix dels blanquers, es posen de vaga els manyàs. "El día 15 se declaró en huelga - la mayoría de los obreros de cerrajería, por no acceder - los fabricantes a sus exigencias de aumento de jornal y - reducción de horas de trabajo. La huelga tuvo poco éxito, volviendo a los talleres la mayor parte de los operarios y los restantes establecieron una por su cuenta". No sembla del tot exacta aquesta informació de Las Provincias - ja que sabem per un panflet dels ebenistes que no aconseguiren les 3 hores de jornal però sí un augment salarial a'un quinzet. La jornada de 3 hores no l'assolirien fins 1904 en què ja e'estava generalitzant en els principals - ram. Observem una vegada més la tendència de la patronal en aquesta època a preferir lleugers augments salarials - abans que reduir la jornada. També és característic el - que alguns obrers preferiren establir-se pel seu compte abans de tornar derrotats. Açò que, probablement, tenia - una component d'amor propi o de dignitat ferida (anarse'n abans que cometre's) responia també, d'alguna manera, a - una concepció sindical. Una de les idees mestres de les -

Societats era que el seu poder radicava en la valoració - de la força de treball. Anarso'n o establir-se per propi compte, augn no s'havia aconseguit el pretés, era donar-li la volta a la ferrata i, al menys idealment, revaloritzar la necessitat de la força de treball. No fa falta dir que en la pràctica açò no tenia sentit ja que, en el cas hipotètic de què se n'anaren tots, podrien millor o pitjor és ser substituïts. De totes maneres no pot ser passat per alt el gest en el que té de sindical i no solament de - gest humà.^{21/} A part d'açò la vaga de Manyès ens ofereix la imatge de la impreparació i la debilitat. Sembla que la vaga fou desaconsellada pel sector socialista que els va advertir que no els recolzaria i, després, asprosament - criticada pel sector anarquista per la facilitat amb què la van donar per perduda.

En 1902 hi ha una vaga de ferradors dels que en devia haver prou si pensem en la quantitat de cotxes de - cavalls i en la penetració de l'horta en alguns barris de la ciutat.^{22/} Ens sorprén per les condicions del seu treball: "Entramos a las 6 y salimos a las 3, 9 o 10, según la faena, porque no hay reglamento de trabajo". El que demanen per consegüent, és que s'estableixquen uns topalls, de 9 hores en hivern i 10 en estiu, encara que es mostren benè-vols i comprensius en les seves exigències ja que si es - presenta algun cavall fora d'hora garantitzen la seva atenció.

També aquest mateix any 1902, en octubre, hi ha una vaga de bronzistes i lampistes de molt poca entitat. Dels tres casos es pot deduir que l'especificitat tan acusada en què estaven dividits els metal·lúrgics els donava molt poca consistència organitzativa. Un parell d'anys - més tard, en novembre de 1904, els calderers ens ofereixen, malgrat el resultat feliç i l'èmfasi amb què es pretén engrandir-lo, una altra mostra d'aquesta debilitat. - "Tenemos otra victoria que agregar en las luchas que venimos sosteniendo el ejército del proletariado contra la burguesía. Nuestra Sociedad constituida en 1900, decayó luego por nuestra culpa. Ahora despierta. Hemos de comunicar que formulamos unas bases y los patronos, esta vez noblemente las han aprobado". Ens resta la penosa sospita - del què haguera passat de no aprovar-les.^{23/}

L'excepció a la regla la trobem en els fonedors. La vaga d'aquesta Societat plantejada en maig de 1903 per la consecució de les 9 hores denota força i organització.^{24/} Els fonedors són conscients del lloc privilegiat que ocupen en la producció ja que d'ells depenen moltes empreses d'altres subsectors metal·lúrgics, i estan disposats a emprar la força que açò els dona d'una forma gradual. Decideixen anar a una vaga parcial i trien per sorteig les empreses en les que s'ha de parar. Naturalment els empresaris que els ha tocat la sort no els senta gens bé haver de pagar pels altres i, per altra banda, la vaga parcial permet

una major resistència als treballadors. Sense pensar s'ho més la patronal declara el lock-out col·lectiu per a tot el sector. És interessant observar, seguint el desenvolupament de la vaga, que aquesta maniobra de la patronal per desbaratar el joc dels treballadors, es torna contra la pròpia patronal. Al terme de deu dies es deixen sentir els efectes de l'atur de les foneries en els altres sectors i en les mateixes empreses que tenen foneria i fabricació. Com diu El Pueblo "si esto continúa, muchas empresas del metal sólo podrán trabajar tres días a la semana y tendrán que despedir a cerca de 1500 obreros". Aleshores es descobreix el vertader nu del problema. Així com en els lock-outs de la patronal de blanquers i barreters es tractava de la pressió dels grans del sector damunt dels petits, en un moment de superproducció, i amb el propòsit de desempal·legar-se de la seva competència, ací passa quelcom molt distint. Ací es necessita produir i la tensió en el si de la patronal es dona entre els moderns i competitius, per una banda, i els antiquats i sense capacitat de fer front a la situació, per altra. Els forts són ací els qui volen trencar el lock-out i als qui no els importa concedir les 9 hores que demanen els treballadors. La raó es molt senzilla. La patronal ha al·legat, en principi, per negar les 9 hores que llavors no podrien competir en el mercat amb foneries d'altres llocs. Com diu El Pueblo el problema està en què són empreses petites, velles i antiquades, o, com afe-

girem nosaltres, en què el capitalisme atrassat necessita intensificar al màxim la força de treball d'una forma directa, i la jornada prolongada és la manera de fer-ho. Als forts açò tampoc els va mal però front a una situació de conflicte poden sortejar, mitjançant la modernització del treball, la competència amb les fonerries d'altres llocs. Fins i tot al mateix temps poden eliminar la competència de les empreses endarrerides. En conseqüència les empreses més preparades (Gens, Gómez, Morera...) trenquen el lock-out i accepten la reivindicació de la jornada de 9 hores. Una vegada més es posa de relleu el pes de les grans empreses en el metall valencià i de quina manera en algú cas - les contradiccions entre la pròpia patronal poden afavorir els obrers. No cal dir que no era sempre així i que els grans, quan els interessava, mantenien davant dels obrers una duresa proporcional a la seva força. És a dir, major. Per a això anem a veure la lluita en dues grans empreses, la de Gómez i la del Gas Lebón.

4) El gran metall

"En 1778 Manuel Gómez establece unos talleres de construcción y reparación de maquinaria contando con el apoyo del director de la Compañía Valenciana de Navegación

don Juan José Sister. En 1909 esta industria figuraba como una de las más grandes de España. Instalada en el Grao..." Posteriorment, en 1924, passaria a convertir-se en la - Unión Naval de Levante. Unes dades anecdòtiques però d'importància per veure la seva relació amb el blasquisme. Sister era per a El Pueblo el prototipus i model de l'empresa ri valencià i així es troba en un retrat que li dedica en la seva "Galeria de hombres ilustres". A Gómez l'anomena - el periòdic el nostre volgut amic. I molts anys més tard - Barral, un dels principals dirigents blasquistes, serà membre del Consell d'Administració de la Unión Naval. Existia, doncs, una bona relació de l'empresa amb l'estaff blasquista cosa que aquests no dubten per demostrar així el - valor que té la seva defensa de la vaga.^{25/}

En 1900 treballaven 180 obrers. El conflicte es produeix en març d'aquest any a l'exigir els treballadors que se'ls pague setmanalment.^{26/} És probable que Gómez, com - esquivat home d'empresa, donara a aquest assumpte prou im- portància ja que li permetia jugar amb marges més amplis. Per a l'economia dels obrers, totalment al dia, el cobra- ment diferit del salari representava deutes i empenyora- ments per tot arreu. Recordem que Blasco conta en El Intra- so el negoci de les cantines i botiques establertes al vol- tant de les mines de Bibber que actuaven al seu torn com - institucions de crèdit aurífer. Net no inventat sinó real. En València, amb motiu d'una inspecció municipal de saneja

ment, es pogué comprovar que ~~en un sol dia~~ ^{hi} havien empenyat⁸ en el Monte de Piedad més de mil peces. Açò ens dóna idea del nivell de precarietat de l'economia d'una famí -
lia obrera. Cobrar a la setmana tenia la seva importància. ^{27/}

Front a la petició que fan els obrers l'empresa acomiada a tots els qui l'han feta, 140 en total. Per desallotjar el taller la direcció crida la Guardia Civil. Els 40 que no han estat acomiadats s'adhereixen a llurs companys i, malgrat que l'empresa ho negue, solament s'hi queden sis o set encarregats els noms dels quals es donen a la premsa. Al terme d'una setmana d'atur l'empresa presenta una subtil oferta. Atès que el problema per als obrers resideix en què manquen de reserva econòmica s'ofereix la solució d'una caixa d'ajut i compensació formada amb l'aportació dels treballadors i l'empresa. Hem dit que es tractava d'una oferta subtil ja que com intueixen els obrers, "esto sería romper la Sociedad". En efecte. Al llarg de diverses vagues hem pogut veure l'intent de la patronal de "regremializar las Sociedades". Ací es tracta de quelcom més modern, de crear el que avui denominariem un Sindicat d'empresa. Quan la Ford d'Almussafes deia als seus treballadors que amb un petit descompte en el seu salari, molt inferior a la quota sindical de 200 pessetes, podrien comptar amb serveis d'assegurament i recolzament exclusius per als 10.000 de la Ford i molt millors que els del Sindicat, estava plantejant quelcom molt similar. Com

van dir els de Gómez "esto significa romper la Sociedad", construir la resistència obrera lligant-la a l'empresa - front a la qual es tracta de resistir.

Els obrers demanen el salari setmanal que els pertany i fora d'açò no volen un altre fons de resistència que el que els dóna la Societat. En conseqüència, l'atur es prolonga més d'un mes, fins meitat de maig. La Societat de Fonadors a la que portanyen els de Gómez, amenaça amb que ningú li proporciona models si l'empresa gosa reprendre el treball amb esquiroles. El Pueblo tracta d'intervenir, diu que els obrers tenen raó, però que es tracta d'una menudesa molt fàcil d'arreglar. A la fi l'empresa hi accedeix a condició de què vagen reincorporant-se escalonadament els distints grups. Primer els calderers, després els torners, els ajustadors... tots es reincorporen al treball després d'un conflicte en el que l'empresa no havia perdut una "triquiñuela" (pagar o no pagar a la setmana) sinó la possibilitat de crear una Societat Obrera a la seva imatge i semblança.

5) Una mena de multinacional

La fàbrica de Gas Lebón es trobava situada en el camí del Grau i hi treballaven 101 persones de les que 95 - eren associades a la Societat La Llum, exclusivament forma da pels obrers d'aquesta empresa. Per situar adequadament els conflictes que hi passen cal conèixer-ne algunes carac terístiques. Estava recolzada per capital estranger, de la companyia francesa Lebón, i dirigida a València per l'engi nyer César Santomá, íntim amic de Blasco i republicà con vençut i actiu. Com es pot suposar una empresa d'aquest - tipus requeria una gran inversió en despeses d'infraestruc tura, fins al punt que els capitals valencians aplegat el moment no ho arren for-la, i per consegüent requeria una di recció gerencial moderna i eficaç que poguera oferir als - llunyans accionistes francesos els sabrosos fruits de la - rendabilitat. Les dificultats d'una fàbrica de tan eleva - des despeses eren compensades per les facilitats que les grans empreses saben captar del poder. En el cas del Gas - Lebón, per la singular relació de Santomá amb els blasquis tes, aquestes facilitats tenen un especial significat. El problema és delicat i complexe i el tractem més a fons en un altre lloc. Ací ens limitem a les dades que es referei - xen a la situació laboral.

A València existia des d'antic una fàbrica de - Gas propietat del Marqués de Campo, qui, recolzant-se en -

la seva enorme influència i en els beneficis que deia -
 prestar a València amb les seves inversions, havia signat
 un contracte amb l'Ajuntament en 1860 pel que se li conce-
 dia l'exclusiva del servei d'enllumenat de la ciutat. Per
 cert que el contracte no deixa de ser curiós ja que l'ex-
 clusiva es signava per la quantitat oferida pel de Campo
 qui "regalava" la diferència (6.600 quinzets anuals) en-
 tre aquesta quantitat i la demandada per l'Ajuntament per
 millorar la ciutat. Després de diverses prorrogues el con-
 tracte s'havia de renovar en 1868 i en aquesta ocasió el
 Municipi demana i aconsegueix del Marqués que el subminis-
 trament a la ciutat siga debades. Però el Marqués mor l'a-
 ny següent y els hereus no es senten tan mecenes com ell,
 negant-se a accomplir aquest requisit.^{28/}

S'inicia llavors un llarg contenciós entre els -
 hereus i l'Ajuntament que coincideix amb una instal·lació
 d'una nova i més moderna fàbrica, la de Lebón, pel submi-
 nistre particular. Aquest contenciós culmina en 1898, quan
 els blasquistes es constitueixen en àrbitres del carrer i
 fruïxen ja d'un considerable pes en la Corporació Municipi-
 pal. En aquest any els hereus del de Camp venen la fàbrica
 a un tal Touchet, que, encara menys que ells, està dispòs
 a donar res debades a l'Ajuntament. Després d'una sèrie de
 disturbis ciutadans que produeixen els blasquistes, l'Ajunta-
 ment retira la concessió a Touchet i té que substituir la -
 il·luminació provisionalment amb encenedors de petroli. -

Aleshores entra en el primer pla de l'escena l'empresa Lebón. S'ofereix a traure del dentret de l'Ajuntament subministrant a un preu raonable l'enllumenat de la ciutat però a canvi, resta en la pràctica com monopolitzador del gas privat i públic ja que ha quedat suprimit l'únic possible competidor. L'Ajuntament pressionat pels blasquistes que - manegen hàbilment la irritació popular contra Touchet, li dóna tota classe de facilitats per la utilització de la infraestructura de distribució montada per l'antiga fàbrica del de Camp. Santomà, el gerent de Lebón, es converteix en el mecenes republicà més qualificat hi ha festa del partit en que no es diga que va subministrar l'enllumenament debades, o subscripció popular que no empadrone. No obstant, a la llarga, el monopoli deixa sentir el seus inconvenients, hi han queixes de que el servei és car i maltó i acusacions a la majoria municipal blasquista de que ells són els culpables pel seu interès en favorir a l'empresa Lebón. Aquesta resisteix el primer envist quan en 1901 un grup de capitalistes valencians intenta la creació d'una nova fàbrica. El P. pren un actitud de repte, aprovant la idea, dient - que molt bé endavant, però que anem a veure de què és capaç la burgesia valenciana.^{29/}

Quan el projecte fracassa es carcaixeja dels - seus promotors: "La nueva empresa dice que ofrecerá el gas a 0'249, cuando Lebón lo da a 0,250. Dejémoslos pues, de - historias y aceptemos el Lebón". A l'any següent en la ins

pecció que sofreix l'Ajuntament, promoguda pel Governador Capriles, un dels càrrecs que se li fan és el d'haver favorit a l'empresa Lebón. En el plec de descàrrecs, l'Ajunta-
ment reconeix que la situació de monopoli no és beneficio-
sa però que no resulta fàcil trencar-la com es va demos-
trar ja amb el fracàs abans mencionat. "La empresa Lebón -
es tan poderosa que, con los elementos que ya poseía y los
que ha adquirido con la antigua de Campo, hace imposible -
la competencia a cualquier otra que no esté dispuesta a -
arruinarse. La Inspección hace constar que no se han com-
probado deficiencias en el servicio. Mas aunque alguna hu-
biere habido, nunca el Ayuntamiento hubiese podido adoptar
una actitud rigurosa con la empresa, tanto porque el con-
trato vigente puede ser denunciado por ella cuando lo ten-
ga por conveniente, dejando la ciudad sin luz, cuanto por-
que ha observado una actitud generosa con el Ayuntamiento
renunciando a percibir el importe del gas que suministró -
desde el 11 de noviembre de 1898 hasta el 10 de diciembre
de 1899, y no habiendo percibido 137.788 pts. a que ascien-
den las deudas que tenía Lebón con los extinguidos Ayunta-
mientos del Grao y Pueblo Nuevo del Mar...".^{30/}

Uns anys més tard, l'Ajuntament ha de cedir a de-
terminades pressions de l'oposició i passar a estudi un -
pròjecte de creació d'una fàbrica de gas d'aigua (d'infe-
rior qualitat lumínica i calorífica que el d'hulla) per
l'abastiment públic. El projecte indicava que per esser -

rendible, el Municipi tindrà que aconseguir al menys 4.000 abonats particulars. Santomà, en nom de Lebón, arremet con tra aquest intent d'una manera dura i contundent. "Seguros de nuestros cálculos y del error de los proyectos, sin ja gancia, podemos declarar que nuestra empresa, en el terreno de una competencia leal, nada teme ni tiene que temer - de la que pueda hacernos en Valencia ninguna fábrica de - gas de agua, ya sea municipal o particular".^{31/} Afegix com - arguments dissuasoris que pel servei de 4.000 abonats hau - ria de fer-se un despesa de 200.000 pts. en infraestructura i es mostra dispós a donar la batalla contra la il·legali - tat que suposaria que el Municipi actuara al mateix temps com empresa privada estalviant-se els despeses dels impos - tos que a Lebón li han suposat en cinc anys mig milló de - pessetes. Naturalment l'Ajuntament blasquista no estava - disposat a ésser competidor "desleal" amb el seu millor - amic ni a embarcar-se en una aventura que ja s'albirava - l'avanç imperiole de l'electricitat.

Aquesta és, a grans trets, la situació de l'em - presa en anar a seguir el desenvolupament d'alguns conflic - tes. Empresa molt forta econòmicament però sotmesa, pels elevats costos de la seua infraestructura i manteniment, a un elevat esforç de rendibilitat. En un delicat i complex equilibri de mutus favors amb els poders públics, d'alguna manera comparables als que en l'actualitat veiem esta - blir-se amb les grans multinacionals. En magnifiques rela -

cions personals amb els blasquistes que, a un nivell immediatista i concret, es tradueixen en donatius generosos pro-república i, en el terreny laboral en la col·locació d'obrers, amics del Partit. Blasco nega públicament l'acusació sorianista d'haver exercitat el clientelisme electoral però reconeix que, si bé això mai es va fer, si que ha col·locat "por humanidad" a tots els obrers que li ho han demanat i que, en moltes ocasions, va recórrer al seu amic Santomà en busca d'ocupació pels col·licitants.^{32/} En resumides comptes, ens trobem amb una empresa paternalista, plena d'amiguets que ha col·locat el gerent, però amb un règim interior molt dur, i que pareix haver tingut molt clares, abans de tot, les idees d'autoritat i rendibilitat. L'experiència demostra que aquesta dualitat de conductes no és, ni molt menys, un cas infreqüent abans al contrari, en prou ocasions, el primer terme es creu legitimador del segon. El que ocorreix, més o menys pronte, en aquest tipus d'empreses és que surteix un grup de "disidentes", com els cridarà amb mala intenció El Pueblo, que no està dispós a engolir a perpetuïtat amb l'infantil règim del favor.

El primer conflicte, en abril de 1902, ve motivat per la conducta dels encarregats, autèntics pinxos a judici dels obrers i, sense dubte, hòmens que es feien respectar per metodes expeditius. Ja que un d'ells trau una pistola i els comina a l'obediència. Els 95 treballadors, tots menys els 6 encarregats, secundeixen la vaga i en el

seu comunicat de premsa expressen el seu espavent perquè el gerent Santomà s'haja posat de la part contrària. "La conducta de estos matones es ofensiva para nuestra dignidad". El Pueblo al comunicar la notícia, afirma la seua confiança en que el conflicte es resolga immediatament atès que - "el Sr. Santomà es tan querido por los obreros". Santomà, després d'haver-se posat de part del principi d'autoritat, els dona un toc d'atenció als encarregats, que ho han interpretat tan al peu de la lletra, i al terme d'un dia es reanuda el treball. Com a solució mitjançera, la gerència nomena encarregat a un veterà de l'empresa. "Pedro Roig, - socio fundador del Casino Republicano de Villanueva del - Grao, del Universal del Grao, y de la Sociedad de Fogones - ros de gas de Luz. Su vida de obrero está llena de desinte - rés por la causa del trabajo y en la fábrica es muy apre - ciado". Però la vida tan carregada de mèrits d'aquest pro - home republicà s'extingeix a l'any següent, fent fracassar els plans conciliadors del gerent Santomà i estaviant-se - el bon home les angúnies del nou enfrontament on no varen valdre coples.^{33/}

La nova vaga comença el 12 de juny i acaba el 31 d'agost amb el triomf de l'empresa que aconsegueix la tor - nada al treball d'una gran part dels obrers sense haver ac - cedit a les seues pretensions. La causa del conflicte és - l'exigència de l'empresa de que els treballadors firmen un contracte, els termes del qual no coneixem, però que aquests

consideren inacceptable. La vaga té un desenvolupament paregut a moltes altres però ofereix certs matisos, referits més a les notícies que als fets, que ens agradaria captar - amb més precisió.^{34/} Els presentem tan sols com fundada sospita. En primer lloc els treballadors temen que una vaga - contra el totpoderós Lebón-Santomá tropece amb dificultats i que l'opinió pública influenciada pels blasquistes no - els siga massa favorable. Per això "nos dirigimos a Valencia entera para que conozca nuestra situación. Después que hasta que nuestra salud hemos perdido por dar luz a Valencia, hemos sido sacados a la fuerza por la Guardia Civil - por no querer firmar un contrato". No pareixen haver-se en - ganyat en la cosa negra sospita. "El mitin organizado por algunos fogoneros disidentes de la fábrica Gas Lebón que - había de celebrarse en el triquetete Juan de Mena no pudo - efectuarse por falta de público", comenta El Pueblo tendèn - ciosament. Aquesta falta de resposta de les Societats obre - res del Marítim, on estava la fàbrica, provoca una noble - reacció de la Constructora que ho organitza per compte prò - pi en el seu local de València. Tanmateix la reticència, clara en el periòdic blasquista, ambigua en les Societats, pareix haver estat la nota dominant d'aquesta vaga. Se'ls ajuda i dóna suport però sense l'entusiasme que veiem en altres ocasions, fins el punt de què, ja avançat el conflicte i quan es tracta de donar-li una solució, es produeixen dues convocatòries seguides per l'Assemblea de Societats -

sense arribar al quorum. Al final la Junta Directiva té -
que convocar als representants de cada Societat, en temps
de treball i pagant-los la Federació el jornal, fet verda-
derament insòlit. Aquesta reunió degué provocar un debat -
molt dur, ja que va durar "de 6 de la matina a 8 de la no-
che". La decisió de les Societats fou que els vaguistes de
bien desistir de l'atur i qui no vulguera se li buscaria -
treball en una altra ocupació. La prepotència de Lebón, -
malgrat del progressisme republicà del seu gerent, s'havia
imposat. De totes maneres seria aventurat afirmar que els
blasquistes boicotejaren la vaga d'una manera oberta doncs
en ninguna de les seues informacions hi apareix una críti-
ca. Tan sols no li varen mostrar les seues simpaties i ai-
xò degué influir alguna cosa en el menor interès de les So-
cietats. De totes maneres cal dir que, quan els de Lebón -
apellen a la socorreguda crida de la vaga general, la So-
cietat de Tipògrafs La Zuberbon, dirigida pels socialis-
tes, és de les primeres en declarar-se en contra. La clau
tal vegada haja de buscar-la en la disociació entre les -
grans empreses i els petits tallers del metall, en la ten-
dència de les primeres a viure la seua vida apart (en -
aquest cas tenien la seua pròpia Societat) i en la creèn-
cia dels restans de què en aquest tipus d'empreses s'està
millor i els conflictes tenen alguna cosa de rebuscat o. -
al menys, no reclamen la urgència dels propis. Entre els -
veïns del Marítim treballar en Lebón es devia considerar -

un "chollo" aconseguit per un centenar de privilegiats, la qual cosa evidentment no era cert, però també es pensava - al principi dels que havien aconseguit entrar en la Ford - d'Almussafes.

6) la resposta de les dones

Durant aquests anys hi ha dos conflictes protagonitzats per dones que criden particularment l'atenció no solament de l'historiador, que els contempla al terme de - tants anys, sinó de llurs contemporanis que els esmenten - en diverses ocasions com exemple. A part d'aquestes dues lluites, de les cotillaires i les filadores, solament coneixem la de les dones de vaguetes de taronja d'Alberic - de la qual parlem en un altre lloc, i algun conflicte on - van participar conjuntament homes i dones (fàbrica de sans d'Alcañiz/^{35/}i barretaires). Aquest fet no permet posar en - dubte la tantes vegades demostrada combativitat de les dones del poble. En la vaga del Port les hem vistes xiuxiuar els esquirols i una d'elles, en pla Louise Mitchell, arregar els vaguistes mutada a la taula d'un cafè. En la del -
Port també aconsegueixen el paper de mares-coratge. En la de barretaires els patrons es queixen, sobretot, de - l'ímpetu i valor de les dones. Però aquests fets no estan -

en contradicció amb una manca de participació en la lluita organitzada de les Societats, fidel reflex del paper subor_{di}nat que, també en el moviment obrer, es reserva a la dona.

Tanmateix les condicions objectives del treball femení hagueren degut portar al contrari de no mitjançar - el pes ideològic d'una determinada tradició cultural on - l'home és gairebé l'únic protagonista de les lluites so- - cials. A la província de València la màd'obra femenina era molt elevada. La primera estadística relativament fiable - que tenim a la nostra disposició és la de l'Institut de Re_{fo}rmas Socials de 1914 (~~és l'única esmentada en els butlle_{ti}ts de la Cambra de Comerç i, modernament, en l'estudi de Fernando Roca sobre les classes treballadores en la Res_{ta}uració~~). Malgrat la diferència de deu anys pot aprofitar d'indicador. La població obrera femenina ascendeix ni més ni menys que al 40%. Correspon en la seua majoria a la indústria de l'alimentació (treballs de classificació de cebes i taronges), 5.462, del vestit (brocadors, puntaires, cosidores, modistes, etc. de les quals moltes realitzaven treballs a domicili), 16.853, del textil (filadores, sacs ...) 2.047, i fàbrica de tabacs, 1.661. Repetim que el que ens importa no és la dada numèrica sinó el poder calibrar la proporcionalitat entre homes i dones (68-42) i la concentració d'aquestes en quatre sectors específics, ja que aquestes dades convergeixen amb tota seguretat per als anys -

36/
que ens ocupen.

El mateix podria dir sobre les diferències salarials que revelen una impressionant discriminació. Vegem: - Per als homes el salari-hora és de 0'45 els oficials (0'43 promig estatal), 0'30 els peons (0'2 estatal) i 0'13 els aprenents (0'12 estatal). Per a les dones 0'17 (0'17 estatal) que com pot veure's és gairebé la meitat del peó, i 0'06 les aprenentes (0'08 l'estatal) que en el comentari de l'Institut de Reformes Socials es considera un salari irrisori. Aquesta proporcionalitat és, sense cap dubte, la mateixa si no pitjor, per a 1900-1905.

Les condicions de treball de la dona no eren pitjors que les dels homes però tampoc millors, cosa que suposava en aquell temps una pesada càrrega d'ament la seua natura. La llei sobre el treball de dones i xiquets, preparada per Dato i promulgada en 1900, es fixa un màxim d'11 hores per a elles, i 6 hores per als aprenents i aprenentes de 10 a 14 anys. En el projecte primitiu es fixava el topall de 10 hores però una escena del català Sellarés ho va posar en les 11 aprovades. "De esta forma, comentava Castrovido en El Pueblo, se legaliza el abuso". Tenim en compte que, encara que per als homes no hi haguera topall d'hores, fins l'aprovació de la jornada de 8 hores en 1914, l'organització de les societats de resistència va anar rebaixant -les molt abans que en els sectors més aïllats on treballa

ven dones.^{37/}

Però la principal diferència, la més opresiva i indignant, estava en el tracte que, producte d'una societat força autoritària i masculista, es donava a la dona - treballadora i, en particular, a les nombroses aprenentes i joves. La rebel·lió de les costillaires es produeix fonamentalment per aquest fet i d'aquí la seua importància. La situació de les filadores, a un grup de les quals l'amo - va arribar a segrestar en la fàbrica per a que no participaren en la vaga, es digna d'una novel·la de Dickens o apta per a l'informe d'Engels. No anem a veure de seguida - però abans citem un exemple del tipus de relació paterno - autoritària que s'estilava en els tallers femenins. "En - la fàbrica de cadenes de D. Anastasio Lleó, situada en - la calle de San Guillen, foren obligades el jueves passa - do a firmar una instancia (en la que se hacía la estúpida solicitud de no-expulsión de los jesuitas) todas las ope - rarias. La maestra llevaba la lista y firmaba por las que no sabían hacerlo. Después se les hizo saber lo que era - el documento que acababan de escribir. Y la que quisiera perder el pan que se atreva a protestar. Personas intere - sadas nos ruegan digamos que les parecería mucho mejor se - dicesen cuantas de la "aguilera" que semanalmente se viene descontando del jornal a las operarias de dicha fàbrica, desde hace años, con destino a la Virgen del Carmen, fies - ta que nunca llega. También nos indican cuánto mejor hu -

biera sido que al niño, hijo de la operaria que ha fallecido de sobrepeso, luego de 16 años de servicio en aquella casa, se le hubiese atendido en vez de pagar con una misa rezada en el Convento de los Carmelitas". Alló més interessant d'aquest text, que sembla anecdòtic, és que presenta tres temes que veiem confirmats en les protestes de les vaguistes i que, per tant, denoten una situació general. Un, les pressions capricioses i vexatòries d'amos i encarregats. D'altre, certs descomptes misteriosos del salari, que es feien amb diverses excuses i, pel que sembla, per vincular gremialment o corporativa les operaries. I el tercer els perills per a la salut, especialment de les dones casades.^{38/}

Per fer front a aquest estat de coses les dones no es trobaven preparades or unitzativament. Hem pogut apreciar que una imponent 42,4 de mà d'obra femenina es concentrava en quatre sectors un dels quals, dispers i amb majoria de treball a domicili, ocupava el doble que els altres tres. El sector de magatzems de taronges no era inclòs en les Societats de Treballadors del camp encara que en el tor que formava un poble participava, en ocasions, en les seues lluites. El textil no estava organitzat en una Societat de Resistència, les cigarreres tampoc. El bloc més nombrós, el del vestit (brodadores, cosidores i demás) girava al voltant del Sindicat de l'Agulla, institució benèfic-social a l'ombra de la doctrina de l'Es -

glésia. En principi sorprén aquest abandonament que entra dintre de les limitacions de l'època. A les organitzacions femenines es dediquen els capellans, en el cas de l'Agulla amb gran eficàcia i rendibilitat política. Quan les dones es rebelen, com en els casos que anem a veure, se les admira i ajuda però ningú pensa que deuen fer part de l'inci-
pient moviment sindical. El blanquisme va dedicar bastant atenció a la formació cultural de la dona però orientent-la gairebé en un únic sentit, la seua liberació de la tutela eclesiàstica, no la seua participació en la vida pública. En aquest línia són molt nombroses les conferències d'Elena Just i, més tard, de Maria Barín. El Poble destaca la gran participació femenina en la Universitat Popular, dintre d'aquesta orientació culturalitzant. Però fora d'açò, que no cap dubte és important, sempre se la considera com a "acompanyant". El local era ple de guapes i intel·ligents senyores, és una frase feta, habitual de l'època però també de les recensions dels actes republicans. En la inaugura-
ció del Casino de Lluçanassa era "tot el poble" (per suposat, els homes) i les dones seguien l'acte des de les fines-
tres. Així passava sempre.

Naturalment el tot cosmopolita que elasco va tractar de donar al seu partit havia d'ésser sensible a les corrents modernes. S'admirava i ponderava les grans dones que havien sabut ocupar un lloc en la història, Louise Mitchell, George Sana, les contemporànies de Carmen de Burgos, amiga

de Blasco, la Fardo Bazán, però se les considerava una admirable excepció, Per resumir podem dir que el blasquisme es movia en aquest terreny entre tres clixés.^{39/} El primer la dona política, la sufraguista, poc aconsellable ("Yo he visto en París y en Londres esos grandes mítines sufragistas, de mujeres que reclaman su derecho al voto y a intervenir en las Cortes, en el Municipio, etc. Aún esto lo aceptaría si no viera en las feministas el deseo de usurpar lo que es propio y peculiar del sexo contrario"). El tòpic assoliria el seu xanit a l'afirmar com a conclusió - que la dona ha de triomfar sobre l'home per la seua bellesa. Per altra banda, la repugnància a la politització de la dona es converteix en veritable vomitiu davant "las señoras de la Liga Católica", la de *Portagua*, la de Sánchez de León, etc., que se dedican a hacer campaña contra los endemoniados republicanos".^{40/} El segon clixé, aquest positiu, és el de la dona emancipada, la dona de món, culta i per això mateix lliure, com per exemple la protagonista de Entre Narinjos. "Yo, por qué no decirlo (confiesa Blasco) no soy feminista en el amplio sentido moderno que tiene esta palabra; pero creo que la mujer debe gozar de muchos derechos que todavía le negamos. Acontece señores, - que las leyes sociales han sido fabricadas por los hombres, sin la intervención de la mujer, y de ahí los privilegios que nos adjudicó nuestro propio egoísmo. Y leyes, en este caso, son los hábitos, las costumbres, los prejuicios, -

tambien por los hombres impuestos". Per últim tenim l'arquetipus popular, representat per la dona que va pintar - Sorolla per a capçal del Fueblo: "Esa valencianeta, de - ojos vivos y mirada ardiente, con el gorro frigio republi^{41/}cano", en frase de Vastroviedo. Aquesta dona simbolitza - l'ambi-valència i les limitacions de la tradició cultural blanquista. Bella i ardent, descansa del guerrer, al capda^{41/}vall, però valenta, capaç de posar-se el barret frigi, en un moment de coratge revolucionari.

Es comprén, després de totes les coses dites, - que en el blanquisme sí que hi haguera una preocupació - cultural com a tasca emancipatoria de les consciències, - però cap esforç polític. En un parell d'ocasions es cita una efímera Associació de Dones republicanes, unes 70, - que es reuneixen al voltant de la incansable Elena Just - per celebrar un triomf electoral. Però la informació té - un caràcter anecdòtic i fins i tot jocós i se'ns diu que hi estaven les dones dels principals dirigents. En fi, - res seriós. A part d'açò, també Elena Just era l'animadora d'una "Asociación del Bien de Obreras", de caràcter benèfi^(i més aviat ideològic, d'home-pensador)co-cultural amb la qual tractava de competir amb el Sindicat de l'Agulla però que, al no rebre atenció per part del Partit, no va prosperar amb la seua rival. Tot açò ens explica el buit de l'associacionisme o societarisme entre les dones treballadores. Per altra banda, ni la UGT naixent, - ni els anarquistes tenien explícits prejudicis contra la do

^{42/}na. Però per haver fet atenció a la dona no sols es necessitava una doctrina feminista sinó també un coneixement - sociològic o empíric del seu pes en la producció, cosa - que estaven molt lluny d'apreciar. L'estructura productiva s'assenta, en la sociologia de l'època, en els homes - que ocupen en exclusiva els sectors punta. La generació - de plusvàlua en el treball a domicili, o el flux que representa en el mercat de mà d'obra són apreciacions molt posteriors. L'Església veia en l'immens camp de les dones que treballaven un terreny d'influència ideològica, i amb el seu fi sentit catòlic-institucional es va preocupar - d'organitzar-les a la seua manera, és a dir, de forma benèfic-assistencial. El blasquisme va tractar de competir culturalment. El moviment sindical no hi va veure entitat suficient, pes específic propi, en el marc de l'estructura productiva. Però malgrat no estar organitzades, les dones van saber rebel·lar-se. ^{43/}

- Del coratge individual a...

La vaga de cotillaires és més bé una folga que una vaga però és precisament així to descarat i valent de desplant el que li confereix importància. El que hi ha darrere dels fets és un grup de dones plenes d'impuls, com - les famoses cigarrereres madrilenyes, disposades a tot. La cosa comença amb la despedida d'una companya però ve gestant-se previament. Val la pena dir el relat de les prota

gonistes per què és, sobretot, el to el que ens interessa captar: ^{44/}"En el taller de Vicente Argüello, escriuen a El Pueblo, hay un *encargado* llamado M. González, molinerista él, y que dice que la lectura del Pueblo embrutece, - aunque lo que a bruto se refiere dudamos que haya otro - más que él. Este señor encargado, nos rebajó los precios de las piezas. Protestamos pero el bruto de González nos dividió. Afortunadamente intervino un honrado dependiente de la casa y lector del Pueblo, el Sr. Villena, en nuestra defensa. A partir de entonces el González se dedica a insultarnos y a una compañera la ha despedido. Nosotras - nos hemos solidarizado con ella y nos hemos declarado en huelga. El público debe saber que en este taller se multa a las obreras por hablar y se nos quita un céntimo por cada pieza. Total que aquí no se puede vivir. Hay algunas compañeras que no han querido seguirnos en la huelga. Para - terminar ponemos en conocimiento del Sr. Moliner que su paz y armonía aquí es imposible porque su administrador - es un bruto y su caridad ineficaz ya que debido al exceso de trabajo y a las malas condiciones del local han muerto tísicas tres compañeras".

D'aquesta carta atapeïda d'informació i plena - de frescor triem una sèrie de dades que coincideixen amb les exposades anteriorment: el tracte despòtic dels encarregats cap a les dones, les minues en el sou, les dures condicions de treball. Resulten anecdòtiques les repetides

al·lusions al Dr. Moliner, aleshores enfrontat amb els -
 blasquistes, encara que demostra la influència de les cam-
 panyes del Pueblo. I sobreix el motiu de la folga: un -
 gest de rebeldia i de solidaritat a la vegada. Les seves
 conseqüències no tingueren repercussió directa entre les -
 companyes per què, pel que sembla, foren coaccionades i -
 molt poques seguien les rebels. Però va provocar una po-
 lèmica pública que, a causa de la gallardia amb què la va
 ren dur les vaguistes, va servir de revulsiu, de primer -
 redoblament de consciència davant la passivitat general -
 que es suposava havien de mantenir les dones.

En primer lloc contesta l'apoderat de la fàbrica
 a qui els vaguistes suposaven de la seua part per la seua
 anterior actitud conciliadora. Però, ja se sap, els conci-
 liadors ho són fins que temen de veure's arrossegats per -
 una part quan resulta que són en l'altra. El Sr. Villena,
 "honrat treballador de la casa" es posa de part d'aquesta.
 Comença en to reverent i pausat, dient-li correligionari -
 al director del Pueblo i afirmant que ha llegit amb pro- -
 funda sorpresa la carta de les cotillaires plena d'inexac-
 tituds, i passa a puntualitzar: "Aquí se gana más que en -
 ninguna otra del ramo y se pueden ser de 6 a 15 ptas. sema-
 nales". ^{45/} Aleshores es pregunta com és que les protestants -
 s'adonen ara de què en aquesta fàbrica no es pot viure -
 quan totes elles hi treballen 7 i 8 anys. Remarca que es
 tracta d'un grup insignificant ja que l'empresa té 35 tre

balladors i 550 operaris en les seves dependències de València, Xàtiva, Alzira i Múrcia. Per últim defén, amb poc encert ja que els seus arguments sonen a sarcasme, les condicions de treball. "Es verdad que han fallecido tres mujeres a causa de la tisis pero donde trabajan más de 100, y a lo largo de 3 años, no significa nada. Se puede afirmar más bien que sus condiciones son higiénicas pues la mortalidad indicada representa el 50% menos que la media normal". Finalment respon a la qüestió de les dones embarassades: - "las máquinas a vapor evitan el esfuerzo de las operarias y esta es la razón de que puedan trabajar casi hasta el día del parto".

Los vaguistas no s'acovardiren i van respondre - de seguida: "Si no fuera vulgar eso de sorprenderse profundamente, diríamos que también nosotras hemos leído con profunda sorpresa las puntualizaciones del Sr. Villena. Ante todo es mentira que no ganen 15 ptas. con 9 horas de -- trabajo. ¿Y el descuento de 1 ctmo. por pieza? ¿Y las groserías y multas que se nos imponen? ¿Acaso se ha hecho Vd. molinerista y cree que la lectura del Pueblo embrutece o que el Sr. González, nuestro encargado, es más catallero - que el insigne autor de Flor de Mayo? Pues entonces no le diga "querido correligionario" en su carta. Insiste Vd. en que sólo han muerto tres, pero ¿y las enfermas? En cuanto a eso de que aquí se puede trabajar hasta el día del parto porque el vapor hace la pena suave, es sencillamente una

monstruosidad".

Com veïem aquest carteig públic és una descripció preciosa de la situació de la dona treballadora. Encara n'hi ha més. L'empresa ha tractat de jugar amb l'interclassisme del partit republicà i la carta del seu apoderat. Però de poc li serveix per què El Pueblo, com generalment en aquests casos, prescindeix d'aquesta qüestió concedint autonomia pròpia al conflicte i publicant-ne les cartes - de les protestants. Per altra banda aquestes desqualifiquen com a republicà a que és injust, el que denota una simpàtica i ingènua fe en la causa. Alleshores l'empresa, per acal·lar-les, remiteix una carta signada per 27 companyes que - mostren trobar-se molt contentes amb el seu treball i desqualifiquen les 6 varesistes que estan en contra de les 107 que no han volgut seguir-les. Aquesta presa de postura era d'esperar ja que és pròpia d'aquelles empreses on el nivell de consciència és encara molt baix per la política repressiva que s'hi porta. Encara en podem veure exemples. Un petit grup que desperta, una minoria adolorada o "pilota", - com es sol dir, i una majoria que calla encara i, pel moment, deixa soles les que han aixit en defensa de totes. - Sense aquestes estirades, pel que sembla inútils, mai es produiria la definitiva arrossegada del conjunt. Així acaba també aquesta mini-vaga o folga, inútil solament en aparença. Les sis valentes envien una última i definitiva carta - on comenten el servilisme de les seves companyes i els ofe

reixen matèria de reflexió. "Nosotros hemos ganado de 10 a 15 pesetas semanales con trabajo fuera del taller pero esto dura sólo 8 semanas y si nos lo quieren dar. El resto del año se ganan 6 ptas. a la semana" (en quasi totes les branques els homes guanyaven 12 pessetes). Dos anys - més tard les ^{filanderes} ~~llogueres~~ es rebel·laran, en una vaga de més entitat, contra eixe miser salari d'1 pesseta diària. La por és una cosa que quan algú es decideix a fer-li front perd la seva puerosa i arrogant presència. En la vaga general de 1904, quan alguns pilotes remolejaven encara i es feien esperar a l'hora de deixar l'obra, un grup de cotillaires, segons conta El Pueblo, va eixir entre els primers al carrer per acompanyar els piquets.

- La lluita col·lectiva

En 1902 la majoria de les Societats estan lluitant per la jornada de 9 hores, aconseguint-la en gairebé totes. En els jornals han aconseguit petits augments, superant en certs casos les dos pessetes diàries. Tanmateix en 1902, en el sector de teixits i filats, ^{46/} on treballen exclusivament dones, hi ha una jornada de 12 hores i es segueix cobrant una pesseta diària. Tot és permès i una de les empreses més importants del sector, la d'Alpera, suprimeix el descans que les xiques tenien per prendre un entrepà. Aquest abús serveix de detonador per iniciar la vaga en aquesta fàbrica a la que s'adhereixen moltes altres. D'un

total de 700 dones que, aproximadament té aquesta branca, en deixen el treball unes 400. Les reivindicacions es fixen en 10 hores de jornada i augment d'un quinzet en el salari. ^{47/}

El pas comença el 21 d'octubre i es prolongarà poc més d'un mes. De seguida les vaguistes van a visitar el Governador per a que intervinga en el conflicte però - aquest els respon (segons El Pueblo que és enemic acèrrim de Capriles) "que no se fatiguen que no van a conseguir - nada". Front a aquesta actitud el periòdic subratlla la bona voluntat d'alguns amos que han concedit allò demanat i l'escubrositat d'altre que ha tancat les xiques en la - fàbrica. En la perspectiva blasquista el conflicte obrer entra dintre de la lògica del sistema de capital i treball i és superable en un marc de racionalitat i negociació.

El que sorprén un tant en aquesta vaga és que - als tres dies d'iniciar-la algunes Societats proposen recolzar-la amb una vaga general. Sens dubte degué jugar - l'impacte emotiu de ser la primera vegada que tan nombrós grup de dones anava a l'atur. En els comunicats de les Societats es subratlla aquest aspecte i la situació intolerable en què es trobava la dona treballadora. A penes acabar la primera setmana, en una Assemblea de les Societats s'aprova preparar una vaga general de recolzament, per 20

vots a favor, 11 en contra i 3 abstencions. El més normal era plantejar el tema quan una vaga portara molt de temps i corria el perill de podrir-se, però ací es degué valorar la indefensió en què podien trobar-se les dones si no se'ls ajudava.

Tanmateix El Pueblo no veu amb bons ulls aquesta possibilitat i comença a deixar caure els seus consells - dissuasius. El Radical va dir molt després, que els blasquistes no volien enemistar-se amb el principal amo, Alpera, però els odis del Radical no ofereixen una credibilitat decisiva.^{48/} Més bé sembla que El Pueblo manifestava una vegada més la seva posició sobre aquest punt, que tragués amplament en un altre lloc. Tingam a més a més en compte que estava recent la vaga general de Febrer.

Com era habitual en aquests casos es va fer una campanya de recollida de diners entre totes les Societats. Una de les Societats del Port es va comprometre a donar-los sis jornals diaris, quantitat veritablement apreciable. No obstant un fet que demostra la debilitat, no de les caixes de Resistència sinó de la pretensió de poder resistir-ne amb elles, es que al terme de tres setmanes es lliuraven 3 pessetes a les 112 treballadores més necessitades. - Repetim que açò no nega la importància de les Caixes, que donaven la confiança de què als qui ho necessitaren sempre se'ls donaria un cop de mà, sino l'estúpida pretensió, que

hem sentit moltes vegades, de què els Sindicats haurien de pagar els vaguistes. Mai ha estat així en el moviment obrer, ni pot ni deu ser-ho. ^{49/}

A primers de novembre, després de deu dies de vaga, l'Alcaldia rep una notificació del Governador per que convoque la Junta de Reformes Sociales i es cerque una solució negociada al conflicte. Però els patrons no cedeixen. Les Societats convoquen un míting de recolzament que presideix José España, per la Federació, Manaut, com a assessor i Elena Just, per la Societat del bé d'Obreres. Elena Just, propagandista del partit blasquista, és l'ànima de la vaga i es dedica a visitar els Casinos republicans amb el Comité de Vaga per recollir diners. La inauguració del Casino d'Orriols acaba cantant l'Himne de Riego i la Marsellesa i passant la safata per a les "simpàtiques filadores", forma paternalista amb què el Pueblo sol designar-les. Finalment en la darrera setmana de novembre, després d'un mes de resistència, les filadores (simpàtiques o no) aconseguiren - que s'acceptaren llurs modestes, però no per això menys importants, reivindicacions. Les dones havien irromput amb èxit en la lluita sindical però açò no va bastar per a que els homes sapieren integrar-les en el moviment organitzat.

7) Sectors en crisi: boters, carruatges...

El problema que se li planteja a la Societat de boters, i que l'arrossega a un llarg conflicte, mereix la nostra atenció per què se n'eix del marc habitual del salari i la jornada de treball. Es tracta del que avui anomenariem "crisi i reestructuració del sector". El treball dels boters depenia, però per l'obvietat, de l'exportació de vins. D'ací que la crisi vitivinícola repercutira greument en el sector. En un informe presentat per F. Laurens i Juan Bta. Lompó, en nom del Sindicat d'exportadors de vins, s'ofereixen algunes dades reveladores. L'exportació a Argentina ha disminuït de 100.611 a 39.470, en el període 1834-1898. L'exportació a Brasil de 42.000 pipes a 10.734, en el període 1834-99. També França ha disminuït les seves exportacions, mentre que Itàlia ha ascendit vertiginosament, però allò de França s'explica per la fil·loxera, mentre que el nostre és manca de competència, conseqüència, segons Lompó i Jia, de la desafortunada llei d'Alcoholis. Per a nosaltres el més interessant d'aquest informe està en l'al·lusió a les conseqüències que pot tenir aquesta crisi per als treballadors. "Tengamos en cuenta, dicen, que sólo en los talleres del Grao se construyen envases y toneles por valor de cuatro a cinco millones". L'enfocament de l'exportació significaria el fi d'aquesta important indústria. 50/

Coincidint amb aquesta campanya (l'informe fou - publicat el 5 de Febrer i la resolució que comentem el 9) la Societat de Boters fa públic un comunicat on dóna compte d'haver-se dirigit al Govern per a que resolga l'espina sa qüestió dels vins. "Ya era hora, comenta El Pueblo, de que los trabajadores comprendieran cuánto les interesa terciar en estos asuntos que tan directamente influyen en su suerte. Nosotros, que hemos contribuido a la creación de estas asociaciones, nos sentimos orgullosos de ellas". ^{51/} Al periòdic blasquista li complaiant moderadament ^{i sense passivitat} aquestes - intervencions per que significaven que les Societats trencaven amb la tradició tancada i economicista de l'anarquisme i acceptaven el joc polític. A nosaltres ens resulta - suggeridor ja que anticipa el tipus d'intervenció socio-política defesa pel modern sindicalisme de CC.OO., malgrat - que tinga també una certa càrrega de corporativisme.

Els problemes del vi segueixen els seus complicats camins, que no anem a recórrer ací, i la crisi botera s'escau provocada pels mateixos que empraven l'argument, - per defensar-hi, de què calia defensar els treballadors. En 1900 era precís protegir l'exportació de vins, entre - d'altres raons, per què no restaren sense treball diversos centenars de treballadors dels Pobles Marítims. Tres anys més tard el mateix senyor Llopó no sentia nosa en comprar tonells usats a Portugal, on li resultaven més barats, malgrat que d'aquesta manera esfondrara la indústria del Grau.

Realment els camins del capitalisme per recompondre la seva taxa de beneficis són insondables però sembla clar que no dubta en sacrificar el qui trobe per davant. La idea de què un sector en crisi cal reestructurar-lo i la realitat de què qui paga els vidres trencats de l'operació són els treballadors resulta d'una palpitant actualitat.

51/ La Societat Obrera es mostra, en principi, negociadora. Accepta reparar 20.000 envasaments comprats fora però a canvi de no rebre'n més de procedència estrangera. J.A. Mompó i I. Rubió, dos dels més forts exportadors, de qui depenien els tallers de boters, es neguen a negociar i, en conseqüència, els treballadors van a la vaga. Aquesta es prolonga, amb diverses intermitències (ja que els treballadors acceptaven de treballar quan es tractava de tonells nous) des de començaments de gener fins maig.

El Pueblo l'hi dedica especial atenció en una de les seves pàgines de recrudescent, a mitjans de març. "Revis^{te} gran importància esta l^{ucha} no sólo por la entereza de los obreros que defienden lo que es de razón y justicia si no porque resalta por los daños que oponen resistencia a los comerciantes que, en su afán de lucro, no vacilan en matar la industria nacional introduciendo envases del extranjero". Per a que es veja el flagrant del cas, copia del "Eoc de Obreros Toneleros" núm. 87, l'acord pactat amb les Cambres de Comerç: "los comerciantes en vino que suscri

ben acuerdan no expedir o embarcar otra pipeta que la -
 construida en el país, ni recibirla de nuevo para reexpor-
 tarla". Veritablement resulta gairebé grotesc que qui, -
 com els vinaters, ^{demana ven que es defensaran els interessos} ~~eren acèrrims defensors del protecció~~ -
^{nacionals,} ~~nisme~~ actuaren tan contràriament als principis sacrosants
 de defensa de la indústria i el comerç nacionals.

La solidaritat aquesta vegada s'expressa d'una -
 forma més viva. Els assenyalats del Circ es neguen a -
 treballar per a l'ompió i Rubio mentre dure la vaga. "No es
 difícil adivinar que dado el espíritu de solidaridad que
 existe en las agrupaciones obreras del Puerto, en caso ne-
 cesario, se pondría de parte de los toneleros, no desembar-
 cando barriles del extranjero". El Pueblo hi anima, amb -
 certa insinceritat i ostentacions retòriques, però amb con-
 tundència. "Se precisa una acción común del proletariado -
 de Valencia y aún de toda España. Lompó y Rubio no transi-
 gen porque no quieren limitar sus grandes ganancias. Pero,
 si son vencidos los toneleros, esta industria se hundirá y
 todo se comprará en Portugal. La cuestión es de enorme -
 trascendencia. Hoy afecta a 600 ó 700 trabajadores de Va-
 lencia, mañana a miles de toda España". I per ponderar en-
 core més el valor dels boters i augmentar la solidaritat -
 ementa que aquests han ajuntat les caixes de resistència -
 de les Societats amb 17.000 pesetes. "La clase obrera va-
 lenciana debe sentirse orgullosa de contar con tan honra -
 dos y conscientes trabajadores que lo único que piden es

que no se mate una industria de la que colen, por los intereses particulares de unos señores".

La tensió de la vaga va remittint durant el mes d'abril en la mesura que deixen de comprar-se pintes portugueses i a primers de maig es firma un acord per a 6 mesos on s'estableix un equilibri entre la importació i el treball propi.

Quan tot sembla col·locat, almenys per un cert temps, es torna a plantejar la qüestió clau que hi ha darrere de totes les lluites obreres, la qüestió sindical.^{53/} Els empleats, s'adonen de que els treballadors han demostrat tanta tenacitat en llurs resistència i fins coherència en llurs propostes per que es organitzats. Comencen, doncs, una campanya de represàlies. A part dels caps del lio, Mompó i Rubio, una sèrie d'amos, a qui citen (Martínez, Robledo, Genovés, Ventura...), exigeixen a llurs obrers que es donen de baixa en la Societat o no els donaran treball. "Aprovechando la crisis que estamos atravesando han creído que era la ocasión de destruir nuestra organización para de este modo explotarnos mejor. No lo conseguirán - pues estamos dispuestos a jugarlos hasta la última carta". No ho conseguïren, malgrat que prossegueixen fins avui en tan obstinada prouja.

El problema que hem anomenat "crisi de sector" el trobem en diverses ocasions. Als ebenistes fan una ori-

da als associats per reprendre l'activitat sindical que, segons la seva pròpia estimació, ha passat per un moment de declivi a causa de la crisi de fabricació del moble de Viena. Es tracta, en aquest cas, d'una crisi parcial dintre d'una branca que encara té corda per a estona i que es recupera amb la introducció d'un altre tipus de model. Però així i tot té repercussió en la lluita obrera, que decreix, sense que pugem dir que existeix una correlació mecànica i automàtica entre expansió-lluita, recessió-estanca - ment per por a perdre el lloc de treball. La correlació és un factor a tenir en compte però molt bé pot entrecruar-se amb d'altres i donar els efectes contraris. ^{54/}

Un cas completament diferent és el dels cistellers, sector pràcticament artesanal, en el què es cita una Societat Obrera que té totes les característiques d'un petit gremi condemnat a desaparèixer. La formen poc més de 60 persones, grups familiars en la major part, que veuen com s'esfondra el seu ofici. La petita competència dels presos ja els fa trantollear. El Pueblo aprova la seva protesta però s'ha de retraure ja que els presos diuen que ells també tenen dret a guanyar-se la vida. En realitat es tracta d'un dels molts oficis artesanals que en aquest temps van anar restant reduïts a la mínima expressió i que no tenien salvació possible. ^{55/}

La Societat de Treballadors de Carrautges de lu-

xe sembla tenir més entitat ja que s'atreveix amb una vanga llarga, de gairebé ^{dos}~~un~~ mes^{56/}, reclamant la jornada de 9 hores. A primera ullada ens sorprén la negativa dels patrons de rebaixar la jornada amb l'excusa de què existeix crisi en la branca.^{56/} De fet la intensificació de la força de treball, generant plusvàlua per la longitud de la jornada no està renyida amb dificultats en el mercat i en un capitalisme primitiu, com el d'aquestes empreses petites, era una manera de sostenir-se de moment. Els obrers repliquen que si fa treball per què "exporten", així ho diuen, a Madrid, Barcelona i Sevilla. L'anomenada exportació en aquesta indústria de luxe es limitava a encàrrecs o comandes concretes i tot ens permet de suposar, per l'evolució de les costums, que els carnissets de luxe anaven a menys i aviat desapareixerien.^{57/}

Finalment citem en aquest sintomàtic recompte - de sectors amb dificultats els ventallers. "Esta antigua e importante industria, de la que aquí viven millares de familias, tienen por competidora a la del Japón, que utiliza sus elementos indígenas y en donde la mano de obra es de un coste insignificante. En el régimen aduanero que se decreta se ve su ruina". Així s'expressava la Cambra de Comerç en la seva memòria de 1906. Uns pocs anys abans El Pueblo s'havia mostrat més contundent. "Se quiere concertar un tratado de comercio con el Japón. Quizá ignore el Gobierno que de esta industria dependen en Valencia -

diez mil obreros de ambos sexos entre la capital y Chirivella, Alacuás y Aldaya, que trabajan a destajo y en su domicilio, la gran mayoría. Es la industria más importante de Valencia y estamos dispuestos a ayudarla con todas nuestras fuerzas". Una perifrasi del text ens duria a ~~con-~~
~~trastar~~ ^{contrastar} cadascuna de les seves frases. El Govern, per supòst, ignorava el pes d'aquesta indústria a València, i en cas de coneixer-lo tampoc li haguera importat massa, embardissat en tractats comercials de més interès per a les classes dominants. I els blasquistes no estaven disposats a recolzar-la amb totes les seves forces ja que els mancava per complet una política econòmica i no tingueren mai la pretensió d'intervenir en aquest terreny. De fet no veiem rastres de la més mínima campanya sobre el tema. Pel que respecta a la Societat Obrera de ventallers no mostra públicament una especial preocupació pel tema. Es tracta d'una Societat un tant híbrida, composta en la seva majoria per artesans que treballen per peces en llurs cases i sense prou consistència per assumir col·lectivament el problema que se'ls ve damunt. En contrast amb aquesta absència total de plantejaments reivindicatius o socio-polítics, és la Societat que desplega major activitat cultural i en són freqüents els anuncis de conferències sobre els temes més variats. ^{58/}

Intervenció obrera en els intents de reestructuració d'un sector, adaptació a nous models de producció,

desaparició inevitable d'alguns oficis artesanals, dispersió dels sectors de treball a domicili, són alguns models de les modificacions de l'estructura productiva a les que el moviment sindical contestarà amb una ampla reorganització de les Societats de resistència per oficis que acabarà en els Sindicats d'Indústria.

8) Treballadors de coll blanc

"La simpática clase de dependientes de Comercio despierta", llegim en El Pueblo de 30 d'abril de 1900 on se'ns informa d'una reunió coneguda per un grup nombrós en els locals de la joventut republicana.^{59/} Simpática és un terme estereotipat en les gazetilles de l'època però no cap dubte que el blasquisme tenia una especial simpatia per aquest grup social que, per les seves característiques especials (urbanització, nivell cultural, treball as salariat però amb aspiracions a independitzar-se...), es sentia atrés per les ideologies modernes i constituïa un nucli important de l'electorat blasquista. El districte del Mercat n'era sempre fidel^{60/} i Blasco l'hi dedicà, en "Arroz y tartana", algunes de les seves millors pàgines. Hi apareix el modest dependent enamorat de la cosidoreta.

L'altre, que va aplegar de xiquet, com un "xurre", i el -
deixaren allà, junt al "pardalot", i després va anar obrint
-se pas i es va establir com a un honrat comerciant. La do
na d'un d'ells que aspira, per a la seva pròpia ruina, a
ésser "algú", posant-se en negocis d'especulació. És a dir,
tota una galeria de tipus que tenien prou a veure amb la -
realitat i, més encara, amb els desitjos del blasquisme -
d'enfortir el bloc social de la petita burgesia urbana.

Tanmateix, crec que és un error accentuar amb ex
cés la idea de què el republicanisme a València es recolza
va fonamentalment en aquest grup. El Pueblo ho va rebatre
amb motiu de la polèmica que es va suscitar al suprimir -
l'Ajuntament les subvencions a les festes religioses. Els
periòdics monàrquics l'acusaven no sols de perjudicar el -
comerç sinó d'enganyar-lo ja que, abans de les eleccions,
se les prometia molt felixos. "Sepan nuestros enemigos que
nosotros no nos dirigimos en las elecciones a los comer -
ciantes sino a los republicanos. Val prendre aquesta arro
gància amb descompte, però hi ha prou de cert. El pes del
factor ideològic (progrés, laïcisme, anti-monarquia com a
sinònim d'anti-corrupció) desenvolupava un paper més impor
tant que les promeses d'un programa diversificat i concret
per als diversos estaments. De fet ajudaren B. Fausio i -
la Unión Nacional al principi però en 1900 es mostraren re
ticents i crítics vers un agrupament específic de la peti
ta burgesia comercial, sobretot quan van veure que no es -

pronunciava per la república. En la visita de Paraiso a València el combardejaren amb impertinències i sensibilitzaren de tal manera l'opinió en contra seva que eixe any fins i tot el tragueren en una Bulla. L'assumpte és complex, ja que amb experiments com la Unió Nacional el republicanisme corria el perill de perdre un cos d'electors important si quellava com a partit, raó per la qual se'n va distanciar, però també demostra el nul interès dels republicans per a ^{61/}lutinar un electorat per interessos propis i específics. Tal vegada fora un error del republicanisme de l'època i tenia raó Costa amb la seva idea d'eixe tercer partit frontissa, constituït per les classes mitjanes. Totser s'haurien d'haver definit molt abans, com els socialistes els demanaven, preveient que a l'hora a el cas interclassista no podia sostenir-se amb apel·lacions purament ideològiques i que el proletariat es decantaria definitivament pels partits de classe. Potser que si gu així i que si les classes mitjanes hagueren tingut una direcció política coherent i progressiva que corresponia a partits com el de Blasco, s'haguera pogut tallar la polarització que després es va produir, quan ja un partit com el d'Azusa no tenia força suficient per exercir la direcció d'un centre-esquerra. És curios que Blasco, no per marxista, sinó per lector de Zola, tenia la idea de que la història caminava cap a la polarització burgesia-proletariat. En el fons d'Arroz i Tartana es debat la inevita-

ble marginació de la petita burgesia, escombrada per la -
 burgesia dels grans negocis. El que passa és que, amb evi-
 dent simplisme idealista, pensava que era possible formar
 un gran bloc social anti-oligàrquic en base a l'aglutina-
 ment ideològic que proporcionava la idea republicana. Tot
 açò ens du a la conclusió de que Fusión Republicana no era
 un partit especialment bolcat cap als botiguers, comer- -
 ciants i la petita burgesia, per més que exercia sobre -
 d'ells una forta atracció ideològica. Posats a defensar in-
 teressos específics apareixen amb molta més insistència -
 els problemes obrers que els de les classes mitjanes. Con-
 vé tenir tot açò present a l'hora de tractar els problemes
 dels dependents de comerç. Els blasquistes no accentuaren -
 l'enfrontament entre els dependents i els amos dels comer-
 ços (excepte amb alguns, tinguts com a enemics públics) pe-
 rò se situaven de part dels dependents als qui, per la seva
 part, les organitzacions obreres mai pararen especial aten-
 ció. La relació del blasquisme amb aquest sub-grup social
 té interès perquè tipifica amb exactitud dos aspectes de -
 la seva ideologia. Per una part la creença en la mobilitat
 de l'escala social d'un cos molt ampli (representada ací -
 arquetípicament per cixos dependents que esdevenen comer-
 ciants i que, en qualsevol cas, no tenen una mentalitat de
 classe sinó aspiracions d'ascens). Per altra banda, l'ac-
 ceptació, com a part d'eixa dinàmica, del conflicte econò-
 mic i reivindicatiu ja que açò mateix n'és un factor de -
 progrés.

La Sociedad de Socorros Mútuos de la Dependencia Mercantil, con el seu nom indica, no era propiament una Societat Obrera, sinó una espècie de mutualitat que existia des de deu anys abans. No obstant l'efecte d'arrossegada - que es produeix en 1900 amb la reconstitució de les Socie-tats Obreres impulsa a convertir la mutualitat en una asso-ciació reivindicativa i a independitzar-se de la tutela pa-tronal. La activitat de la -diguem-ne, Societat, es carac-teritza per uns quants trets. En primer lloc per les seves tensions internes produïdes pel desig d'alguns amos de co-merços per interiorir-s'hi. Després, per una certa inesta-bilitat organitzativa, reflexe del baix nivell de la cons-ciència de classe o, sense determinar tant, del convenciment associatiu. Quant als seus plantejaments reivindicatius, - no ens podem sorprendre ja que encara son d'actualitat als nostres dies, estan centrats en aconseguir la festa setma-nal i no en problemes econòmics. Finalment en la seva llui-ta no s'aprecia un alt grau de conflictivitat ja que no es donen vagues sinó protestes públiques a través de mítings, reunions, informació en premsa, etc. En el relat dels fets el lector podrà detectar els trets apuntats.

Al poc de començar el moviment associatiu que - pretén la transformació de la anticuada Mútua, cosa que ha produït l'augment de 200 nous socis, ja es produeix una - primera crisi en la Junta Directiva. Com és natural els - qui han dirigit fins aleshores la Societat, com peons dels

dos o tres grans comerciants, no estan d'acord amb la "orientación progresiva", en frase de El Pueblo, que se li pretén donar i, en conseqüència, dimiteixen. Però els renovadors, amos de la nova Junta no aconsegueixen arribar al conjunt de la branca que no té grans preocupacions societaries. "Preferir la corrida de toros a la Amables dice bien poco a favor de la cultura de la clase a que me honro en pertenecer", diu el nou president sense amagar el seu fàstic. Per altra banda no encerten a trobar una reivindicació amb mà que aconsegueixca aglutinar-los ja que es proposa demanar al Govern l'abolició d'un impost sobre el comerç que repercutia sobre els treballadors. Una proposta tan general cau en l'aire i la renovada Societat llançaix un tant fins un parell d'anys més tard.^{62/}

En 1905 és un fet guibebé generalitzat en quasi totes les branques de la indústria la disminució de la jornada. Es produeix de nou un efecte d'arrossegament de sobre els sectors més encarrerits sindicalment i els dependents de Comerç plantegen la qüestió dominical.^{63/} Aquesta millora estava ja en moltes parts d'Espanya i s'havia aconseguit per als comerços del Grau, per la qual cosa, en principi, no troba gran oposició. Però "els deu principals del Gremi", com els anomena la Junta de la Societat, s'hi neguen. La Junta dimiteix aparatosament en senyal de protesta i per provocar un cert escàndol, el que ens fa -

sospitar que la vida de la Societat es mantenia a nivell -
 superestructural, per part d'una sèrie de persones actives
 i constients, però que no acabava de connectar amb la seva
 base, dispersa i molt lligada als respectius amos. Siga -
 com siga, la mesura produïx el seu efecte ja que el gros
 del comerç s'apressa a respondre, ferit en el seu amor pro-
 pi, que ells són d'acord amb la cosa dominical i que no -
 tenen per què sotmetre's als capritxos dels "deu grans". -
 S'aplega, doncs, a un acord en aquesta qüestió, però el -
 restar obert per l'incompliment d'alguns, duria a freqüentar
 incompliments dels altres. Un any més tard (23 juny 1903),
 la Societat convoca un míting en la Llotja, que aquesta -
 vegada té una resposta massiva, per protestar ja que s'ha
 tornat a introduir la costum d'obrir els diumenges. A més
 d'açò demanen que es regularitze la jornada de 8 del matí
 a 8 de la vesprada, amb una hora i mitja de descans per -
 menjar. "Nada más lógico que una petición, dijo el Pueblo,
 La mayoría de los comerciantes han sido dependientes en -
 los primeros años de su vida y por ello no deben oponerse
 pensando en que también ellos lo deseaban". Com a resultat
 del míting una Comissió de dependents visita el Governador
 i el Alcalde els quals els donen llur recolzament i, fi-
 nalment, s'aplega a un "gentleman-agreement" amb els amos
 de les botigues.^{64/} Però ja se sap que per a un "botiguer" un
 pacte entre cavallers és com un acord de gitans, de mane-
 ra que els botigueris comercials continuaren aplicant-se d'una

forma elàstica.

Naturalment durant tot aquest temps de tira i aflixa els dependents d'ultramarins, que formaven una petita Societat a part, plantejaren la mateixa reivindicació. En febrer de 1903 la Junta directiva es queixa de -
 què hi ha ultramarins que obcin els diumenges i obliguen a treballar, malgrat l'acord de l'any anterior vàlid per a tot el començ. Es produeixen algunes escenes tenses, -
 dissensions, paraules entre treballadors i amos, i uns xiquets apegueguen alguns escaparrats i trenquen els cristalls. Per aquesta causa són detinguts els 8 membres que formen la Junta de la Societat. Un grup de companys, indignats per l'atropellament, van a protestar al Governador i en la plaça de la Congregació es creuen amb un grup d'amos als qui acompanyava un guàrdia. Aquest els obliga a detenir-los i els interroga. Amb gran dignitat els treballadors contesten que ells responen al jutge però no a un guàrdia que els interroga davant dels patrons i, aleshores, un d'ells, el Sr. Barrachina, tracta d'embrollar-se a bufetades. D'improvis el sentit comú, no aplega la sang al riu i al dia següent són posats en llibertat els detinguts. ^{65/}

En la negociació per arribar a un acord els patrons tornen a ratificar la seva conformitat amb què es -
 tanque els diumenges però es reserven la possibilitat d'obrir ells pel seu compte. Els treballadors no estan d'acord

per què hi veuen una trampa per tornar al mateix ja que -
 per mig de subtils pressions personals o coaccions els -
 treballadors es veuran obligats a anar-hi per donar un -
 cop de mà. Com en el cas del comerç general no tenen més
 remei que transigir amb aquest acord en taules. Una bran-
 ca com aquesta, de difícil control per què les necessi- -
 tats del mercat requerien una estiplicitat en els seus no
ria i per què en solts casos eren unitats familiars amb -
 un o dos treballadors a tot estirar, sols podia ordenar-se
 mitjançant una nova legislació.

Malgrat tot, les dues Societats de dependents no
 desafiaren en llur esforç per aglutinar i millorar el sec-
 tor. La Dependència Mercantil (la del Comerç general) -
 arran dels successos de Barcelona va fer una col·lecta en-
 tre els treballadors de la branca amb el propòsit clar de
 vincular-se d'aquesta manera a la dinàmica de la resta de
 les Societats. "Nos hemos enterado, escribia la Junta Di-
 rectiva en una folia que va ésser repartida pels comerços,
 que el socio protector de nuestra Mutua, Doña Mercedes San-
 chez de León nos acusa de hacer política para ayudar a los
 obreros de Barcelona. Lo que ocurre es que durante 12 años
 la Junta ha sido de marionetas pero desde hace 3 años he-
 mos despertado a la vida propia. Váyase, pues. los des-
 contentos que los amantes de la libertad continuarán en la
 Dependencia. En cuanto a Doña Mercedes, abogado defensor -
 de los puestos chicos, de los autómatas que convirtieron -

nuestra Sociedad en un limbo de pobres de espíritu, le - advertimos y la expulsamos".^{66/}No ens deixem, no obstant açò, enganyar per aquestes paraules que, com hem dit abans, res - ponien a una actitud valenta i decidida d'un grup, però de - segur que no revelaven un gran canvi en el conjunt. La So - cietat atonia, més en línia amb el seu caràcter de Mútua, una Escola de Comerç per als seus socis i l'Ajuntament li - va oferir un professor de francès gratuïtament. Propiament no va aplegar a ésser una Societat Obrera de resistència - al capital, però de vegades "va resistir" a les imposicions del capital.

2) Questions de tática obrera: la vaga parcial i rotativa dels fornars

Els fornars es trobaven en una greu dificultat a l'hora de plantejar les seves reivindicacions per xig de - la vaga: el ja era un article de primera necessitat de ma - nera que un tancament total i prolongat era impensable. De seguida hauria intervingut l'autoritat governativa coaccio - nant severament els "traballadors vaguistes" o substituint-los per d'altres. Però els fornars es trobaven també en - una situació i ones condicions de treball tan insoportables que el conflicte devia esclatar inevitablement. Quan

es planteja la primera vaga per la reducció de la jornada de treball, a finals de 1900 i començaments de 1901, en alguns forns s'aplegava a dos torns de 16 hores. El mèrit de la Societat de forners radica no solament en què va unir els treballadors de la branca en la lluita sinó també en què va saber dirigir-la amb un encert i una originalitat que avui en dia ens sorprén.^{67/}

La primera protesta té lloc, com acabem de dir, entre 1900 i 1901. El problema és tan essencial (jornades de 16 hores no es donaven ja en cap branca) que s'aplega amb relativa facilitat a una reducció de límits acceptables, 10 a 12 hores, encara que sense fixar-los amb exactitud. Del tenir en compte les particularitats del treball en un forn on es pretén fer una determinada quantitat de pa variable segons el dia, i subjecta a diverses eventualitats en la seva fabricació. Açò explica, d'alguna manera, la imprecisió en què resta l'acord encara que suposa un pas de gegant.^{68/}

De totes maneres a la llarga, no hi ha pitjor acord que un acord imprecís. Els treballadors ho comprenen ben aviat ja que la jornada corre perill de tornar a allargar-se poc a poc amb l'excusa de les necessitats de treball. Per açò a finals de ~~aquell mateix any~~, 1901, es pacta amb els patrons una jornada de 9 hores, amb un topall màxim de 9 3/4. Tot sembla haver concluit feliçment quan de

sobte el 19 de febrer de 1902 apareix un anunci estrany.

"Los operarios panaderos que se encuentren sin trabajo pueden pasar por la casa social de los maestros horneros donde se les facilitará ocupación y jornal. Se advierte también que los operarios que ahora acudan podrán formar parte de la Sociedad cuyo reglamento se está formulando para darles socorro, médico y medicinas, pagando la mayor parte de los gastos los maestros y proporcionando a dichos operarios jornal semanal". La jugada dels patrons ha quedat el descuart. Van transigint en l'acord de les 9 hores per aprofitar així la necessitat de més personal i col·locar - sent que això de la casa corda. Una vegada més veiem l'enorme importància que la patronal donava a les Societats Obreres i com cercava per tots els mitjans trencar la seva unitat i crear d'altres Societats de tipus gremial o proc que els feren la competència, amb ofertes tan temptadores als qui s'aguantaven com tenir el motge pagat i un treball continu assegurat. ^{69/}

La Societat de Horners, com podem suposar, no podia restar indiferent davant d'un fet que posava en qüestió la seva pròpia existència. Però la seva reacció és astuta i cauta. Pren la resolució d'iniciar una vaga parcial. Dels, aproximadament, 120 forns que hi havia en la ciutat, amb uns 500 treballadors, inicien l'atur vuit. La patronal, al principi, no li dona importància a una vaga parcial. Sol·licita a l'Alcalde, com si es tractara d'un -

servei públic, que li proporcione 40 operaris per substituir els vagoistes. El Pueblo es mostra en contra per què per 8 forns no es pot dir que vaja a escassejar el pa i - per què "reconocido el derecho de huelga, el deber de las autoridades es mantenerse en el fiel de la balanza". Però malgrat aquesta protesta, les autoritats hi accedeixen i els 40 esquiroles van a treballar protegits per 30 guardes. La patronal es justifica i tira en cara al Pueblo la seva parcialitat. "Sobre la cuantía del jornal y las horas de la jornada hemos accedido a lo que nos pedían los obreros. A lo que no podemos acceder es a admitir a los operarios - que la Sociedad quiera imponer una porque ésta se halla fuera del terreno de los obreros, menosprecia nuestra dignidad y nuestros derechos".

Davant d'aquesta postura de força per part de la patronal, la Societat decideix estrènyer un poc més la femella de la vaga parcial. D'un salt passen a ser-ne 40 els forns que entren en vaga. Açò anusta un poc els patrons - mes assenyats entre ells qui es troba el regidor blasquista Tatay, qui té 20 forns i el qual proposa unes bases per a un arreglament. De seguida les accepten 15 forns i en un parell de dies ja en són 27. En substància es tracta del reconeixement del dret a associar-se, no interferint-lo en la pràctica mitjançant la contratació d'esquiroles i la creació d'una altra Societat. Amb l'acceptació d'aquestes bases per 27 forns sembla que va a solucionar-se una vaga

que ja comença a allargar-se. Però la patronal més dura no vol cedir i fins i tot força a que alguns dels signants de l'acord es retracten. "Es de lamentar la intransigencia - que demuestran la mayoría de los patronos quienes se negaron a admitir las bases que para una posible transacción - presentó nuestro compañero Sr. Tatay". Des de que va començar la vaga porta quasi un mes i entra en una fase de tensió on les dues parts juguen fort. Corren rumors de vaga - en tota la branca però els treballadors amb prudent cautela els desmenteixen ja que saben que això duria a acabar-la - per la força. "Los patronos hablan de huelga general en el ramo y en falso. Quieren engañar a las autoridades. Quieren provocarnos pero no lo conseguirán". L'autoritari Governador Capriles que, segons el diari, ha dit als obrers que ell no pot fer res i que confien en Déu, mana intervenir a la policia que coneixent els vaguistes, els impedeix reunir-se i els dispersa. Els blanquistes que hi la tenen jurada a Capriles i volen demostrar que qui mana en València són ells i no el governador ordenen des de l'Ajuntament - una inspecció en els forns i decomissen el pa mancat de - pes. Mentre tant els vaguistes se les ingenien per fabricar pa pel seu compte, en al uns forns particulars, i el venen a l'entrada del mercat. La Societat tracta de donar un pas més, tal vegada una a fort. Acorda que els que no són en vaga ofereixquen un torn de tres jornals al mes - als que estan en atur. Açò, naturalment, resulta inaccep-

table per a la patronal ja que significaria perfeccionar al màxim l'eficàcia de la vaga parcial esdevenint gairebé rotativa. Les dues parts expressen la seva opinió al respecte. Per als obrers es tracta de què "hay padres de familia sin trabajo a los que si se les niega la posibilidad de hacer algún turno no pueden dar pan a sus pequesuelos". En el fons es tracta de l'exercici concret i pràctic de la solidaritat amb aquells companys que han anat precisament a la vaga fent un sacrifici pels deus. Per als patrons - aquesta demana significa que "los trabajadores se han envalentonado y nos quieren imponer unos turnos rotativos - que perturban la marcha del trabajo y nuestro derecho a - organizarlo".

La vaga, a mitjan de maig, ha entrat en un període atzucac. "Aquí puede servir lo de Barcelona, diu El Taerlo amb alarmisme internacional per forçar una solució. Finalment s'accepta constituir un jurat mixte que, sobre les bases proposades gairebé un mes abans per l'atay, resolga la situació. Es ratifica la jornada de 9 hores, es reconeix la Societat i, en conseqüència, els patrons accepten el comiat dels esquiroles, però, a canvi els obrers reconeixen un terme de 15 dies per poder normalitzar les readmissions i expulsions. Per a nosaltres, que contemplem els fets a distància el més interessant d'aquesta vaga és, a part de la defensa de la Societat que ja hem vist en d'altres, l'originalitat i habilitat amb què la Societat va -

graduant els passos que ha de donar. La fàcil tendència a caure de seguida en la vaga general del ram i fins i tot a cridar a la vaga general als altres és negada per una sàvia dosificació audaç i intel·ligent d'aturs parcials que estan a punt d'aconseguir uns sistemes rotatius. També para l'atenció el fet d'evitar a totes passes la impopularitat entre la població en una qüestió com la del pa, l'escassetat del qual podia tornar-se en contra dels vaguistes. En aquest sentit, i no solament per treure diners, cal valorar la venda ambulants de pa fabricat pels obrers en atur. Els blasquiats procuraren, per la seva banda, descarregar el pes del malestar de la població sobre el Governador Capriles, amb la llur bèsties negres preferides, fent-lo culpable de què no s'haguera a un arreglament i distingint, com ell era a l'habitual, entre patrons bons i dolts. En qualsevol cas es troben amb una Societat combativa, corregidora, i, sobretot, madura. Aquesta maduresa i intel·ligència d'anem a veure en detall nou al plantejar un nou conflicte.

A finals de 1904

~~A 1905~~ el Govern aprova una reducció en l'impost sobre la farina. La Societat de Forners comprén que és un moment oportú per plantejar una pujada salarial i ho proposa diguem-ne que d'una manera "científica". "Pedimos un aumento de dos reales. Calculamos lo que esto representa para que se vea lo razonable de nuestra propuesta. En un horno trabajan por término medio 4 personas y se vienen a

hacer 70 arrobas de pan por día. La rebaja del impuesto -
 les viene a suponer una diferencia de 15 ptas. A ese horno
 de 4 personas la subida salarial que nosotros pedimos le -
 representa 2 ptas. al día. Por lo tanto les quedan 13 ptas.
 para rebajar el precio del pan que es lo que se pretende -
 con la rebaja del impuesto. Como se puede ver nosotros no
 perjudicamos a los compradores sino a los que siguen ven-
 diendo al mismo precio". 70/

El plantejament no és absolutament irrecusable -
 però no deixa de tenir una forta lògica. De fet quatre -
 tornes (entre els els dos del revifor blasquista Tatay, per
 donar exemple) ho accepten de seguida i, com la vegada an-
 terior, d'altres fan afeïnt-se. Tornem a encorregar de -
 bell nou amb la intransigència tancada d'un grup de pa- --
 trens i el desenvolupament del conflicte és molt similar
 a l'anterior, aplegant-se al final a la transició. Sola-
 ment en part a frases de retòrica panfletària ("ja se ha
 terminat el vivan les endemes") torna a demostrar la se-
 va subtilitat d'anàlisi. Per què es mostren tan intransi-
 gents al moment de la transició? es pot dir. I contesten per a que
 tot el món se n'acabaria i els patrons resten entre l'es-
 pasa i la pared davant del públic: "porque con la excusa
 de que hay huelga pueden fabricar mal pan y pueden quitar
 se de encima la harina se acaba dándole la mezclada con la de
 trigo". Aquests bons formers tendrien avui moltes coses
 que ensenyar-nos.

10) Questions de t ctica patronal: el lock-out
als barreters

"Se no podido dar feliz solución al conflicte - que se haia planteat entre los obreros gr cias al ca r cter expansivo y afable de los patronos y al buen sentido y corrección de los obreros, quedando establecida en el acuerdo la jornada de 9 horas". Aquest comentari de El Pue lo ens remet a un ^{71/}moment, pel que sembla, per les seves condicions de petita  stria, vives una certa harmonia. No hi ha que dir-hi, no obstant, una importància excessiva ja que el patrici podria aplicar-se a quasi tots els sectors car són molts els que revelen una infraestructura de petit taller artesanal i aix  no és constata per que es produeix quen tensions i cadascuna de les parts sàpiga que té interessos enfrontats. ^{72/}Per altra banda el comentari de El Pue lo respon a la concepción burguesa del conflicte social que aprofita les ocasions de fàcil resolució per idealitzar les possibilitats de racionalitzar-lo i harmonitzar-lo. Precisant el que posat d'entrada aquesta cita  s per desmentir amb la realitat una teoria que no solament ha estat propugnada pels defensors de l'interclassisme sinó, i alguna manera, acceptada pels partits i sindicats de classe. - Aquests han parlat en relacions de les dificultats d'organització i lluita del moviment obrer a causa de la infraestructura productiva en la què predominava el petit taller. Amb un mal ent s màxim es veia en la gran f brica -

com a lloc ideal de la proletarització i de l'elevació de la consciència de classe. Sense negar les diferències i dificultats que suposa el petit taller i el tipus de relacions que genera, l'existència, vitalitat i activitat de les Societats de resistència és un rotund mentís a l'absolutització de la tesi. Insistint en el tema volen presentar en aquest apartat un conflicte que, partint d'un sector on normalment reina l'harmonia semiartesanal, planteja un dels més durs enfrontaments de classe. Evidentment l'extrema maltractació que s'ha a veure en els barreters té poca d'explicació de còlera davant d'una duresa inusitada de la patronal, però no és tracta solament d'això. En un ram on, pel que fa a la, es mantenen relacions cordials en la vida quotidiana (i El Pueblo cita en una altra ocasió a diversos patrons barreters del districte de Museu que celebren un triomf republicà amb els seus obrers), existeix una de les Societats Obreres més consistentes i millor organitzades. Manté relacions amb les Societats de barreters més importants d'Espanya (recolant una vaga dels de ^{Pnezo 73/}~~Morón~~), celebra a València ^{als seus} ~~un~~ Congrés ^{total}, actua com a dinamitzador d'altres Societats (veiem al seu president junt al de la Constructores promovent la creació d'una Societat d'obriers de vila a Múrcia) i més tard caldrà present en el Congrés fundacional de la U.O. Aquests nivells no s'oposen però sí desmenteixen la mística del caràcter obrer valencià en base a la qual s'ha de llegir la realitat fins aplegar a

l'errònia conclusió de l'al·legria de viure i el "meninfotisme". És clar que ací no hi ha miners com a Asturias ni mas ses proletàries com en la "ria" de Bilbao i que han estat abundants els tallers litants en barris populars on la con vivència pren un aire familiar. Però la consciència de - classe, com han demostrat abundantment els estalils de - Thompson, Howsbaun i Radé, no té un únic model. Els barreters de València la tenien molt clara i aqò els feta excla mar en mig de la seva lluita: "¡Oh filantropía burguesa! Cuando se convencerán los que creen en la armonía entre ca pital y trabajo?".

El conflicte comença a finals d'octubre de 1904 en la fàbrica de sucre per valentament i abusos dels en- carregats amb alguns treballadors. ^{74/} Es declara la vaga y es levé un fet no aleshores. Abans de què la Societat paga - resolucion ordina a la solidaritat a les altres fàbriques, la patronal, controlada per Gons i Testor, declara el lock-out. Com que són les més fortes del sector amenacen els - magatzemistes amb deixar de comprar-los material si el pro - porcionen a petits tallers i empresaris que no siguen d'a- cord i valguen treballar. Es tracta, doncs, d'un lock-out en tota regla, tancat i coactiu per la voluntat dels grans fabricants. El segon pas d'aquests és escriure a l'Alcalde de Granada, en la província del qual existeix una forta in - dústria barretera, sollicitant operaris especialitzats. "Ga -
narán 4 ptas. por diez horas ^{75/} no serán despedidos aun cuan

do se resolució la huelga. Los gastos del viaje les serán reintegrados en las primeras cinco semanas si no tienen causa común con los huelguistas". Notem que, a part d'anarar-los bé no pagar-los el viatge fins haver provat la seva fidelitat, la patronal no es planteja problema del salari, ja que ofereix el més alt, amb la jornada, ja que l'aug-menta a 10 hores. L'Alcalde de Sevilla, prudentment, critica el president de la Societat de Miners ja li respon, -com era d'esperar, ja "ellos no podían traicionarnos a los obreros de Valencia".

El conflicte s'allarga ja més d'un mes i el go-vernador intenta les mateixes per aconseguir un ^{76/}arranjament. Als obrers passen a les 8 hores de jornada, la reducció de tota els permisos i que els paguen els jorn-als dels dies no treballats ja que s'ha tractat d'un lock-out i no d'una vaga. La patronal es manté en les seues i promet reemplaçar la quèstió quan a Barcelona, Sevilla, Granada, etc. passen de 10 a 12 hores d'alguna manera existirà excessiva diferència amb els obrers d'altres llocs. Açò sembla raonable però els miners afegeixen dues con-dicions bàsiques: acció condicionada i que el treballa-dor no pugui ser sancionat. Finalment si ho fa que no se li -done treball en cap altra. Veritablement aquesta imposició pareix més pròpia dels carfís de la gleva, però qui escriu açò va sentir en 1976 en una feina de negociacions d'un -Conveni de la siderurgia amb indrjava un empresari a un altre

per què "le habia quitado su tupinero". Però naturalment una cosa és que els empresaris pel seu propi interès tracten de no competir entre ells en ofertes salarials i una altra molt diferent que s'obliga els obrers a lligar-se de peus i mans a una empresa com es pretenia. Tals previsions van trancar el front sindical i segons Las Provincias es va arribar a una transacció equilibrada (continuar les pàgines però no existia ^{de tots} ~~discriminacions~~), no van eliminar l'ironia empresarial.

L'enfrontament amb els patrons intrínsecos adquireix aleshores un gir radical en el què, entre accions i reaccions, no és possible saber amb exactitud els límits, però sí reconèixer un enfrontament de classe amb tota la seva cruïlla. El 10 de desembre la Senyora de Nuevo empresa que va provocar tot el cas, demanava en El Mercantil que tot vaigistria l'hun no s'ajustava i la resta amenaçada. Els treballadors ho desmenteixen: "Los señores tienen algo más de dignidad que sus patronos y saben respetar a las señoras". Uns dies més tard, el 17 de desembre, una Comissió d'homes i dones trauí a parlar una Julio Testor, un altre dels capítols de la intrínsecitat que tenia la fàbrica en el camí de l'ajust. Es produïa un alterant tremant sobre el que volia la paraula les versions d'ambdues parts ja que la descripció que es donava per cent enquestes sociològiques sobre l'actitud patronal i obrera. El resultat de la fàbrica Testor i Cía fou així: "Serían las 11

de la mañana cuando se presentaron grupos de operarios de ambos sexos en actitud amenazadora, no faltando quien, al conocer sus propósitos, nos avisara para que nos pusiéramos a la defensiva. Se quedaron fuera las mujeres pero los hombres con frases soeces y provocativas las obligaron a entrar. La intención de los obreros, entrando todos en tropel, era insultar al establecimiento y alentar contra nuestra vida. Entonces, de un salto, el Sr. Peres, los salió al encuentro y les dijo que no podía tolerar esto. Todo esto lo presencié particularmente el inspector municipal Sr. Infante. Sin ya repetir más cosas que me insultaron nuestra fábrica sin que la autoridad interviniera. El instinto de conservación no tiene capacidad para repeler los atropellos. Protestamos de que haya sido encarcelado el Sr. Peres y de la imposición que rogan los exaltados e instigadores de oficio. Una vez más han intentado asesinar por la espalda al Sr. Marín y uno de los sicarios ha hecho blanco en nuestro querido amigo Camilo Oleina. Que juzgue la opinión, en general, y la parte sana y verdaderamente honrada del oficio que nos complacemos en reconocer". El llenatge d'espèst comúcat ens és de sobra familiar. Patrons inferencs i innocnts, que n' tenen res a veure amb el llo que ells en provecat, un grup d'intransigents exaltats, altrats que no reconeix que amoven tots els de la fabrica, que des de llavors en endavant no intervénen contra dels obrers, sonant en lla, i una cridà a l'au

toritat per a que accomplisca amb els seus deures represius i de protecció de la sacrosanta propietat. Apel·lació a la "parte sana" de l'ofici. Trets "al aire" de l'en carregat mentre que els dels obrers són per l'espatlla i a traició. Les de fa quasi cent anys l'esqueua interpreta tiu de la realitat emprat per la burgesia a penes ha canviat. No obstant les nostres ironies sobre la patronal de sempre no pretenen deixar el fet de què la justa càlira dels obrers, per la infernal lògica patronal ha deixat de ser, pot ésser una guerra d'indulència. En aquest cas, - després d'haver estat a l'ofici i trets en la fàbrica quan van entrar, amb l'alta dignitat presidencial per sempre imposen les lletres, però profanament, és cert que l'en carregat va patir un atemptat quan anava pel carrer. Qui oï remena, els fills se n'umna.

Comienza una de las trevelaciones. "Dicen los tres. - Tantor y Cia que grupos de obreros de ambos sexos en multitud amenazadora se hacian posesionados de los alrededores de la fábrica y que entró en el corralón un grupo de unas 40 mujeres. Falso. Entraron cinco y no quisieron recibir las, diciendo que sólo se hablarían con los hombres. Entraron éstos y Larín dijo que gritando desahoradamente: Palomo, Palomo, así con la esposa. Dijo esto y también dijo paró. Dicen que los obreros se hacian tanta clase de armas. Falso. ¿Cuán se nos cuentan? Dicen que el inspector municipal de la fábrica dijo que, aunque viene a ser

nar o quemar la fábrica, no les prestaría auxilio. Los vecinos que se congregaron lo escuchaban. Lo que ocurre es - que quieren destituir a este digno representante de la autoridad que no se pliega a sus chanchullos. Mienten al decir que hemos coaccionado a las sexagenarias y aconsejado a las jóvenes que se prostituyan antes que aceptar el trabajo. Las jóvenes que han ido a la Casa del Pueblo han sido aconsejadas para que guarden la honra y la dignidad obrera. Mentís. Vosotros sois dignos del reproche de los trabajadores de Valencia. Sois juzgados por la opinión y el pueblo trabajador. Vosotros sois inocentes y en breves años de explotación los habéis convertido en la industria reprobadora de Valencia y en el infierno de víctimas. Contagien los ojos tras Pastor y Miquel no es verídico, pues está dispuesto el oficio y la comisión a relatar la historia de dichos y hechos que os habrán servido por ciento".

Van contestar sin embargo esmentats encara que, és clar, sense aclarificar que: "no queremos entrar en más polémicas. El juez es el que tiene ahora la palabra. Lo que no se podrá negar es el lenguaje indecoroso y obsceno que hoy emplean las mujeres y que jamás han usado". Es el llenguatge de la còlera de un at justícia el que oien l'ociu acostumada al llenguatge de la submissió.

4ª PART: EL CONTROL DEL TREBALL.- SINDICALISME DE CLASSE

Y SINDICALISME GROC, FRONT A FRONT. (275-336)

1) Un lloc privilegiat: Els Peclats Maritims

- la densitat del teixit social
- les Societats Obreres del Port.

2) Pas à pas, colp à colp

- primer moment: la reglamentació del treball
- second moment: les competencies del Sindicat
- tercer moment: el lentepio patronal

3) Radicalització i nesociació

- la vaga general
- la mediació del IRS
- anexe: text de la resolució

4) Una altra forma de lluita

- el cooperativisme
- la Societat Obrera El Progreso Pescador.

1) UN LLOC PRIVILEGIAT: ELS POBLATS MARÍTIMS

- La densitat del teixit social

Els poblats marítims, el Grau i el Cabanyal, o Vilanova del Grau i Poble Nou del Mar com se'ls anomenava, formen encara en l'actualitat un conglomerat social amb característiques pròpies. Molt més a primeria de segle quan encara no hi havia la continuïtat urbanística que avui connecta la ciutat amb el Port i els dos nuclaus esmentats - quedaven un poc isolats. Deixem la marge esquerra, la zona existent entre els camins 'Algirós i de Vera, ocupada per cases d'horta i que en aquell temps té molt poc a veure - amb els poblats marítims. Administrativament pertany al - districte de la Vega Alta, uniu al poblat de Benimaclet, i realment té més semblança social amb aquest que amb els nuclaus portuaris o marítims. Aquells estan desplaçats cap a la marge dreta, entre l'actualavinguda del Port, que - aleshores estava essent oberta, i el Camí Fondo. La població s'aplega en petites i pobres cases formant un llarg - cordó que s'estén de la fàbrica de gas al Port, on s'eixampla. Tota la zona és esquitxada de magatzems de consignació de mercaderies, de algunes fàbriques o tallers importants, com la ja esmentada del Gas Lebón o la fundició -

dels germans Gómez, i, sobretot, de tallers de boters nas-
cuts per la proximitat dels consignataris de vins. ^{Poble} Vilanova
^{Nou} del Mar, situat paral·lelament a les platges, és el po-
blat bigarrat i castís que tots coneixem, ja que potser -
és un dels barris valencians que al llarg de més temps ha
conservat característiques pròpies. Comprenia el Canyame-
ler, el Cabanyal, el Cap de França, on es concentraven -
els pescadors, ^{A banda,} Via Balvarrosa -nuclau deshabitat i d'es- -
tiueig- i Lazaret, amb població de l'horta i un grup de -
cases de la Mutualitat de Tramviàries. Hi era ^{en general} majoritària
aleshores la gent que depenia de la mar (pescadors del -
bou, venedors de peix) però no hi era exclusiva puix tam-
bé hi vivien treballadors d'altres oficis, especialment -
estibadors,usters de ribera (encarregats de la construc-
ció i adob de barques) i paletes.

Segons dades recollides per Mª Jesús Teixidor -
Otto, ^{1/} extrets del Nomenclator del 1900, Vilanova del Grau
tenia 5.851 habitatns, ocupant 1.080 edificis, i Poble -
Nou del Mar 14.476 distribuïts en 2.375 edificis. "De fac-
to", comenta l'esmentada autora, "Los habitantes del Grau,
Cabañal, Balvarrosa y Lazaret son ante todo oriundos de -
sus respectivos núcleos, al o que parece consignado, por
ejemplo, al consultar las Hojas del Padrón, tal vez a con-
secuencia de una serie de factores diversos: presencia -
del puerto, reforzando su pretendida autonomía, homogenei-

zación socio-profesional, necesidad de autogestionarse los problemas de equipamiento urbano...".

La situació social d'aquests barris no era pitjor que la dels barris artesans i obrers de la ciutat. El sou dels diferents oficis era el mateix en línies generals com podem constatar en una vega paral·lela de la societat de fusters de València i de la del Grau en la qual la taula reivindicativa és semblant. Inclús era superior, com veurem en parlar dels estibadors, tot i que aquests, i encara més els pescadors, no tenien treball tots els dies. Però l'aspecte que oferien els seus carrers era prou pitjor degut tant a les característiques del treball com a l'abandonament en què l'Ajuntament els tenia. Els nombrosos magatzems de taronja, ceba i vins, el continu anar i vindre de carros carregats, la llotja del peix, convertien els seus carrers en un immens fangar de deixalles. Quan el 1902 el blanquista Adolfo Beltrán es fa càrrec de la Comissió Municipal de Policia (entem en policia per neteja, urbanisme, etc...) i vol demostrar l'eficàcia de la gestió republicana gira una visita a aquells barris i fa aprovar un pla de sanejament i urbanització l'obra més important del qual és l'ordenament del Carrer Major del Grau que unia aquest barri al Cabanyal. Però el curiós del cas es que la primera mesura és posar com a condició als veïns la neteja dels carrers, cosa que aquells compleixen en la mesura que els és possible.^{2/}

La segona raó de l'estat d'aquests barris és naturalment de més pes. L'abandonament municipal fou total - fins el 1897 en què eren simples pedanies del municipi de València. L'anomenament arbitrari dels batlles els convertia en cacics del batlle de torn de València, amb tots els inconvenients de la gestió caciquil. A partir del 1897 els dos poblats són incorporats a l'Ajuntament de la ciutat al mateix temps que Campanar, Burjassota..., com una mesura que gestiona Navarro Reverter a Madrid per tal que el Municipi puga disposar de més ingressos.^{3/} Això vol dir que tot i entrant a formar part de l'ordenament i administració de la Ciutat, també han de suportar carregues majors. Tant és així que la Corporació municipal opta per seguir oblidant-los, tant en el cobrament d'encapçalaments de consums en els quals apareix transigent com en l'atenció a les seves necessitats. La conquesta de la majoria municipal pels blasquistes el 1904 canvia d'alguna manera aquesta situació. El cobrament dels consums és arrendat a un particular la qual cosa permet a l'Ajuntament un doble joc. Té assegurats els ingressos i pot llavar-se les mans davant les protestes dels veïns tot remetant als abusos dels arrendataris o a la quota exigida per Hisenda, que és la vertadera culpable. Aquesta nova política de major rigidesa administrativa força l'Ajuntament a prestar millors serveis, cosa que els blasquistes van empenyar-se en demostrar que era certa. La neteja dels carrers i l'enderrocament i ordenament del Car-

rrer Major, la dotació de la Casa del Poble, la lluita contra la invasió de terrenys pròxims a la platja per la companyia del ferrocarril, la construcció de la casa de So- - cors, de l'Asil del Pescador i del Sanatori, són graduals consecucions de l'Administració Republicana que van can- - viant la situació d'abandó dels poblats marítims.^{4/}

Tancateix, tot això no altera la característica d'isolament i vida pròpia que hem senyalat primer. Ben entès que és un cantonalisme, un viure a banda, generalment no conflictiu. Si hom exceptua les freqüents disputes de - menor importància entre les venedores de peix i els consu- mers que, tal com apareixen a "Flor de Mayo", tenen un fi- del reflex a les notes de premsa d'El Pueblo, els poblats marítims no pesen com una amenaça sobre la ciutat. En això es diferencien notablement dels pobles de l'Horta Nord, ve- - ritable malson per al Municipi, encara que en els dos ca- sos la ciutat depén d'ells. De l'Horta depén l'entrada de subsistències, del port el comerç exportador, i sense el - funcionament d'aquest doble pulmó la ciutat s'ofega. Però els poblats marítims no fan xantatge a la ciutat com ho fa l'Horta potser perquè els seus efectes no haguessen tingut una repercussió tan espectacular i immediata i sí, per contra, altres complicacions que comentarem en parlar de la - vaga del Port. Però fonamentalment la diferència d'actitud és deguda a que els treballadors dels poblats marítims, -

amb una major consciència social i política, detecten el -
 seu enemic en els contractistes i empresaris i contra ells
 fan les seues lluites, mentre que els de l'Horta, manipu -
 lats políticament per la dreta, desvien els seus atacs con -
 tra l'Ajuntament, oblidant el pes dels arrendataris. En el
 terreny polític tant el Grau com el Cabanyal són majorità -
 riament republicans.^{5/} Però ja hem senyalat que, per les -
 seues especials característiques, eren terreny adobat per
 a l'exercici del clientelisme encicquil per part dels al -
 tres partits. En la vaga del port hi ha soterrada una pug -
 na per influències electorals i en la defensa a ultrança -
 que El Pueblo fa de les Societats Obreres, atacant amb for -
 ça el "Montepío" grec creat per la patronal, apareix aques -
 ta preocupació. Els blasquistes saben que l'autonomia obre -
 ra els afavoreix políticament i temen la competència del -
 "Montepío" "inventat", segons deia F. Valentín a El Pueblo,
 "pel P. Vicent per a esclavitzar els treballadors no sols
 econòmicament sinó també per a lligar-los políticament".

No és aquest l'únic cas que podem citar. Atenent
 als resultats electorals ^{municipals} hem pot veure com juntament amb -
 els republicans, que sempre guanyen la majoria, els seus -
 oponents col·loquen també algun candidat que, curiosament,
 acostuma ser liberal ^{mentre que a les generals} ~~fins que sobtadament~~ canvia i passa a
 ser de la Lliga. El Pueblo ho atribueix als manejos dels
 "Farrantes" als qui persegueix amb fúria en les seues gase

tilles, denunciant-los molt sovint. Gràcies a això podem trobar un d'aquests Farrantes, F. García Dutras, en acció: unes vegades repartint diners en les festes per a "convidades", altres atropellant una pobre família a la qual crema la casa perquè destorbava els de l'estació d'Aragó, i gairebé sempre vigilant el seu puixant negoci de joc, davant el qual l'Autoritat Governativa fa els ulls grossos. Sembla que aquest Farrante, germà d'un altre que arribà a ser regidor, era el braç armat als Pobles Marítims d'un dels caps del Partit Liberal, Fidel Gurrea, sota la protecció del qual actuava. Per diferències personals trenca amb Gurrea i ofereix els seus serveis als carlins incorporats a la Lliga Catòlica. "Desde cuando hay carlistas en el Caballero?", es pregunta amb intenció El Pueblo, "si no es de lo que el Farrante los compra".^{6/}

Un altre focus clientelar sembla haver estat amb tota seguretat el de les obres del Port, depenent de la Diputació Provincial, on, per dir-ho en un mot, els republicans no es menjaven una rosca. Trobem moltes denúncies en El Pueblo contra el subdirector de les obres, Fuster, - personatge, pel que sembla, de tan exagerat catolicisme - que apareix acompanyant el viàtic d'un empleat moribund. Respecte als vius l'acendrada fe d'aquest senyor es traduïa en col·locar recomanats dels jesuïtes i acomiadar els blasfems republicans. De tota manera, l'escàndol de les obres

del Port, que, segons El Pueblo, haurien de tenir els -
 molls d'or tenint en compte els diners invertits, no és im-
 putable a aquest piadós enginyer que es dedicava a repar-
 tir estampes entre els seus còccils assalariats, sinó a im-
 plicacions de vol més alt. El que sí és cert és que aquest
 col·lectiu de treballadors vivia aïllat de la resta puix -
 en la vaga general els piquets no es van molestar en fer-
 los deixar el treball.^{7/}

La Confradia de pescadors fou un dels espais -
 més disputats. "Ayer se verificó en la Sociedad de Pesca-
 dores, establecida en la Playa del Cabeñal (casa dels -
 boues), Junta General. Le faltó ningún socio y a los pocos
 momentos de la sesión se mostró el verdadero objeto de -
 aquello pues se trataba de votar en masa a la candidatura
 ministerial o lo que es lo mismo obedecer las convenien-
 cias del caciquismo de Guerra. Como era de esperar esta -
 mezcla de asuntos políticos en una Sociedad puramente be-
 néfica produjo extrañeza y quejas en muchos socios".^{8/} En
 realitat la Societat no era tan purament benèfica com El
 Pueblo volia donar entendre per a restar importància a la
 derrota ja que d'aquesta mena de societats i "montepíos",
 dels quals formaven part pescadors i mariners, depenia el -
 repartiment del treball i el producte de la pesca. Com -
 veurem, en la vaga del 1904 hom tractà de reordenar sobre
 bases més justes el repartiment, ocasió que els blasquis-

tes van aprofitar donant un suport decidit als mariners - per tal de trencar el caciquisme polític. Mitjançant Faug-
tino Valentín, que esdevingué el seu assessor jurídic, - van propiciar una cooperativa a la qual van prestar la -
seua incondicional. ajuda. Per aquesta raó Soriano acusa
els blasquistes d'haver comprat el vot dels pescadors a -
canvi de construir-los l'Asil del Pescador, acusació que
va provocar la resposta del president. "Esta es una socie-
dad apolítica aunque yo y muchos otros votaremos al señor
Blasco por convicción".^{9/} No cal fer gaire esment de les -
acusacions de Soriano en la brutal polèmica que enfrontà
els dos personatges del republicanisme. El blasquisme va
fer electoralisme, treient per davant les seues realitza-
cions, però no clientelisme. Això cal dir-ho no tant en -
la seua defensa com en defensa dels mateixos treballadors
als quals no hem de suposar venent-se alternativament al
millor pagador. La vida republicana puixant i dinàmica -
d'aquests barris indica el contrari i si hem tocat el te-
ma ha estat per a mostrar els únics badalls de penetració
que els restaven als partits dinàstics. La batalla que --
van donar deu aferrissada com ho demostra el fet que en -
el nomenament del jutge d'aquells barris van intervenir -
les més altes instàncies, comprometent el mateix Montor -
tal la seua influència en Madrid davant el Marqués de Va-
sillo. I és que un jutge podia resoldre'ls molts de proble-
mes i ser instrument de molts favors.^{10/}

El republicanisme no necessitava penetrar pels -
 badalls puix estava implantat àmpliament en el teixit so-
 cial amb una realitat associativa bastant intensa. Els -
 blasquistes disposaven de tres importants casinos, l'Uni -
 versal ^{i l'Artesà} del Grau, ~~i l'Antecà~~ i el Republicà ^{"El Porvenir"} del Cabanyal.
 Al costat d'aquests hi havia també el Casino Mercantil de
 caracter independent. Mantenien també, a banda de les esco-
 les municipals, una escola laica el patronat de la qual, -
 la Societat d'Instrucció Laica "La luz", desenvolupava una
 gran activitat en actes i conferències de caracter recrea-
 tiu i pedagògic, marcats, com era costum, per una feixiga
 retòrica anticlerical. L'activitat dels casinos era sem-
 blant a la que tenien els de la ciutat. El Casino era el -
 centre polític, cultural i de convivència. Dirigia la cam-
 panya electoral al districte, organitzava conferències, re-
 citals de música i poesia, festes infantils, balls, i cam-
 panyes d'agitació. Del Casino Universal del Grau va eixir
 la iniciativa d'escriure-li a Zola i organitzar-li un gran
 acte de solidaritat a l'escriptor francès amb motiu de l'a-
 fer Dreyffus. Davant l'èxit, ~~puix van rebre una carta d'a-~~
~~graïment d'Anatole France en nom del mestre,~~ quan Tolstoi
 fou ^{perseguit} ~~emprisonat~~ arran dels esdeveniments del 1904, li adreça-
 ren un telegrama en el qual li oferien la seua casa "per -
 si el gran escriptor tenia a bien servir-se de ella en su -
 exilio". ^{11/} Ajuntem aquesta admiració pels grans homes, es-
 criptors i científics, que el republicanisme blasquista po

sava en les masses, per a senyalar que els correligionaris del Grau i del Cabanyal hi participaven intensament. La influència sobre les societats obreres del Port d'aqueixes - coordinades culturals és perceptible, per exemple, en la tribuna dels oradors de l'1 de maig quan la veiem adornada amb grans retrats de Zola, Víctor Hugo, Marconi i, de vegades Benlliure i Sorolla a qui la xicalla del Cabanyal, segons conta Blasco, cridava familiarment "el retratiste".

- Les Societats Obreres del Port

Les societats obreres constituïen dins la xarxa social dels Pobles Marítims una part molt important. Allò primer que hem d'assenyalar és la seua independència organitzativa respecte a les de la ciutat tot i, lògicament, - no haver-ne un parell de totes i cada una. No hi havia al Grau o al Cabanyal Societat de barreters, ventallers, manyàs, etc... i, a l'inrevés, tampoc no hi havia a la ciutat Societat d'estibadors o bracers de magatzem. En canvi, trobem, junt amb la Constructora i la Escuadra de la ciutat, la societat de paletes del Grau, i junt amb la de fusters de València la de fusters del Grau i el Cabanyal. - Aquesta parcel·lació organitzativa fou esmenada a poc a poc amb la creació d'algunes federacions, com la federació de paletes de la província, tot i que els seus lligams - eren poc perceptibles. En la pràctica aquesta duplicitat -

responia no sols a un estat organitzatiu embrionari sinó a la forma com entenien la lluita les Societats de resistència. El plantejament reivindicatiu es circumscrivia a les condicions concretes de l'antic gremi i la lluita era plan^{te}jada inicialment dins les fronteres i amb els recursos - de cada societat. Si la cosa es complicava i allargava hom demanava ajut a altres Societats que el concedien amb gene^{re}sitat. En realitat, aquesta parcel·lació organitzativa, primitiva i amb clars inconvenients, no és més que un re-
flex de l'estadi d'organització del treball. El fet que - els fusters de València iniciassin una vaga i pocs dies - després ho fessin els del Grau, sense cap coordinació en-
tre ambdues guix acabà una i continuà l'altra, no era vist com una disgregació o oposició sinó com la forma més natu-
ral de dur la lluita. En aquest sentit us hem de remetre - al que hem dit abans. Ací només ens interessa remarcar el fet de la separació, encara que no divisió, entre les so-
cietats del Grau-Cabanyal i les de València ciutat.

A més de les Societats esmentades n'hi havia amb caracter específic als Pobles Marítims: la de Bracers de Nagatzem, Fusters de Ribera, Boters, Fonedors La Luz (Gas Lebón), les tres del Port (Marítima Obrera, Unió i ^{Fraternitat} ~~Solidaritat~~) i la Societat de Pescadors. Fins que l'Ajuntament -
blasquista no els pagà un local com a Casa del Poble, al - carrer de Mendez Núñez, on totes s'instal·laren, solien -

reunir-se al "Café de los dos reinos" i, quan havien de celebrar una assemblea nombrosa, ho feien en algun magatzem, en el Casino Artesà cedit pels blasquistes, o en un soler, que esdevingué cèlebre quan la vaga del Port, anomenat Venta del Cachorro.

Les característiques de barri amb vida pròpia, - que abans hem comentat, es traduïen en una relació molt intensa entre les Societats obreres i l'entorn social. D'aquesta manera l'1 de maig esdevenia allí una festa popular. En València, per prohibició del Governador, només podien celebrar-se mitings en locals tancats després dels quals - els treballadors en grups dispersos passejaven pel centre, com diu "las Provincias" amb ironia "para hacer ostentación de su presencia ante los burgueses". En el marítim, les Societats obreres s'aplegaven al local esmentat, s'enardien amb els oradors de torn i seguidament organitzaven una degfilada que anava passant pels diversos casinos i locals socials per tal de salutar les banderes i cantar-se una Marsellesa. Al mateix temps sempre enviaven representants als actes de València puix, tot i actuar pel seu compte, mantenien lligams d'unió i suport mutu. En aquest sentit, quan en la vaga del Port van sol·licitar ajuda i van demanar el recolzament d'una vaga general, un dels representants de València argumentà que les Societats del Port havien aparegut reticents en altres ocasions davant propostes de les -

de València. Tanmateix, més que una argumentació sembla - una justificació de l'interessat que ningú ho recolza. - Sembla fer referència a una reunió de representants de Societats, celebrada amb ocasió d'una possible vaga general en solidaritat amb els ebenistes, en la qual les del Grau van dir que no anirien a la vaga mentre n'hi hagués cap a València treballant. A parer nostre aquesta postura no - era d'insolidaritat amb les de València sinó de fermesa - davant la fàcil tendència a proposar la Vaga General. Proposta que en aquell temps, per inspiració anarquista i seguint l'exemple de Barcelona, es feia amb excessiva facilitat i alegria sense que arribàs a cuallar.^{13/}

Al llarg d'aquests anys trobem algunes lluites - de relativa importància plantejades per les Societats del Grau-Cabanyal, entre les quals convé anomenar la de boters. Tanmateix, per a una major claredat en l'exposició, ens limitarem en aquest capítol a la d'estibadors del Port i Pescadors, posant les altres en capítols on encaixen millor, en la mesura que hi sobresurten altres característiques.^{14/}

La lluita dels obrers del Port no és fàcil d'entendre si no atenem a les especials característiques del seu treball.^{15/} Il·lunyana encara la ~~modernització~~ ^{modernització}, era un treball dur per al qual només estaven capacitats homes forts i acostumats. Al llarg de la vaga, el Pueblo es complau amb

singular malícia en reproduir notícies d'accidents esde-
vinguts als "esquirols" per la seua manca de perícia (un
agafat per un fardell, un altre caigut a l'aigua des de
la coberta...). A la duresa del treball s'hi afegia la
forma de realitzar-lo. La urgència en els molins, el pe-
rill de fer-se malbé les mercaderies, l'interés de les
companyies navilières per romandre el mínim temps al port,
forçaven a perllongar la jornada fins extremes inhumans
que arribaven davant la emissió de l'IRS, realitzat a
ple sol o sota la pluja. Però encara n'hi ha més. El tre-
ball no es pagava d'acord amb un jornal fixe sinó en fun-
ció de la mercaderia descarregada. La navilièra es queda-
va 1/3 del que rebia el comerciant i la resta era repar-
tida entre la "colla". Així, es repartien jornals de 7 i
o pts., mentre altres sectors tenien de 2,5 a 3, però d'u
na forma irregular. ^{16/}

Aquestes característiques del treball configura-
ven una especial organització dels treballadors en allò
que podríem anomenar "colles tancades". Organització que,
per cert, ha continuat vigent d'una manera o altra fins
avui, posant els sindicats portuaris davant el greu perill
d'esdevenir sindicats maliosos com aquell de la famosa
pel·lícula "On the waterfront". Però aquest perill sindi-
cal, que veurem insinuat en una tímida denúncia d'El Pue-
blo, no estalviava la necessitat d'aquesta mena d'organit

zació. Si el treball només podia ser fet per persones fortes i si a més es realitzava en la forma de contracte per equips, a canvi de la descàrrega d'una quantitat de mercaderia, era prou lògica la formació d'organitzacions tancades que s'ho apanyaven per a treure el màxim benefici. - D'aquí que trobem entre descarregadors, cavalleters i estibadors, tres societats, en principi de tipus contractual - més que de resistència.^{17/}

Un altre aspecte a comentar, per tal d'entendre el conflicte, la referència a la implicació d'interessos diversos, ja que introduïeix el tema de les aliances de classe. Esquematitzant es pot resumir així. Les cases navilieres, entre les quals n'hi haguereu o cinc que controlen quasi tot l'embarcament, contracten els nòtils amb els consignataris de les mercaderies, assumint la càrrega i descàrrega. En el nòtil va inclòs allò que hom paga als treballadors, circumstància aquesta molt important en una vaga en la qual no plantegen reivindicacions salarials. Essent així, es preguntarà El Pueblo, "si los consignatarios y comerciantes han de pagar lo mismo por flete, ¿por qué se pliegan a las imposiciones de los navieros que quieren emplear trabajadores no asociados, organizando un tremendo conflicto?".

Finalment, darrere dels consignataris hi he els comerciants, és a dir, les cases o persones que volen do-

nar eixida a les taronges abans que no se'ls puguin po-
 drid o que els descarreguen el carbó abans d'haver d'atu-
 rar les seues fàbriques. La contradicció que hem apuntat
 esdevé en aquests encara més palesa. La paralització del
 Port suposava un trastorn molt greu per al comerç, sobre-
 tot del vi i la taronja, trastorn que els mateixos treba-
 lladors advertien i que van fer notar en diferents comuni-
 cats adreçats als comerciants. Per altra banda, la para-
 lització tenia una repercussió directa sobre el treball -
 d'altres oficis, concretament sobre els carreters, bra-
 cers de magatzem i, en menor grau, sobre els fusters i bo-
 ters. Amb això tenim ja dibuixats els diferents grups im-
 plicats en el conflicte, la qual cosa ens permetrà ava-
 luar millor les diverses posicions que van prenent.

2) PAS A PAS, COLP A COLP

- Primer moment: la reglamentació del treball

El conflicte es desenvolupa en un temps llarg - de prop de cinc anys i en tres moviments perfectament diferenciats que esclaten en la famosa vaga general. Vegem-ho.

En 1900, coincidint amb l'empenta del moviment societatari, les tres societats del Port plantegen a naviliers, consiguieris i comerciants la necessitat d'una reglamentació del treball. Es tracta de fixar unes tarifes de càrrega i descàrrega, un límit d'hores de treball i un control d'aquest per part dels treballadors. ^{48/} Les negociacions són portades amb fluïdesa degut, segons El Pueblo, "a la buena voluntad e inteligencia de ambas partes entre las que se cuentan muchos amigos nuestros". Cal tenir en compte que a una de les societats, la Marítima Obrera, -- era president d'honor Blasco i assessor jurídic José Marnaut, i després F. Valentín, ambdós redactors d'El Pueblo. Aquesta Societat estava bastant lligada als blasquistes a través d'una escola que mantenia. Per això es queixarà El Pueblo d'una nota de protesta dels obrers dirigida contra un dels seus articles i signada per un tal Celma "a quien no conocemos" i per "artines" "a quien conocemos muy bien y él a nosotros pues hablamos casi diariamente". Però -

deixant a banda aquest petit frec, els blasquistes valoren la bona voluntat de les parts perquè en l'altra, entre consignataris i comerciants, també tenien bons i poderosos - amics, entre ells el diverses vegades citat en aquestes pàgines, C. Santomá.

La valoració d'El Pueblo, afalagant la bona voluntat inclús de "un enemigo político nuestro como el Sr. ^{Aguirre} ~~Corrián~~ que ha comprendido la justicia de las reclamaciones", pecava d'un optimisme excessiu. Consignataris i comerciants no tenien molt que oposar al fet que els obrers treballassen menys puix, com hem dit, pagaven pels nòtils i és lògic que preferiren una reclamació de les tarifes que els van servir de defensa davant els naviliers. Quant al control del treball no hi veien cap objecció, car les societats ja el controlaven. Per als naviliers, en canvi, aquestes reivindicacions posaven el dit en la nafra. Les Societats obreres controlaven el treball "fora", és a dir, qui anava a treballar, però no dins, és dir, on, puix l'organització interna depenia dels caps de colla, que usaven i abusaven d'ella amb intenció perversa. És evident que, - si els obrers cobraven per la totalitat d'allò descarregat canviant-los de vaixell o de feina impediien que poguessen controlar allò descarregat, organitzant un embolic extraordinari a l'hora de pagar el sou.

Així les coses, ja quasi amb la paella a punt -

per a celebrar la feliq conclusió de les negociacions, -
 aprovat el reglament proposat per les Societats Obreres,
 Mc.Andrews, el navilier més important, es despenja amb el
 seu incompliment provocatiu. No sols no l'accepta sinó que
 contracta "esquirols", treballadors no associats. El Pue-
 blo respon: "Invitamos a cuantos tienen relación con los
 obreros, agentes y caballeros, que procedan con eleva -
 ción, no doblegándose a los caprichos de un naviero. Sólo
 así podrá impedirse que haya quien trate de erigirse en --
 cacique de las faenas del puerto". Els obrers reaccionen -
 amb prudència ("no nos conviene ahora desatar una guerra")
 denunciant i proscriuint a qui treballa per a Mc Andrews i
 els carreters reforcen el boicot negant-se a transportar -
 mercaderies d'aquell. En aquest sentit hi ha una nota sig-
 nificativa d'El Pueblo que mostra la posició dels blasquis-
 tes: "Para llevar cebollas a un barco de Mc Andrews se -
 usan los carros de Don José Ferrós. No creemos que, por in-
 terés y por sus convicciones, se preste a los manejos de -
 este cacique". El front negociador d'obriers, transportis-
 tes i comerciants qualla i Mc Andrews fa marxa enrera, es-
 perant millor avinentesa.

- Second moment: les competencies del Sindicat

Aquesta avinentesa oportuna es presenta a l'any
 següent. Però aleshores els obrers han millorat les seues

posicions i organitzat una estratègia tancada. El moviment sociatari s'ha estés pels ports més importants creant-se - una federació el compromís fonamental de la qual és no consentir el treball dels no associats. Com veiem el problema s'ha desplaçat per un efecte d'acció-reacció. En un principi es tractava d'una reivindicació econòmico-laboral plantejada per les societats obreres com a única representació dels treballadors. Per diverses raons la part contrària hi accedí. Només Mc Andrews va veure la punta amagada de l'iceberg: cedir significava una perillosa consolidació de - les Societats Obreres. Va tractar de trencar la negociació per tots els mitjans. Inclús arribà a oferir als comer- - ciants una reduïda en els nòtils per a que el Reglament no fos aprovat. Per a Mc Andrews estava clar que l'acceptació d'aquest no sols portava a una regularització de les tarifes i de les hores de treball sinó, allò que és més greu, al reconeixement de les Societats Obreres com a únic poder contractual per part dels treballadors i, conseqüentment, a estar en les seues mans. D'aquí que el seu objectiu fos precisament trencar aquest front introduint esquirols i, en el millor dels casos, crear una "societat" fantasma o, com dirien avui, un sindicat groc.

Com veiem es lliurarà una batalla sindical molt important, tot i que aparega amb certa confusió. Els comerciants no entenen, o no volen entendre, la intransigèn

seccions o grups de treball a les ordres del cap de colla o una entitat pròpia amb poder contractual. La negativa a que treballen no associats o membres d'una societat "grogga" no és una oposició a que treballen altres sinó a que treballen altres sota el control de l'empresa. Problema - decissiu que El Pueblo acabarà per entendre i explicar en un magistral article de E. Valentín. Però passem als fets. ^{2a/}

Al Port de Borriana s'ha creat una societat "grogga" que els naviliers empren per als treballs de càrrega. És l'ocasió esperada del pirata Mc Andrew. El tot-poderós navilier aprofita el moment per a fer el mateix - al port de València, contractant esquirols, i amenaça que s'estendrà les naus a Borriana. Les Societats Obreres responen de manera enèrgica. No volen es neguen a carregar per a Mac Andrews i a treballar junt amb els esquirols sinó - que "operen", terme que es posarà de moda, els vaixells - que venen de Borriana. "Operar", en el llenguatge de la recent creada Federació de Societats portuàries, significa posar en pràctica el compromís de totes elles de negar-se a treballar en els vaixells que havien contractat esquirols en un altre port. El conflicte aquesta vegada amenaça ser més greu i inclús la possibilitat d'estendre's a altres ports.

La tossudesesa anti-obrera de Mc Andrews és a tota

prova. Ajudat pel seu lloctinent Sirera contracta més esquirols. Les Societats Obreres es neguen aleshores a treballar en cap nau i el port queda paralitzat. Davant aquest fet els comerciants i consignataris queden desconcertats i celebren diverses reunions en la Cambra de Comerç. En elles destaca el paper del blasquista Santomá, un dels més afectats puix el funcionament de la fàbrica de gas depèn dels enviaments de carbó. Santomá assumeix el paper mitjancer, recolzat indirectament per El Pueblo que, ensems que carrega les tintes sobre Mc Andrews i sobre l'actitud passiva del Governador, mostra la seua estranyesa pel tancament dels treballadors. La conciliació es fonamenta en els següents punts: compliment exacte del reglament aprovat, col·locació d'obrers associats únicament, pressió sobre Mc Andrews i enviament d'una Comissió mitjancera a Borriana. Però si aquest oferiment no és acceptat "hay que vencer el mundo entre todos y ofrecer -- trabajo a quien lo quiera". Com podem veure Santomá defuig la polèmica sobre el punt discutit en la teoria, la llibertat de treball i contractació, i el resol en la pràctica comprometent-se a contractar només associats. Però la seua proposta no dona resultat en la mesura que Mc Andrews es tenceu en banda, empenyat en fer ús del teòric dret a la llibertat de treball. La tensió en el port puja al màxim. "No emplees esquiroles si aprecias algo tu vida", confessa un consignatari que li ha estat dit. No sa-

ben si és cert però si que ho és que Sirera i Mc Andrews baixen als molls per a reclutar esquirols envoltats de matons la qual cosa suposa una veritable provocació. Un grup nombrós d'obrers els fan front. Mc Andrews, esglaiat, fuig, salta a una gavarra i es refugia en un vaixell. En la confusió, Sirera i els seus matons desapareixen i fereixen un obrer.

Els aldarulls del port coincideixen amb un dels avalots més importants esdevinguts a València per la causa anticlerical. L'estrena d'Electra, de Galdós, a Madrid, amb el seu acompanyament de vítores i crits, provoca una campanya contra el Govern conservador en totes les grans ciutats. La de València, com no podia ser menys tractant-se del tema clerical, és especialment violenta. Es produeixen diverses manifestacions que acaben amb l'assalt de la casa Profesa dels Jesuïtes al carrer Cadirers. En aquests esdeveniments la Guàrdia Civil mata un jove. El Governador declara en tota la ciutat l'estat de guerra i suspèn la publicació d'El Pueblo, encara que aquest ix amb un altre nom. La gravetat d'aquests esdeveniments i el pes de l'estat de guerra influeix favorablement sobre la situació del Port, a la qual cosa cal afegir la fugida de Mc Andrews i l'escàndol que provoca la sagrant intervenció del seu lloc tinent Sirera. Tothom esdevé conciliador puix només falta que als esbolics de la ciutat s'hi afegisquen els del Port.

Es reafirmen novament les bases del Reglament i la contractació en la pràctica d'associats únicament. S'estrableix - la normalitat i d'aquesta segona confrontació les Societats Obreres ixen reforçades. Passaran quasi tres anys en un diàleg contemporitzador fins que a les darreries del 1904 torna a plantejar-se el conflicte de forma més radical.

- Tercer moment: el Montepío patronal

A la primeria de desembre de 1904 les Societats Obreres del Port reben la notificació que a Cartagena hom està contractant treballadors no associats.^{21/} Fideles als seus compromisos amb la Federació decideixen "operar" tots els vaixells que arriben d'aquell Port, negant-se a carregar-los. Uns dies després celebren una reunió amb els representants obrers de Cartagena i Alacant establint les línies de la política a seguir. Per tal d'evitar entrar en l'atenuac d'un conflicte generalitzat, les Societats intenten una política de pressió. Reforcen les seues bones relacions amb algunes companyies, entre les quals curiosament aquesta vegada es troba l'escaldat Mc Andrews, i permeten la contractació d'esquirols a les altres confiant que la imperícia d'aquells farà impossible la competència.^{22/} Així s'esdevé en un principi. Hom acudeix a les Societats les quals, amb intel·ligent estúcia, imposen

multes a les naus "operades" com a condició per a treba- -
 llar, pensant que el recàrrec sobre els nòtils enfrontaria
 els comerciants amb els naviliers. El Pueblo que, com veu-
 rem, ara es posarà clarament a favor dels obrers, els ala-
 ba perquè, "tan gallardamente saben hacer respetar sus dere-
 chos de asociación y de manera sensata ejercen el de resis-
 tencia". Però, per a escàndol del diari blasquista, l'astu-
 cia de fer pressió per tal de dividir l'adversari i nego-
 ciar no dona el resultat esperat. Els comerciants no sols
 no es posen front als naviliers sinó que a poc a poc assu-
 meixen el protagonisme en la lluita contra els treballe -
 dors. Aquesta vegada no té la veu tantant el conciliador
 Santomá sinó el president de la Cambra, Lázaro, d'idees -
 clarament conservadores i despusat a recolzar la duresa -
 dels naviliers justificant-la amb el tel discret del bé -
 general del comerç. Lázaro és alhora president de la Socie -
 tat de Naviliers.

Les Companyies Navilières afectades per les -
 "operacions" i multes de les Societats Obreres amenacen -
 amb no fer escala en València la qual cosa esglaiava el co-
 merç. En realitat no tenen intenció de dur-ho a la practi -
 ca sabent que el conflicte prendria dimensions inusitades
 puix les Societats amenacen amb aturar els Ports d'Ala -
 cant i Almeria. Allò que pretenen és bloquejar l'estratè-
 gia gradualista dels obrers. Les principals companyies -

(Valenciana de Navegació, Gonzalez, Basterraecha, Vinuesa i Català Sister) integren un front tancat de resistència anti-obrera declarant una mena de lock-out, és a dir, negant-se a que en els seus vaixells treballen associats. El Port queda paralitzat en plena campanya tarongera, - aquesta vegada pels naviliers. El Pueblo s'indigna i, somniant encara un possible desplaçament dels comerciants a favor dels obrers, insisteix en el tema: "Ayer los obreros asociados se presentaron en el vapor Antonia y no se les quiso dar trabajo. Tenemos también noticias de que nada más comenzar a descargar el vapor Juanita llegaron órdenes y fueron despedidos. Seja, pues, el comercio quié - nes son los culpables de la paralización del puerto. Su pasividad es incomprensible". Però el comerç no sols apareix passiu sinó que alguns dels seus caps col·laboren en l'intent d'escapçar les Societats Obreres. El trust dels naviliers publica en la premsa i en cartells distribuïts pels pobles una invitació a treballar ingressant en una - nova Societat sota el control dels caps de colla. Es tracta d'un treball dur però l'oferta és temptadora per als - treballadors d'altres sectors i, sobretot, del camp: Vuit hores de treball i un jornal de 7 a 8 pts. Una oferta - temptadora per al qui guanyava de 2,5 a 3,5 pts. amb una jornada de 9 hores. El Pueblo senyala el perill d'aquest desplaçament de la lluita en el qual les Societats Obres han passat a la defensiva i insinua una transacció -

abans que les coses es compliquen. "Estos conflictos constituyen un arma de dos filos. Cada huelga sirve de llamada al hombre de fuera", diu. En els fons, endevina que - "l'esquirolatge" serà molt difícil de contenir i que donarà peu al propòsit de crear i justificar la societat "grogga", que és allò que els naviliers busquen fa temps. Malgrat tot, en lloc de transigir amb els esquirols, "obreros que se prestan a ser esclavos", les Societats són inflexibles. És una qüestió de principis. Hom podria dir que la famosa frase encunyada pel moviment obrer en la lluita, - "o todos o ninguno", tenia una altra versió, "o nosotros o ellos", o els qui han lluitat o els qui s'han venut, o lliures i associats o esclaus i traïdors. I s'explica que fos així perquè constituïa l'essència mateixa, el sentit i la raó de les Societats de resistència al capital.

Així les coses, el conflicte s'agreuja.^{24/} Els treballadors associats acudeixen tots els matins a les 8 a ocupar, en forma pacífica però espectacular, els molls. Comencen a acudir els "esquirols" protegits "como reatas de presos". Els primers dies n'acudeixen uns 250. Alguns s'esglaien o se'n penedeixen ("nos han traído engañados - diciendo que faltaban brazos"), altres aguanten. Del Cabanyal només n'hi ha uns 60 puix la resta de les Societats han amenaçat amb l'expulsió de l'associat que es preste a treballar. La majoria són jornaleros del camp la qual cosa

fa que les Societats de treballadors del Camp d'Aldaia, Torrent, Massanassa i tota l'Horta Sud publiquen un manifest prohibint als seus associats que accepten el treball. L'ambient es cala. Els obrers del Port celebren cada dia assemblees en la Venta del Casorro fins que el nou Governador, que ha entrat amb un posat furiós, les prohibeix. Una massa de 5.500 homes recorre el camí del Grau fins al Temple en senyal de protesta. En Assemblea decideixen: - dissoldre les Societats per a facilitar la solució del - conflicte, però no entrar en cap societat patronal, cridar totes les Societats de València a la vaga general i - protestar per una nota d'El Correo en la qual es diu que la vaga està servint als interessos d'uns quants manifesters i a la política de determinat partit, fent referència, és clar, al Blasquista. "Eso es mentira, Sres. de El Correo, nadie vive de las huelgas sino de su trabajo". - Tanmateix és cert que El Pueblo s'ha passat decididament al costat dels vaguistes i això dona una explicació.

hem pogut veure, en el desenvolupament d'aquest llarg conflicte que s'arrossega des de 1901, que la postura blasquista, coherent amb el seu caracter interclassista, ha estat conciliador. tractant que comerciants reconeguessen el dret dels obrers a associar-se. Millor o pitjor, en els dos primers enfrontaments aquesta solució va tirar endavant ja que la batalla sola la donava un navi-

lier tancat i tossat, el ramón Mc Andrews. Però en aquesta ocasió les coses han canviat. El president de la Cambra de Comerç, Antonio Lázaro, és alhora president de l'Associació de Naviliers i organitza tot un dispositiu per a unificar els dos fronts. El Pueblo, després de cridar sense èxit a una reacció dels comerciants davant els moviments de Lázaro, els deixa per impossibles i prefereix treure-hi profit polític optant clarament pels obrers. En aquest sentit, i com a primera explicació, cal recordar allò que he dit sobre l'autonomia dels conflictes i que no anem a repetir. Tenint allò present no ens pot estranyar que aquí abandoni alguns correligionaris estimables del comerç a la seua cort. Precisament perquè no té una concepció classista, autonòmita amb facilitat el conflicte d'interessos i, quan aquest s'esdevé, es situa en el terreny dels principis abstractes i emfasitza la seua defensa segons la rendibilitat política. Així veiem que Santomá, el prohom blasquiista en la Cambra, maniobra amb discreció puix tot i adherir-se naturalment a les propostes de Lázaro, serva una certa distància i excusa sempre la seua assistència a les reunions. Per contra, el Partit ataca amb especial acritat la Cambra.

Però, de més a més, hi ha altres dues raons per a decidir la posició blasquiista. La primera és que hi ha hagut canvi de Governador. Beler Casajuana ha estat desti

tuit pel Govern, acusat pels conservadors de veure's des-
 bordat pels aldarulls esdevinguts en la processó del 14 -
 de desembre. El nou Governador, Perez Moso, amb fama d'ho
 me dur per la manera com reprimí un motí esdevingut a In-
 fiesto, ve "para poner orden en Valencia". Aquesta és la
 típica situació en què el blasquisme està a gust, la pro-
 va de força, el repte sobre qui mana en València. Els re-
 publicans volen reproduir allò esdevingut amb un altre Go-
 vernador, Capriles, que, arribant quan la vaga general del
 1902, es va convertir en l'objecte diari dels seus atacs
 fins que, totalment desprestigiats, tingué que dimitir sis
 mesos després. Els blasquistes volen fer passar el Gover-
 nador per la prova de foc de la vaga, de manera que la -
 seua defensa dels treballadors va sempre unida a un atac
 a Perez Moso. Li exigeixen mediació, que declare il·legal
 el "montepío" patronal, que s'enfronte a Lázaro i els na-
 villiers, produint els adjectius al "tranquillo hijo de Ta-
 fulla" per la seua passivitat. Després, quan el de Tafulla
 comença a reprimir els vaguistes el converteixen en el -
 "Molke de pacotilla", Pérez Mourou-Kine, aspirant a cap -
 de la policia tearista. Un dia d'aquesta pirotecnia el dia
 dels Innocents publiquen amb els titulars de les grans -
 ocasions: "Lotín en el Teatro. La fuga del Gobernador". -
 La descripció d'allò suposadament esdevingut és novel·les-
 ca, amb embogats i trabucs i coses d'humor, com la deten-
 ció del Governador en roba de treball. Naturalment es trac

ta d'una innocentada però tenint en compte la marxa de 3.000 obrers fins al Temple, produïda el dia anterior, és una crida d'atenció.

Hi ha una segona raó de més pes per a explicar la posició d'El Pueblo. Des que començà aquesta tercera fase del conflicte, Lázaro ha estat intrigant des de la Cambra. Llegint les Memòries d'aquesta entitat hom veu di buixar-se la maniobra envoltant. Interessos del Comerç - afectat, àmplia consulta als interessats, lloa de les Societats Obreres però respecte a la llibertat de treball, recerca d'una solució justa i equilibrada, estudi d'alternatives assolides en França i Bèlgica, en fi, circumloquis i reunions per a venir a parar a la proposta de creació d'un "Montepío" patronal-obrer, amb funcions alhora benèfiques i l'assumpció de tota l'organització del treball. No és més que una omnipotent societat "gropa" dissimulada entre les funcions d'una mena de mutualitat per a accidents, jubilacions, etc... El Pueblo descobreix el pas tís sense contemplacions. "Si tan benéfico es el Montepío ¿cómo es que sólo se les ha ocurrido ahora que lo necesitan para otros fines? Lo que hay detrás del Montepío es el deseo criminal y jesuítico de destruir la organización obrera. Ese Montepío es la obra infame del P. Vicent a quien Valencia debe odiar eternamente. Bajo capa de caridad se quiere esclavizar a los obreros. Pero la libertad

está no en otorgar limosnas sino en dar a los desvalidos iguales medios de lucha". "El Montepío tiene en su junta 9 patronos y 3 obreros. En sus art. 5º y 6º se exige que quien quiera pertenecer al mismo que pida el ingreso y la citada junta se reserva el derecho de admisión. Esto quiere decir que sólo podrán entrar illos que los patronos - quieran! Estarán bajo las órdenes de un contramaestre. - Los más esclavos serán los preferidos. En conclusión, el Montepío no es más que un instrumento electoral y lo que se busca con él es disponer del trabajo para disponer del voto. Los trabajadores tendrán que escoger: o coges el cirio o te quedas sin trabajo. La cuestión del Puerto es política y por eso interesa a todos los amantes de la libertad. Todos los jesuitas y reaccionarios estarán con el - Montepío, los liberales y amigos del progreso con los - obreros. Si triunfan ellos veremos muchos Montepíos que - aplastarán el asociacionismo moderno, base de la emancipación del proletariado". 25/

Hem volgut copiar uns paràgrafs d'una sèrie d'articles que F. Valentín, recent nomenat director d'El Pueblo, va escriure sobre el tema, perquè expressen amb tota claredat les raons de la presa de postura del periòdic. - Ens estalvien llarga comentaris. Els arguments són dos i contundents. En primer lloc el "Montepío" és una prova de força per a introduir en el moviment obrer les societats

grogues o patronals i en aquest sentit és necessari remarcar que El Pueblo no empra aquí cap mena d'hipocresia o de magògia en la seua defensa de les Societats Obreres. Dins la concepció reformista del blasquisme, la resolució del conflicte social, si bé queda reduïda a un progrés econòmic-jurídic, postula per aquesta raó la personalitat i autonomia de les parts. En segon lloc, que el "Montepío" fos un instrument polític sembla evident i això exacerba especialment els blasquistes per les connotacions, sense dubte exagerades, de domini clerical que hi duia aparellades. - Els obrers van ser especialment sensibles al primer argument. Així veiem que el president de la Federació de Societats Obreres elou un míting que cridava a la vaga general dient: "Si el Montepío triunfa, pobres obreros, y el primero yo". Podem dir que l'explicitació clara i radical, donada per El Pueblo, d'allò que volia dir l'aprovació del Montepío per a tots els treballadors i no sols per als portuaris, contribuï poderosament a fer possible la vaga general. Hem de tenir en compte que, en un principi, algunes Societats del Grau i el Cabanyal van veure amb poques simpaties una vaga d'aquells a qui consideraven en molt millors condicions econòmiques i que damunt posaven en perill el seu treball. Cridats aleshores a conferenciar per la Cambra, - van contestar amb dignitat que no entenien la vaga però - que "si sus compañeros la hacían sus razones tendrían y un deber de solidaridad les obligaba a ayudarles". /²⁶/No anaven

més enllà. Per fi, la qüestió del "Montepio" els obri els ulls i comprenen que es tracta d'un atac directe contra les Societats Obreres.

Afegim finalment que en el posicionament d'El Pueblo degué influir també F. Valentín que acabava d'accedir a la direcció i estava lligat com assessor a les Societats. "Eran mis amigos y clientes, mis compañeros de labores y yo sólo sé, como abogado de los obreros, lo que valen y merecen sus honrados representantes".

3) RADICALITZACIÓ I NEGOCIACIÓ- La vaga general

Feta la proposta de vaga general a totes les Societats Obreres del districte Marítim i de la Ciutat, els esdeveniments es precipiten.^{27/} La tensió al Port és molt gran, malgrat la presència de la Guardia Civil i que "el Governador respira tranquil·lo cuando ve que hay más tricor-nios que naranjas". Apareix mort misteriosament un estiba-dor vaguista sense que hom pugui esbrinar si ha estat obra de matons, però hom sap que persones pagades per la patro-nal trenquen caixes de mercaderies per a provocar la re-pressió. Les diferents Societats van convocant i realit-zant les seues respectives assemblees per a discutir la seua adhesió a la vaga. El dia 6 de gener al dematí un gran nombre de dones dels vaguistes invadeixen els molls, criden, insulten i amenacen els esquiroles obligant-los a abandonar. Les més eixerides culten als vaixells per a im-pedir el treball. Un bon nombre de caps de cola es passa als vaguistes. Aquella vesprada deixen de treballar els obrers de totes les Societats del Port. Una enorme multi-tud es concentra al moll de Llevant. Les dones hi són i una d'elles puja a la taula d'un café, situat enfront del Cuartell de Carabiners, i ordena la multitud. Els dos o tres dies següents encara hi ha un intent de negociació

per part dels obrers però la patronal no cedeix en la qües-
 tió clau del "Montepío". El dia 10 es celebra un míting de
 totes les Societats Obreres de la ciutat. Van identificant
 -se els representants. Hi ha 47 Societats. Només falten -
 les de Tramvies i Màquines fixes perquè celebren aqueix -
 dia la seua reunió per a decidir adherir-se a la vaga. Hi
 ha diverses intervencions, unes prudents, que són partidà-
 ries de donar un termini, altres exaltades. "Hay un arma -
 modernista (sic) que debemos utilizar. Pagar fuego a nues-
 tras casas y marcharnos a vivir a tiendas de campaña". Hom
 invita a que intervinga el representant d'El Pueblo. Ho fa
 un dels seus redactors, Serrano Clavero, mig poeta líric:
 "Mi pluma será vuestra piqueta. Seré el cronista de vues-
 tro pleito con la burguesía. Pásale aquí le dico al César -
 del Temple que no convierta Valencia en un Infiesto pues -
 haríamos de él un nuevo Canacho". (Referència al Govern -
 dor destituït les jornades del Cantó). Minguez, de la So-
 cietat de Carruatges i anarquista, demana que es concrete
 si estan a favor o en contra de la vaga. Per aclamació és
 aprovada i seguidament hom llegeix el bibrant manifest de
 convocatòria.

"A todos los obreros de Valencia y sus pueblos:
 compañeros, la astucia burguesa ha asestado un navajazo in-
 fame a la admirable organización obrera de nuestro puerto.
 Manos jesuíticas, enemigos irreconciliables del progreso y

del proletariado, han fundido las bases de un Montepío patronal, los eslabones de la cadena con que pretenden humillar a su altanero capricho al cuello erguido y firme de una honrada masa trabajadora. El saule solicitado por la sinrazón ha intentado abrir brecha en las filas del trabajo y Valencia no es la estepa. Valencia obrera protesta de este despotismo y se abraza a las banderas de las Sociedades federadas del Puerto, proclamando con esos hermanos suyos la huelga general. Por propio decoro, las Sociedades obreras os piden en este momento supremo de prueba y peligro que ni uno sólo de los obreros valencianos acuda mañana jueves al trabajo. Ha llegado solemne la hora de probar nuestra fuerza, caiga quien caiga. Demostraremos al mundo capitalista que los obreros valencianos no son esclavos, - son HOMBRES. Obreros, hermanos, soldados del trabajo. A LA HUELGA TODOS- VIVA LA SOLIDARIDAD-" (Acuerdo tomado en el mitin la noche (10 Ene) en la Casa del Pueblo- La Comisión).

El día 11 apareix aquest pamflet convocant per - al dia 12 la vaga però ja al mitin és pràcticament total. "Según nuestras noticias", dice El Pueblo, "en el Puerto tu vieron que hacer trabajar a niños de 11,12 y 13 años". Sebla exagerat, com també el comentari de Las Provincias de que els obrers es mostren reticents a seguir la crida. - L'entusiasme que reflecteix el diari republicà es veurà -

confirmat pel seguiment general. "El viva gradioso con que terminaron el mitin los obreros lo repite El Pueblo !Abajo ese Montepío que caerá como Bastilla odiosa!". El Gobernador obliga a publicar un ban amenazador: "Siendo el orden y la tranquilidad condiciones necesarias en la vida de los pueblos, este Gobierno Civil advierte que el peso de la ley...". El de sempre.

El dia 12 des de molt aviat és clar que la vaga quallarà. La Comisió de vaga té l'ultima crida que apareix al diari blasquista: "Al Pueblo obrero: La fiera capitalista nos lanza a la pelea; nosotros la aceptamos. Los tiranos del puerto quieren matar las sociedades obreras para que los obreros no puedan defenderse. El reto lo recogen todos los obreros de Valencia. Nos declaran la guerra y a ella vamos. Que ni un sólo obrero deserte del puesto de combate y la victoria es cierta. Hoy son atacadas las Sociedades del Puerto, mañana lo serán las de Valencia. Y para que esto no ocurra vamos a la huelga general. No queremos decirnos más. Que cada obrero cumpla con su deber y caiga la gravedad de los hechos sobre la cabeza de los culpables". Molt poques venedores acudeixen al Mercat i tanquen de seguida. Piquets de vaguistes recorren la ciutat invitant els pocs que s'han posat a treballar a que ho deixen. Així ho fan a unes obres del col·legi de Jesus i Maria, i a les blanqueries del carrer Blanqueries. S'esdevé

un enfrontament en la fàbrica de mobles Lleó on els obrers es neguen a seguir la vaga. A mitja és general, inclús en el centre, on grups de jones inviten a tancar els comerços. Les "corseteres" es llancen al carrer. Els firaires de l'Alberda tanquen les parades. Circulen alguns tramvies conduïts per caputases i algun esquiol. Al llarg de tot el dia s'esdevenen xocs amb la Guardia Civil i detencions. La presència de forces és avariosa, prop de 100 a cavall, 500 a peu i dos esquadrons d'Alcántara concentrats en punts estratègics. La Guardia Civil talla el pas a una columna d'obrers que ve del Grau, impedit-los l'entrada a València, i dissol violentament una concentració en el lloc habitual, els solars de Sant Francesc. A la nit no treballen els tipògrafs ni les imprentes per la qual cosa el dia 13 no es publica cap periòdic, fet a aquest inàudit i que no s'esdevenia, segons Las Provincias, des de les jornades del 1873. Això durarà sols un dia puix una nota de la Societat obrera d'impressors i aixistes ens dona compte que han decidit tornar al treball "fada la importancia de la información durante la huelga".

L'avaluació d'aquest primer dia de vaga general és contradictòria. El Governador envia un telegrama a Madrid: "Aspecto general población como un día tranquilo debido confianza absoluta mediante orden. Feria concurridísima". El Pueblo l'acusa de mentider. "¿Cómo puede decirse -

tal cosa cuando vagaban por la ciudad 25.000 obreros?". La Comissió de vaga publica el següent manifest: "Compañeros: la lucha entablada por las Sociedades del Puerto y - secundada por sus hermanos de la capital ha sido un hecho. El paro general acordado es la epopeya gloriosa para el obrero valenciano. Los patronos provocadores del conflicto comprenderán que se han engañado creyendo que las Sociedades Obreras de Valencia no responderían a la voz de alerta dada por nuestros hermanos de las poblaciones marítimas. Como una sola compacta respondieron ayer e igualmente responderán mañana y mientras dure la lucha. Continuemos. Que el mundo obrero sepa que en Valencia sabemos ser dignos y continuaremos teniendo el aprecio del proletariado universal."

El segon día, divendres, la vaga sembla haver tingut també un següent cursiu. Al port hom tracta de descarregar amb espirolets i hi ha enfrontaments violents. En la ciutat els vaguistes aturen els pocs tramvies que circulen i desenganxen els remolsos. "En todo el día no han recaudado más de dos pesetas". Però la valcració del Governador, que ha reprimit durament encara que sense perdre la serenitat, continua optimista. "La huelga ya hubiera terminado a no ser por la inestabilidad y apoyo de El Pueblo. Hay cerca de 40 detenidos pero las detenciones han sido selectivas ya que entre ellos se encuentran los

presidents de las Sociedades del Puerto, el de la Federación, algunos ex-dirigentes de la Sociedad de Tranvías, fichados por la actuación en la huelga de 1900, y algunos miembros del Casino Artesano del Cabañal". Comencen els dubtes. La nit del divendres la Societat de Fusters decideix, amb bastants vots en contra, tornar al treball. El dissabte treballen uns i altres no, i el dilluns torna la normalitat a València. Les Societats del Grau i Cabanyal continuaran la vaga una setmana més. La vaga ha servit per encoratjar la resistència dels implicats en el problema, "heroicos romantinos" en frase d'El Pueblo. "Han cesado porque no estaba preparada pero surgirá otra más terrible" diu el periòdic republicà, normalment contrari a aquesta mena de plantejaments.

- La mediació del IRS

23/ Encara mateix el conflicte de les Societats del Port continua. La vaga general ha servit per tal que alguns naviliers i caps de la Cambra accepten l'arbitratge de l'Institut de Reformas Sociales, proposat per les Societats Obreres. Mentrestant la patronal, capitanejada per Lázaro, es nega a qualsevol solució. Els obrers, per a poder subsistir, creen una Cooperativa de Consum Provisional, probablement inspirada per F. Valentín el qual n'era un gran entusiasta. És un èxit total ja que els comerciants del Caba

nyal s'hi aboquen en oferiments. En pocs dies compten amb un capital de 20.000 duros. La xifra que dona El Pueblo és totalment increïble. Diàriament es repartien 1.700 racions de queviures en espècie, dada més digna de crèdit - puix els vaquistes eren més o menys 2.500.

Al llarg de tot aquest temps, i fins que arriba el laude de l'IRS, la patronal augmenta el nombre d'esquirols, de 700 a 1000 segons El Pueblo de manera que l'Institut es troba amb un fet consumit. El Pueblo prepara els ànims dels treballadors per a l'acceptació del laude i tracta de capitalitzar políticament la situació. En un article titulat significativament "Reflexiones para los obreros" diu: "Arma noble al par que poderosa es la huelga general. Pero tan poderosa es que puede volverse en contra. Cansien de táctica cuantos viven oprimidos. La situación depende de los gobiernos. Cambiando éstos y con la soberanía popular se conseguirá mucho. Las masas obreras son acuchilladas en S. Petersburgo por querer implantar las teorías societarías saltando por encima de un régimen absolutista, sin el intermedio de la política democrática y el gobierno del pueblo".

El 30 de gener es reuneix la Comissió de l'IRS integrada per persones de reconegut prestigi. Presideix Azóarate. Vocals obrers, Dom i Largo Caballero, vocals patronals, Dato i Ruiz de Velasco. Hi ha gran expectació

del resultat puix es tracta d'un problema amb caracter -
 exemplar. Entre els assistents Ibarra, el navilier, vin-
 gut des de Sevilla i Pablo Iglesias. El debat mostra des-
 carnadament les posicions. Macher, per les Societats del
 Port, centra el problema: "Antes se trabajaba en el Puer-
 to de 4 de la mañana a 8 de la noche. Entonces podían los
 patronos haber creado el Montepío. Pero fueron los traba-
 jadores los que crearon sus Sociedades gracias a las cua-
 les se ha puesto límites a los abusos. ¿Qué viene a hacer
 ahora el dichoso Montepío?". Lázaro respón amb desimbolt
 cinisme: "Es cierto que hace 15 años se abusaba de los -
 trabajadores pero ahora es al revés, son las Sociedades -
 las que tienen atados a los patronos". Escoltades les parts
 l'Institut dicta el laude que copiem íntegre perquè ens -
 sembla modèlic dins de les limitacions jurídiques d'aques-
 ta mena de resolucions. Com es pot veure, queda liquidat
 el Montepío i sols reconeix les Societats Obreres, que -
 són reconstituïdes amb altres noms.^{24/} El problema dels es-
 quirols el resol donant-los un termini per a la seua inte-
 gració a les Societats.

Els obrers accepten satisfets ja que se'ls reco-
 neix allò fonamental, però el desvergonyiment de la patro-
 nal demostra no tenir límits.^{30/} Pretenen, en legalitzar-se -
 les noves Societats que han d'assumir la representació -
 obrera segons el laude de l'IR3, que hom legalitze una so-

cietat fantasma o groga. Això era una burla a la resolució d'arbitratge que ambdues parts havien decidit acceptar. Els obrers protesten indignats: "Nosotros sólo tenemos una palabra y la cumplimos". La Comissió de l'IRS des de Madrid urgeix el Governador per tal d'acomplir el dictat. Però, com deia El Pueblo amb sarcasme: "¿Para qué sirve un Gobernador sino para cometer arbitrariedades?".

Perez Moso, que ha retingut la legalització de les Societats Obreres unes setmanes amb excuses de defectes de forma, legalitza en un dia la pretesa Societat Obrera formada pels patrons amb esquiroles. Al dia següent aquests són convocats a una assemblea constitutiva de la Societat i fins i tot ells mateixos, esquiroles, homes febles i necessitats però amb un fons d'honradesa, es sorprenen pel fet que se'ls fa aprovar una Junta Directiva que no coneixen.

La desvergonya és tan gran que aqueixa Junta Directiva amenaça amb una vaga d'esquiroles si no se'ls deixa entrar a signar l'acord. Finalment, el 14 de març és signat l'acord de tornada al treball sobre la base de 2/3 per a les Societats Obreres i 1/3 per a la resta de treballadors conforme a allò que deia el laudè. Però, en realitat, hom incompleix avint l'acord ja que no es decideix la integració d'aquesta, passats uns mesos, en les Societats Obreres sinó que queda oberta la possibilitat de que queden adscrits amb els mateixos drets a la inventada Societat "fantasma".

En arribar a la fi d'aquesta llarga lluita fóra im procedent parlar en termes fermes de victòria o derrota. Els treballadors han vençut el Montepío amb el qual es - pretenia absorbir i diluir les Societats Obreres. Aques - tes ixen enfortides i es veuen reconegudes. Però podria - dir-se que és una victòria per 2/3. La patronal aconse - guix introduir una falca, encara que regulada i amb lí - mits precisos. La lluita contra l'associacionisme groc no havia quedat resolta. En el moviment obrer no feia més - que començar.

- Anexe: "Resolución del Instituto de Reformas Sociales sobre el conflicto del Puerto de Valencia".

"El Tribunal constituido por el Instituto de Re - formas Sociales para entender en el conflicto pendiente entre patronos y obreros del Arno de Valencia, después - de oír las alegaciones expuestas por escrito y de pala - bra por ambas partes, ha dictado por unanimidad el laudo, no sólo de los contenciosos, sino además de aquella im - portante plaza mercantil.

La circunstancia de tratarse, no de resolver - cuestión alguna de principios, ni de dictar normas gene - rales de conducta, sino tan sólo de hallar una solución práctica y equitativa para un conflicto local, ha hecho

posible a los que suscriben llegar a un acuerdo unánime - respecto de todos los extremos de la resolución.

Constituía la más grave dificultad la existen -
cia del Montepío patronal obrero creado recientemente en
Valencia. No era posible ni respetarlo en absoluto, por -
que eso hubiera equivalido a no resolver el conflicto, ni
suprimirlo de una plumada, tratándose de una institución
creada al amparo de la ley. Por fortuna, el carácter mix -
to que reviste de verdadero Montepío, de un lado, y de -
compromiso para la organización del trabajo, de otro, ha
consentido salvar esos inconvenientes, segregando de sus
estatutos lo segundo y respetando íntegramente lo prime -
ro.

Y, como lo que demandan ambas partes, es algo -
que sea para todas una garantía de estabilidad y de cor -
dialidad entre las relaciones de patronos y obreros, este
tribunal ha creído que lo mejor para lograrlo, era la ce -
lebración de un contrato colectivo sobre las bases consig -
nadas en el laudo. Ha principiado la feliz circunstancia -
de que los extremos más esenciales, el salario y la jorna -
da, no ofrecen dificultad, por cuanto se establece relati -
vamente a ambos lo que durante varios años ha existido, -
salvo una modificación respecto de las horas extraordina -
rias que el Tribunal ha juzgado justa y equitativa.

Como se verá, el laudo aspira a conseguir la -
unión de todos los trabajadores, para que sea así posible

y eficaz el contrato colectivo entre el elemento obrero y el patronal; pero, desgraciadamente, por el momento, se impone la realidad, y lamentando mucho tener que privar de trabajo a unos para proporcionárselo a otros, al encontrarse el tribunal con unos 1.000 obreros suscritos en el Montepío y más de 2.000 declarados en huelga, no ha podido menos de atender a esta circunstancia al resolver acerca de la proporción en que han de emplearse los unos y los otros, si bien señalando un breve plazo, pasado el cual, no se habrá de tomar para nada en cuenta la procedencia.

En su virtud, el Tribunal arbitral acuerda por unanimidad:

Primero. El Montepío patronal obrero, creado el 13 de Diciembre último, consistirá para los efectos de los socorros en metálico, asistencia facultativa y suministro de medicamentos durante la enfermedad del obrero, del concurso a las escuelas y talleres que se creen, de la adquisición de los artículos de primera necesidad, del socorro a las viudas y a los hijos y del seguro de vida, segregando de él todo lo referente al trabajo.

Segundo. Los patronos y los obreros interesados en los trabajos del ramo, celebrarán un contrato colectivo con arreglo a las siguientes bases:

1ª. Serán partes contratantes las sociedades de patronos y obreros, a las que directamente afecta este

contrato.

2º. Los obreros inscritos en el Montepío tendrán la facultad de ingresar en las sociedades obreras contratantes en las mismas condiciones en que hayan ingresado - los que pertenecieron a las recientemente extinguidas.

3º. La jornada será de ocho horas, principiando a las ocho de la mañana y terminando a las cinco o las - seis de la tarde, según la época del año, respetando, como de costumbre, las horas de la comida del mediodía.

4º. Los precios y condiciones del trabajo en - tierra y en gabarras seguirán siendo los establecidos en el puerto, según uso y costumbre.

5º. A bordo de los buques para la jornada de - ocho horas, la media jornada de centro, sea por la mañana o por la tarde; y las horas extraordinarias anteriores o posteriores a las de jornada y media jornada, regirán los precios siguientes: jornal, 7'50 pts. medio jornal 5 pts. horas extraordinarias 2 pts.

6º. Si hubiera de suspenderse el trabajo por la lluvia o en otros casos de fuerza mayor, se abonarán al - obrero las horas que hubiere trabajado o el tiempo que ha - ya estado a disposición del patrono, a razón de una peseta por hora. Si la interrupción del trabajo ocurriera en la última de la jornada o de la media jornada contratadas, percibirá, si fuese contratado por jornada completa, 7'50 pts. y si por media jornada, cinco.

7ª. Cuando por causa imprevista peligren las mercancías, los buques o las paburras, no deberá abandonarse el trabajo hasta que estén unos y otras en condiciones de completa seguridad.

8ª. En los días festivos que se trabaje, se abonarán los jornales a doble precio del que queda expresado.

Tercero. Mientras esté en vigor el convenio, los miembros de las Sociedades patronales contratantes, no podrán emplear otros trabajadores que los inscritos en las Sociedades obreras contratantes.

Cuarto. Los obreros inscriptos en éstas no podrán en ningún caso negarse a prestar el servicio reclamado, siempre que lo hayan de verificar con arreglo a lo convenido en este contrato mientras esté en vigor.

Quinto. Las partes interesadas celebrarán en el plazo máximo de 15 días, a contar desde aquél en que se les notifique este laudo, el contrato definitivo sobre las bases precedentes, adicionando lo que de común acuerdo estimen conveniente respecto de la regulación del trabajo.

Sexto. Si en la interpretación o desarrollo de dichas bases, o con motivo de las adiciones que parezcan necesarias, surgiera alguna diferencia entre las partes contratantes, se someterá a la resolución definitiva de este Tribunal.

Séctimo. Si en el cumplimiento ulterior del contrato ocurrieran dudas acerca de la interpretación de sus cláusulas, se cometerán a la resolución de un jurado mixto compuesto de tres representantes del elemento patronal y otros tres nombrados por el elemento obrero y un presidente designado de común acuerdo. Si éste no se lograre, cada parte propondrá tres personas, y lo será la que resulte propuesta por ambas partes, si la hubiere, y en otro caso la que designe la suerte.

Octavo. Este contrato estará en vigor durante cuatro años, entendiéndose prorrogado, si un mes antes de transcurrir ese plazo no manifiesta alguna de las partes su resolución dearlo, por terminado o su deseo de modifi-carlo.

En este último caso, dentro del mes, habrá de quedar convenida la novación del contrato.

Novena. Desde el día siguiente a aquel en que se notifique este laudo a las partes, hasta aquel en que se formalice definitivamente el contrato dentro del plazo señalado en el número quinto, según admitidos al trabajo los obreros inscritos en el contingente y los declarados en huelga, debiendo ser los que se empleen una tercera parte de los primeros y dos terceras partes de los segundos.

Décimo. Una vez firmado el contrato, los obreros ocupados serán de una u otra procedencia, en la misma o aproximada proporción en que estén en el seno de las socie

dades el número de los antiguos con el de los nuevos. Pasados tres meses, no se tomará para nada en cuenta la procedencia.

En Madrid a 4 de Febrero de 1905.

El presidente, Gumersindo Azcárate.- Eduardo Dato-Francisco Largo Caballero-Pablo de Ruiz de Velasco-Francisco Mora Méndez.

4) UN ALTRE FORMA DE LLUITA- El cooperativisme

Un dels primers debats del moviment obrer espanyol, com veiem dir en el primer capítol, va girar al voltant de l'alternativa entre fomentar el cooperativisme o les Societats de resistència. El delegat que va defensar el cooperativisme en el I Congrés obrer (1870), el català Roca i Galés va ésser eliminat per la majoria i Anselmo Lorenzo, sempre mesurat, va qualificar la seua proposta de "una ofensa hija de la soberbia".³¹/No existia ningú - dubte al respecte i el sindicalisme de classe deu el seu desenvolupament i enfortiment a aquesta opció clara i talant. No obstant, amb el transcurs del temps, els sectors més reformistes varen entendre que sense fer desistiment del sindicalisme de resistència aquest era compatible; e inclús podria trobar en suport, amb la creació de cooperatives de consum creades pel sindicat per els seus socis i, en determinats casos, amb cooperatives de producció.

Qui més varca implem ar aquesta línia foren els socialistes belges. Probablement hi va pesar el exemple - del sindicalisme de conciliació, nascut a partir de la Rerum Novarum i crescut a l'Escola de Malinas, que en aquest terreny va aconseguir alguns aïllats però llamatiu avanços. Blasco amb alguns del seu partit va visitar Bèlgica,

com sabem, invitat per Vandervelde, i va tornar enlleurnat per la seua fabulosa Casa del Poble on els obrers te nien botigues per comprar més barat, per la impremta pròpia que tenien els Sindicats per editar el seu periòdic, per la Cooperativa de pescadors a la qual va dedicar un article ditiràmbic ("La flota socialista"), a la fi, per les possibilitats del reformisme. A partir d'ahí va el·la borar una espècie de meravellós somni de transformació social ("el dia en que los obreros tengan su propio Banco tendremos el socialismo") paregut al famós somni de transformació urbanística ("la revolución urbana") en el que es veia València creuada per boulevards parisins. La diferència entre tots dos és que el segon es va convertir en un programa, millor o pitjor, de reforma de la ciutat mentre que del primer sols va quedar un vaporós cos de -- doctrina social citat en les grans ocasions però sense -- ninguna operativitat pràctica. ^{32/}

En el terreny d'allò més concret, el cooperativisme obrer fou rudament atacat pels blasquistes en la me sura que ho patrocinaven els catòlics i el P. Vicent. Sobre tot en els pobles, on la seva influència trobava molts obstacles per obrir-se el pas, un dels segalls expiatoris preferits era la cooperativa del famós pare jesuïta. El to puja quan s'intenta crear una gran cooperativa de consum a València. En aquesta ocasió el P. va dedicar una sé

rie d'articles titulats tots ells "Las cooperativas de la Liga Católica", en els que entrava a contra sac el proje
33/te. Adverteix, en primer lloc, als comerciants de tan per-
 rillosa competència i passa, després, a eixemplar-se en -
 atacs als jesuïtes. Es tracta de fer un negoci redó amb
 tot el rafal i el de protegir el obrer no és més que una
 farsa. "Aquí el único que va a ganar es Comillas". Denun-
 cia al seu promotor, un tal Luis Gestoso, catedràtic de -
 la Universitat, vicepresident de la joventut catòlica i -
 marioneta dels jesuïtes. Aquest Senyor, sempre segons la
 versió de comerciants que l'heu a visitar-li, que "estan en
 su derecho a montar la Cooperativa y que Maura pondrá a -
 su disposición la Guardia Civil, la infanteria, la caballe
 ria y hasta la artilleria". Després de l'estargiment trac-
 ta el periòdic de moure la seva oposició. Cada llibreta
 de cooperativista serà de 10 pts. y acreditarà en 5 l'anual.
 En l'hipotètic cas de pujar a 1.000 pts. se li donaria -
 anual de 100 pts. però com els coters a penes poden inver
 tir no trauran res. Molts n'encara que podrien pagar la
 cartilla que se la comprarà al un peat ric, per tenir-lo
 lligat. Total que darrere de la proposa Cooperativa no hi -
 ha més que un "tinglado" per negociar amb els petits estal
 vis i un muntatge per subjectar als obrers amb fins polí-
 tics.

Tan tremenda diatriba no va directament contra

el cooperativisme i en el fons de la qüestió no estaria - en contradicció amb les maravelloses teories somniades a propòsit de l'experiència belga. Però la veritat és que en aquesta direcció els blasquistes no feren res i les Societats obreres estaven massa apressades per la necessi - tat de consolidar-se com Societats de resistència per que pogueren tan sols pensar-hi. No pot anomenar-se experièn - cia cooperativa als tres o quatre casos que coneixem. La Societat de sacaters que, després d'una vaga, va obrir - una petita botiga on es venia el que fabricaven alguns - despatxats. La Societat de Canbrera "La Fidelidad" que va montar un bar, també amb uns despatxots. Algun exemple - més d'aquest tipus no el s'hi fa res. L'únic cas que ofe - reix interès és el de la Societat El Progreso Pescador que els blasquistes van animar i sostenir com una espècie - d'experiència pilot. ^{34/}

- La Societat Obrera El Progreso Pescador

Aquesta cooperativa de pescadors va néixer com conseqüència d'una llarga vaga. "Los marineros de las bar - cas de bon exigían que se mejorasen las condiciones de es - te servicio. No pudieron llegar a una avenencia con los - dueños de las barcas y estos buscaron tripulantes foraste - ros. Los huelguistas se asociaron y con los recursos que buscaron tripularon también dos parejas". ^{35/} Es tracta d'una

experiència espontània que veiem algunes vegades al final
 d'una vaga entre els més intransigents. De moment no va -
 més enllà. Però molt pronto, al començar l'any (gener -
 1904) torna a plantejar-se el conflicte entre els pesca -
 dors de la societat obrera, que no volen seguir treballant
 amb els tripulants no-associats, i els patrons-amos de -
 les embarcacions. Aquesta vaga té major entitat ja que en
 el seu recolzament deixen de treballar les Societats del
 Port. Per aquest motiu intervé la Càmera de Comerç que pre -
 para un solemne protocol com a base d'acord.^{36/} "Del valor
 del pescado se sacarán los gastos en la misma forma que -
 antes, pero reduciéndose al 1 por 100 el 2 que retiraban
 los patronos. Las artes y los víveres se pagarán del fon -
 do común, la parte que retirarán los dueños de las embar -
 caciones será la misma que hoy, los marineros serán de El
 Progreso Pescador (asociados) excepción hecha de los hi -
 jos de los patronos". Els termes de la proposició ens re -
 corden el singular mode de treball en la mar (encara en -
 part vigent) segons el qual els mariners no van a sou si -
 no que es reparteixen el producte de la pesca, deduint-ne
 també les despeses. D'alguna manera és un règim coopera -
 tiu sols que el patró s'emporta la part del lleó. S'expli -
 ca, per consegüent, que la tentació de formar una coopera -
 tiva, sols els treballadors, estiguera a flor de pell. -
 Del arreglament d'aquesta vaga, altra vegada no del tot e -
 satisfactòria, es separen alguns més per treballar pel -

seu compte. Els blasquistes, que mantenen una estreta relació amb la Societat (Blasco és president d'honor i Manaut i Valentín assessors) aprofiten l'oportunitat per -
 llançar la idea d'una gran Cooperativa formada per tota -
 la Societat Obrera i amb els fonsos d'aquesta. Després -
 d'uns mesos de preparació, a finals de setembre, es tiren
 a la mar, ni més ni menys que 30 parelles i pensen doblar
 -les a l'any següent. ^{37/}

La idea està concebuda amb tota magnitud e in-
 clou la comercialització directa del peix. Per això, la -
 cooperativa disposa d'algunes petites embarcacions que -
 treuen directament a terra el peix, abans que la flota de
 patrons, i els seus llocs de venda porten un distintiu -
 que els faci reconeguts. El P., que veu ja en funcionament
 el somniat en l'article sobre "La flota socialista", dedica
 àmplia informació al tema, insisteix en la propaganda
 i recomana als seus lectors que comprin "a los de la tarje
 ta" que són els que porten les sardines ben fresquetes.
 La descripció del primer dia és d'un pintoresquisme extra-
 ordinari. "Salieron las 35 parejas del Progreso y una hora
 después les seguía la escuadra enemiga. Para los prime
 ros hubo aplausos, cohetes, las de los patrones causaba -
 ban risa. Van tripulados por 4 ó 5 personas cuando se nece
 sitan 13 ó 14. Entre los esquiroles hay varios labradores,
 un afilador y ¡un barquillero!. Un patrono, después

que estuvo un buen rato peleando sin conseguir salir, volvió a tierra y quería vender las barcas por 11.250. La Sociedad se presentó a comprarlas. Inmediatamente quitaron la bandera blanca, pusieron la roja y salieron. Hoy llegarán las primeras "enviaes". Mucha atención, el pescado fresco lo venderán quienes lleven una tarjeta roja con un pez blanco".^{38/}

Prescindint del to ingenuament entusiasta amb que es presenten les coses, no deurien anar mal, ja que els patrons es resintiren de la competència i reaccionaren amb violència. El P. denuncia que ha contractat a un pinxo, el Pinxo d'Oliva, i que aquest va disparar en dues ocasions contra una associació, amagant-se després al quarter de la Guàrdia Civil. Les provocacions d'aquest pinxo a sou de la patronal acabaren en tragedia. "Las cuestiones pendientes entre los patronos y los trabajadores de la pesca del mar produjeron un conflicto el día 13, en el Cabañal. Hubo reyertas entre unos y otros y resultó muerto el Pinxo d'Oliva, que estaba al servicio de los patronos. También quedó herido otro sujeto. La Guardia Civil detuvo a ocho individuos, que fueron encerrados en la Cárcel". Malgrat les dificultats, la Cooperativa va seguir endavant i es va assentar com un fet definitiu. El P. durant aquesta primera etapa, donava freqüents notícies dels èxits, per exemple ens diu que la seua recaudació

diària era de 4.500 a 5.000 pts. de les que corresponien als tripulants de 7 a 8 pts. o ens informa de que, a la vista dels seus èxits, un patró ha sol·licitat ingressar-hi. No deixa d'ésser curiós, que, durant aquesta campanya de promoció, intercala la notícia de que una Cooperativa de la Lliga Catòlica, situada al carrer dels Angels, del Sabanyal, ha estat multada per vendre aliments en mal estat. Posteriorment, les notícies són, com és lògic, intermitents però m'hi falta en el moment oportú l'avís de que els hòmens de la mar no obliden passar-se per l'Ajunta-
ment per comprobar el patró i poder votar.^{39/} Allí tenien un rellacte fidel. De totes maneres el que vulgueren rendibi-
litzar políticament el seu recolzament no invalida una ex-
periència social sumament interessant. L'única objecció que pot posar-se en què no tractaren d'impulsar-la en altres llocs, per exemple, en el camp, on no haguera desdibuixat el caràcter de les Societats obreres sino més be-
auria contribuït a donar-li consistència.

PART 5ª: ELS TREBALLADORS DEL CAMP (337-412)

1) La situació política als pobles

- el cinturó de la ciutat
- els pobles de l'interior
- de la Ribera cap a dalt

2) La situació sindical al camp

- les societats de treballadors i la política
- les modalitats de la lluita

3) L'hostilitat de l'Horta

- clientelisme reaccionari
- l'enfrontament camp-ciutat
- politització del conflicte: lauradors carlins i Ajuntament republicà.

Les Societats de treballadors del camp oferei -
 xen un interès particular, encara que, en principi, hagem
 situat el nostre estudi a la ciutat de València. Es trac -
 ta, precisament, de comprobar les diferències entre el -
 camp i la ciutat, l'aïllament sobirà en què aquesta es -
 tancava i l'antagonisme que, en ocasions, es creava en -
 tre ambdues. Les diferències són òbvies pels que atany a
 la infraestructura de la producció. El treball artesà-in -
 dustrial al que estava lligat el naixent proletariat de
 la ciutat no té res a veure amb el treball jornal·ler del
 camp: El primer es troba concentrat en unitats de produc -
 ció estables i fítxes que possibiliten un sindicalisme -
 "tancat" sobre la pròpia branca i el control del mercat -
 de treball. En el camp el treball és de temporada, condi -
 cionat al temps i a la collita i amb una gran inestabili -
 tat en la contractació de personal. A aquest factor fona -
 mental s'afegeix un altre no menys important.

En el marc més ampli de València ciutat, la se -
 paració abstracta, típica de la societat burgesa, entre -
 ciutadà i treballador té, al menys, un mínim camp de joc.
 En els pobles, la pressió caciquil es deixa sentir al ma -
 teix temps en ambdós terrenys i impossibilita la seua au -
 tonomia relativa. Aquest fet repercuteix, com és obvi, a
 favor dels cànecs de la situació però té també altres con

seqüències. Els blasquistes (que són els únics republi - cans que fora de València tenen una certa influència) troben bloquejada la tàctica que tan bons resultats es ha do nat a la ciutat. Es recolzava aquesta, com en pogut veure, en tres suports:

1) L'autonomització dels diversos fronts, i, en concret, del laboral, alentant fins un cert punt el seu - dinamisme propi sense por a les contradiccions que pugue - ra tenir en els altres.

2) La reasunció d'aquesta autonomia relativa en un comú denominador ideològic, fortament tòpic i emocio - nal (el republicanisme com a panacea, el anticlericalisme ...).

3) L'absolutització d'un element clau que ser - veixca de punt d'unió entre els dos anteriors i que no fo - ra altre que la gestió municipal.

No cal dir que, d'aquests tres suports, la - ideologia republicana, amb el seu mític significat mig mi - lenarista, estava àmpliament difosa i en alguns pobles - molt arrelada.

Per a que aquest arrelament, es materialitzase d'una manera organitzativa i estable, els blasquistes no - sols varen recórrer als Casinos sinó que varen impulsar,

com feien a València, les Societats Obreres que, en aquest cas, eren Societats de Treballadors del Camp. És el que anem a veure en aquest capítol. No obstant el trí-pode queda incomplet i el mutatge no es sosté perquè falla el tercer suport. En els pobles no existeix un nucli suficient de petita burgesia o burgesia urbana amb la qual els treballadors, al marge dels interessos que els agrupen com tals, poden formar un bloc iutadà. Els pobles estan dominats per uns quants cacics, amos de terres il·loc-tinents d'algun més alt personatge de València que perta-ny als partits ministerials i que es reparteixen entre ells el poder. Aquest repartiment no sols es troba insti-tucionalitzat en el "encusillado" previ de les eleccions sino en pactes i acords a nivell inferior que, entre al-tres coses, tendeixen a controlar el mercat de treball per part dels que ^{1/}minen. D'aquesta forma es cortacircuita la dinàmica sociopolítica de les Societats Obreres i, en conseqüència, l'estratègia del clasquisme. El domini polític del poble, a més del econòmic, per part dels cacics de la situació obliga a les Societats a una posició defen-siva que, al revés que a València no és reassumida en una situació de domini municipal. Aquest bloqueig de les So-cietats les porta a un funcionament espasmòdic en què la traducció del seu aïllament s'expressa generalment en un vot polític conservador i, excepcionalment, en revoltes -violentes amb alguna cosa o molt de "jacquerie".^{2/} Aquest -

tipus de revoltes, malgrat que se'ls carreguen als blasquistes i de què la confusió demagògica de la seua ideologia hi contribueixca no són ni amb molt del seu gust pel caràcter de violència social que presenten. Al parlar de la vaga general de les Societats de València, apuntarem - que el blasquisme l'evitava perquè veia amb acert, que o tenia el caràcter revolucionari de canvi del sistema o no servia per a res. En el cas de les revoltes camperoles, - s'acentuava encara més l'objecció, tant com a medi inapropiat i estèril, com en la seua finalitat de revolució social.

Malgrat el que hem dit les Societats de Treballadors del Camp varen tenir consistència i el circuit i bloqueig abans citat, es va resoldre al final de la dècada amb un salt lògic i natural, a saber assumint un caràcter precís i definit y trencant amb l'ambigüetat del republicanisme blasquista. Recorde's que els esdeveniments de Cullera de 1911, extensos a Carcaixent, Alzira i Xàtiva, tenen a veure amb l'assistència dels delegats d'aquesta ciutat a una Conferència de la nova fundada CNT a Barcelona, i amb les decisions que allí es prenen.^{3/} En la Federació d'obriers agricultors d'Espanya (anarquista), celebrat en 1913, sols veiem a la de Pedralba, en el II Congrés, hagut en 1916, figuren les de Villar del Arzobispo, Alcudia de Carlet, Pedralba, Buñol i Albalat de la Ribera. En

el IV, de 1916, apareix la Federació Agrícola de Societats Obreres de la Regió Valenciana i es cita a: Utiel, - Bunyol, Castelló, Benicarló, Vinarós, Càdiz, Santa Magdalena, Cullera, Sueca, Carlet, Alginet, Monserrat, Sedaví, Alfafar, Pedralba, Puebla de Vallbona, Benaguacil, Bugarra, Villar del Arzobispo, Cheste, Chiva, Alborache, Macastre, Rótova, Siete Aguas, Godella, Turis, Requena, San Antonio, i Gestalgar amb un total de 10.000 federats.^{4/} No obstant, en aquests anys (1900-5) de parèntesi anarquista, i fins que ocorreixca el espectacular auge socialista al voltant de 1917 (creixement especialment cridaner en algun d'aquests pobles com Alzira on el PSOE de la xifra - de 5.000 afiliats en 1919)^{5/}, les Societats de treballadors del Camp tenen molt a veure amb el blasquisme i al voltant d'aquesta qüestió girarà la nostra exposició.

1) LA SITUACIO POLITICA AIS POBLES

- El cinturó de la ciutat

La implantació blasquista en els pobles de la -
 província és irregular amb grans bits i zones blanques.
 Fem primer un recorregut al cinturó de la ciutat. L'horta
 nord és clarament adversa amb un nucli d'irreductible hos-
 tilitat, a Alboraiia. Encara en 1904, quan el blasquisme -
 es pasetja triomfal i agressivament per València, llegim
 en El Pueblo que Blasco va a tenir ^{amb dificultats} ~~per primera vegada~~ un -
 mitin en aquest lloc. "La voz de los creadores republica-
 nos va a resonar en un pueblo que hasta ahora se resistía
 a respirar el oxígeno de la emancipación y la democracia".
 El periòdic desplega durant aquests dies un dels seus tí-
 pics frensis d'entusiasme i propaganda i publica a tota -
 pàgina el discurs de Blasco, contemporitzador i simpatit-
 zant. "Hace unos días, dice, me paseaba yo por vuestra -
 playa, y unas mujeres me vieron con mi hijo y comentaron:
 Pos pareix bona persona. Deu ser un bon home, perquè por-
 ta un xiquet al bras". Les seues paraules són interrompi-
 des per una vella beata que crida: "Viva el Corasón de Que-
 sús". 6/

En realitat, tota aquesta campanya alboraiense
 es tracta no més d'un ostentació, una demostració de força

darrere els conflictes amb els fematers, més que un canvi en les relacions amb aquestos pobles de l'Horta. Alboraya, junt a Villarreal, simbolitzen per al blasquisme els bastions del carlo-clericalisme i són continuament atacats, -vinga o no a conte, en les columnes del Pueblo amb el pitjor dels seus estils. "Dios mio, cuánto santo, perdón, - cuánto idiota de Alboraya, descendientes de aquellos que el regresar a sus casas, después de la ruda tarea del campo, teníanse por muy honrados si encontraban pendiente de un clavo un sombrero de teja o un hábito frailuno cuyo poseedor hallábase en el estudio enseñando la doctrina a la dueña de la casa. De estos pobres seres iban ayer en la procesión algunos centenares". "La nota más repugnante la dieron las kabilas de Alboraya. Como o diez carros adornados con arcos de hierba precedían a la procesión y montados en ellos iban grupos de intelectuales alborayenses - gritando como borrachos...". 7/

Aquest és el to habitual en el que són considerats aquestos pobles en els que el domini ideològic i polític del carlisme es complicava amb les tensions pels imposts als carros i als fematers, que després veurem; que es tractava no sols d'un enclau electoral desfavorable, - sino d'un autèntic feudo reaccionari ho demostra el caràcter del mitin blasquiste que hem citat, i que malgrat tot el seu triomfalisme, apareix com una esporàdica incursió

en terreny enemic... Un any abans en un míting carliste -- presidit per l'alcalde alboraiense en el qual varen parlar els candidats Llorens i Cepeda, uns quants republicans s'a treviren a interrompre'ls. A la sortida els varen esperar, i, després de bastonejar-los, els tiraren a la séquia a - crits de vixca D. Jaume i vixca el Papa Rei. El fet pareix cert, doncs, se'l recorda Blasco a Llorens en la interpretació que aquest va fer en el Congrés sobre la violència - blasquista, al que el diputat respon que qui ho varen fer no serien autèntics carlistes.

No podem detenir-nos, ja que no pretenem fer un estudi electoral en els resultats de les votacions. Veiem tan sols, a manera d'exemple, els resultats de les elec - cions a diputats provincials de 1905 en les que els blasquistes varen voler demostrar la força aconseguida i presentaren a uns dels seus millors líders, Barral.^{8/} Indiquem els vots blasquistes i els del candidat que ha obtingut més, que sol ésser el carliste Simó. Carpesa (25-76), Masarrochos (26-106), Borbotó (5-76), Benifaraig (4-115 Moroder), Orriols (45-102), Alfara (6-72), Albuixech (4-57), Bonre - pús (0-50), Vinallesa (17-84) i (5-129), Moncada (43-134), Foios (37-102). De tots el pobles que podriem anomenar - del polígon alboraiense solament aconseguim guanyar a Tavernes (67-38) i a Meliana perdem per molt poca diferèn - cia (85-97 de Moroder). Com pot dir-se les xifres són elo

quents. No hem citat Alboraia per no correspondre-li elecció de diputat provincial en aquesta ocasió, però les seues dades són les més apabullants. Prenem com a exemple, les generals de 1903. El còmput de les quatre taules ens dóna: Soriano 35, Blasco 58, Llorens (lliga catòlica) 801.

Abans de seguir endavant el nostre recorregut - per mapa polític, senyalem un aspecte d'interés. La part interior de l'Horta Nord, és a dir, la més pegà als límits de la ciutat (des del camí Algirós, Benimaclet, camí d'Alboraia, carrer de Sagunt, Marxalens, Benicalap, Campanar) pertanyia electoralment als districtes de Vega i Museo. Doncs bé, en aquests districtes i en concret, en les taules dels llocs citats, Blasco es va veure superat per Soriano i en alguna taula quasi doblat. Hem de tenir en compte que Soriano centra la seua atenció, com focus d'agitació anti-blasquista, en el carrer de Sagunt i en els conflictes que aquesta suscita per la qüestió dels consums. En altre lloc, tractem aquest problema del que es pot concloure que si bé l'efecte d'atracció ideològica portava a que tota aquesta zona votase republicana, va ser suficient que baix la bandera republicana s'expressase el conflicte d'interesos ciutat-camp per atraurés a la gent.

Voltant l'arc des de l'Horta cap a l'Oest convé retindre l'atenció sobre Burjasot, enclau, per contrast -

amb Alborafia, apassionadament blasquista. Hem posat a pos-
ta el qualificatiu de la passió perquè una de les caracte-
rístiques del blasquisme era el tallant "estar conmigo o -
estar contra mi". Burjasot era un santuari republicà on -
anualment es celebrava la "Fiesta de la libertad" en conme-
moració de la tràgica matança carlista allí esdevinguda.
Electoralment s'expressava en xifres com 172-58.

En la part oest del cinturó urbà volem destacar
els casos de Mislata i Quart de Poblet. A Mislata domina
el caciquisme conservador per la senxilla raó de que con-
trolen la Junta de la Séquia. En les eleccions per Síndic
tingudes en 1902 donen una tupinada. Podria dir-se que -
l'aigua de la séquia arrastra els vots cap el propi camp.
El Pueblo denuncia les maniobres de l'Alcalde Igual per -
incloure a Mislata en el districte electoral de Misericor-
dia doncs hi veu una forma de restar la seua influència a
la ciutat. A Quart ocorreix alguna cosa pareguda sols que
més dramatitzada. També la séquia és la clau de la ques-
tió arribant a provocar sanguinolents enfrontaments. Re-
sulta que en aquest poble els Montesos i Capuletos es cri-
den tots Valldecabres però uns són conservadors i els al-
tres liberals. En l'alcaldia es dona el torn pacífic, tal
qual Cànovas i Sagasta. El liberal (Onofre Valldecabres)
deixa l'alcaldia al sivelista (Bautista Valldecabres) pa-
tant que en les eleccions per Síndic de la séquia siga -

al revés. Però "la prepotencia de los silvelistas quiere - barrer con todo" i una nit en un bar es produeix una terrible escaramussa, amb quatre morts: dos guàrdies, un vigilant (pel que es veu un mató a sou, doncs el varen traure d'una condena de 14 anys), i un llaurador. Dit siga de pas, la descripció d'aquest esdeveniment en El Pueblo és modèlica. Sense refugir el to tràgic l'envol d'ironia i burla ja que així l'interessa per ridicularitzar els efectes del caciquisme. La baralla escomença a la manera d'un western, en la barra: "Esa copa la he pedido yo". El interpelat respon traent una navalla de sis molls, acudeixen veïns d'un i l'altre band i, com punt culminant, apareix un dels patriarcals Valldecabres, aixecat del llit i amb calçotets. Però deixant aquest aspecte per un estudi dels dònics - llingüístics del periòdic republicà, destaca la importància dels interessos agraris sobre la població. És més, pareix ésser que el citat enfrontament no va surgir sols per la qüestió de la séquia sino per la competència de dos cooperatives. Els lliberals havien tingut la iniciativa creant la Cooperativa La Paz a la qual responen els conservadors, amb el capellà al cap de la qüestió, cridant al P. Vicent per a que cree altra.^{9/}

Dels pobles de la zona Oest el propi periòdic ens ofereix una valoració en la que, darrere les paraules, es veu la realitat. "Los pueblos donde más se ha eviden -

ciado el entusiasmo republicano son los siguientes: Silla, Aldaya, Massanassa, Catarroja, Picassent i Manises. Según cálculos aproximados, la candidatura oficial habrá obtenido unos 600 votos y 200 la republicana".^{10/} L'evidència de - l'entusiasme republicà no està en contradicció amb la desproporció de vots. En tots aquests pobles existeixen núclis blasquistes, amb el seu Casino i les seues activitats però són nuclis aïllats en un conjunt de població sotmés - al cacicot rural. D'aquí la importància que donen a la creació i enfortiment de les Societats de treballadors com instrument d'emancipació política més que social, ja que forts en front dels cacics en el terreny laboral podien mostrar-se independents en el aspecte polític. Aquest procés els - eix be a Massanassa però no aconsegueixen plasmar-lo a Torrent. A Massanassa "la Sociedad de Trabajadores del Campo y el partido republicano estaban estrechamente unidos. No eran dos, formaban una sólida y resuelta". Al menys així - va ocórrer en els primers impulsos de la seua fundació i - va donar els resultats abellits. "La lectura de las actas electorales era acogida con estruendosos aplausos (de los correligionarios que llenaban el Casino de la c/Libreros). Pero la que alcanzó ovación más delirante fue la de Masanassa, pueblo donde, como es sabido, ha obtenido una enorme mayoría el señor Veres. El público prorrumpió en vivas a - Masanassa y a los trabajadores del campo que han apoyado resueltamente nuestra candidatura". En canvi, a Torrent, en-

cara que El Pueblo exalta pírmicament el triomf, no ocorreix el mateix. El periòdic parla de manifasseries i suborns, el que sense dubte era cert, i es consola: "Años atrás el jefe del republicanismo español, el insigne Salmerón, alcanzó cuarenta votos. Ayer el candidato republicano Sr. Santillán obtuvo 211 votos". Però és més sincer el corresponsal que es queixa de l'abstencionisme teòric o àcrata de la Societat de treballadors, els quals després en secret voten al candidat monàrquic. "Votaban por temor a no seguir teniendo medicinas y médico gratis y alguna peseta en invierno para engañar al hambre, cosas todas que se pagan con creces del fondo de la población". No obstant per no portar-nos a engany amb aquests dos exemples contrastants és precis advertir que no es dona un mecanisme tan ximple entre Societats fortes i l'ascens republicà. En teoria així devia ser però, com varem dir al principi i anem a veure en casos concrets, les Societats no aconsegueixen articular-se amb el nivell polític. Qui estiga familiaritzat amb el Pueblo sap molt be la seua habilitat per muntar campanyes. A ciència i consciència magnífica el que va esdevenir a Massanassa per oferir un paradigma de la seua estratègia.^{11/}

- Els pobles de l'interior

La presència clasquista en l'interior de la província és detectable en una primera aproximació per les

dades electorals.^{12/} Escollim dos anys significatius, 1903 i 1905, exposant els resultats dels diferents districtes: En Albaida no presenten candidat. A Alzira 7330 l'encasselat front a 3176 del republicà (1903). En 1905 no presenten. A Xelva no presenten. A Xiva: 5221-4413 (rep) en 1903 i 4406-3485 (rep) en 1905. A Enguera no presenten front al gran encic Sapiña (1905). A Xàtiva 4322-1968 (rep) en 1903 i 4306-359 (1905). A Iñria no presenten. A Requena no presenten. A Sagunt no presenten en 1903 i 5451-1653 (1905). A Sueca guanyen en 1903 (Gil i Morte) i són derrotats per mínima diferència 3612-3478 en 1905. Finalment a Torrent 6509-1474 (1903) i 7020-928 (1905).

D'aquesta succinta relació poden extraure's algunes conseqüències que, per una altra part, coincideixen amb dades i fets d'altre nivell. Com pot veure's els republicans tenen zones blanques on ni encara es molestaven en plantejar batalla: Albaida, Xelva, Enguera i Requena. Respecte al districte d'Albaida sabem que en la seua localitat més important, Ontenent, els blasquistes a penes existien. "Ha llegado a nuestro conocimiento, vía el P., que un grupo de jóvenes está dispuesto a formar un Club republicano. Celebramos que nuestros ideales lleguen a las ciudades más adormecidas por el clericalismo".^{13/} El districte de Xelva comprenia petits i allunyats pobles de la Serrania (Alpuente, Sagarra, Casinos...) absolutament

dominats pel caciquisme. La mateixa cosa pot dir-se del -
d'Enguera, encara que en aquest hi havia alguns pobles -
amb presència republicana, com Carlet, Fuente la Higuera,
i Mogente. En aquest districte actuava el cèlebre "roder" -
el Chato de Xella, sobre el que El Pueblo ofereix inten-
cionada i pintoresca informació. Els "roders" no eren més
que bandits i pinxos al servei del caciquisme i la seua -
pervivència, encara en 1900, ens ofereix una mostra de -
l'estadi més primitiu del Benini rural, propi dels pobles
de l'interior. Qui això escriu va sentir contar moltes ve-
gades de petit al seu avi, vetge a Xàtiva, que un cosí -
seu, tractant de cavalleria de Fontaverner, hagués d'acu-
dir a una ciutat amb un roder en els alts del Fort d'Olle-
ria per donar-li una quantitat de diners. Aquest tipus de
suport electoral, que tan admirablement va descriure Blas-
co en el seu conte ^{"La puella"} del roder" havia segut substituït per
un clientelisme administratiu, lligam, més modern, del -
que, així i tot, tampoc s'exclouien extorsions violentes.
El cèlebre Chato de Xella simbolitza adequadament l'atràs
polític dels pobles de l'interior. Era "el valentón del -
grupo que capitanea el ex-alcalde Ribelles, protegido por
el diputado a Cortes, católico y silvelista, D. Pascual -
Guzmán". En una breu mata a un rival del band contrari i
ha de fugir. "El intangible, invisible, inviolable roder
de Xella, nos envía otra carta. Es curioso que un persona-
ja al que no se puede detener proclame tan tranquilo sus

crímenes. Aunque no nos extrañaría, ahora que los Ribelles se ven en peligro, quieran dar al asunto el carácter de un homicidio vulgar y que los mismos que impulsaron al Chato a la realización del crimen, procuren ahora que desaparezca". Així va ser, en efecte, ja que com en el conte de -
 Blasco, "El Chato", després de vagar un cert temps, era -
 misteriosament traïcionat i lliurat a la Guàrdia Civil. ^{14/}

Molt diferent era el domini que pesava sobre el districte de Requena, feudo de Fidel Garcia Berlanga. Berlanga fou, sempre que va voler, diputat pel partit liberal ja que era la personalitat indiscutida dels vinaters de la regió. Els blasquistes, que no varen tenir mai una política agrària i en la qüestió de l'impost als alcohols es varen oposar als vinaters, no tenien res a fer en aquesta zona. ^{15/}

Al costat d'aquestes zones blanques, hem vist també la seua absència electoral en els districtes de Gandia i Elírica, encara que hi existien importants nuclis blasquistes. Gandia es considerada per El Pueblo com una localitat dominada pel clericalisme jesuític. La qüestió de les xapes del Sacre Cor (al·lusió a una campanya que portaven els Fars del Palau del Sant Duque per a que es posaren en totes les portes) i d'uns adobs per al camp, pretendidament propietat de la Companyia, apareix freqüentment denunciada. En vista de la supotència de l'Ordre, que

segons el periòdic declara el boicot a les botigues que no posen "La chapa", els blasquistes opten per recolzar al li der del partit canalejista, Simbaldo Gutiérrez. ^{16/}No cal -
oblidar que el blasquisme va veure en Canalejas durant -
1902 una opció vàlida (recorde's la triomfal acollida que li dispensaren a València) i, encara li varen retirar les seues simpaties al veure que no es "proclamaba" republicà, sempre li conservaren alguna cosa d'apreci. Pel que respecta al districte de Llíria és un tant estrany la seua no-presència electoral i haurà d'explicar-la per una certa economia de forces. Els pobles que ho integraven (Benaguasil, Bétera, Godella, Mislata, Internu, Pedralba, Poble de Valll bona, Riutroja, Villanueva) no eren especialment hostils al blasquisme i en la seua majoria havia nuclis republicans. Certament era un districte on es deixava sentir el poder econòmic dels conservadors qui en ocasions lluitaven entre sí. En 1903, per exemple, va eixir elegit el Marquès de Cáceres, dissident silvestista, contra el propost en l'enl casellat. Això ens porta a pensar que eren eleccions on el clientelisme es concentrava al màxim i els republicans no tenien res a fer. ^{17/}Alguna cosa pareguda podria dir-se del districte de Sagunt on si que presentaven candidat, ja que - en aquesta localitat existia un fort i actiu redute republicà, desequilibrat en el conjunt per la inclusió de bastants pobles de l'horta-fora. ^{18/}

- De les Riberes cap à dalt

Arribem, després de passar per aquestes zones in-
termi-tes, al territori blasquiste per excel·lència (a part,
naturalment, de la ciutat i amb gran diferència). Compren
els districtes de Sueca, Algira, Xàtiva, Xiva i Torrent, és
a dir, una àmplia franja vertebrada per la Ribera baixa i
la Ribera alta, estenent-se cap a l'interior pel Marquesat
fins l'Hoia de Bunyol, i franquejada a dreta i esquerra -
per alguns pobles fidels. En tots hi presenta candidats -
encara que, en veritat, sols obtenien bons resultats a Sue-
ca (on varen treure diputat a Gil i Norte i Adolf Beltran
en 1903 i 1907, encara derrotats per molt poc en 1905 i -
1910) i a Xiva, on mantenien una tancrosa diferència (4222
-3920 en 1903). Tant a Torrent com a Xàtiva i Algira sofri-
ren, com mostren les dades, espectaculars derrotes però re-
bien una especial atenció i hi mantenien una regular acti-
vitat.

Sueca és l'anomalia en el marc del reduccionisme
municipalista (València és el tot), típic del blasquisme,
i hi concórren diversos factors. En primer lloc, de les
seues 42 seccions electorals, 17 pertanyen a València-ciut-
tat, estenent-se en una àmplia línia des de l'horta de Ru-
zafa i Monteolivete, i passant pels pobles de l'Albufera.
Recordem que Ruzafa era un barri on es mantenia més viva -
la tradició del republicanisme federal exaltat i actiu (el

Casino blasquista es cridava federal, encara després que els federals varen decidir unir-se al partit de Blasco). Amb els pobles de l'Albufera i de la Ribera Baixa mantenia el blasquisme una intensa relació afectiva i efectiva. El primer aspecte no és, ni molt menys, secundari ja que - El Pueblo mantenia calenta la imatge de Cañas y Barro com permanent adulació al caràcter dels hòmens i dones d'aquelles terres. Amb ocasió dels bons resultats electorals de 1903 es va reunir un grup de republicans d'aquells pobles per celebrar-ho amb una plaella en El Pulmar i varen dirigir un telegrama a Blasco en el que es reflecteix la complaença auto-gratificadora per la imatge que el mestre en havia traçat. "Reunidos en íntima fiesta los correligionarios para celebrar el renacimiento del espíritu republicano en estos pueblos, saludan a Vc. desde esta pintoresca isla del Pulmar, escenario de su brillantísima novela Cañas y Barro. Durante la plaella se han dedicado recuerdos al manso Cañamel, al emporario Tonet, a la trabajadora raza de los Palomas y a la sufrida Borda, en quien muchos ven personificado el amor oculto y doliente del pueblo hacia la república. Sangoneras no puede haberlos en el partido republicano siendo ésta la única excepción entre los que saludan afectuosamente al amigo cariñoso, al novelista insigne y al jefe indiscutible del republicanismo valenciano". A aquest respecte de la identificació afectiva és interessant senyalar que entre el novelista i el poble

va existir, com és ben sabut, un alt grau de simpatia, admiració o mitificació, muntada sobre mecanismes molt simples. Alguna cosa així: "esta gran gloria, conocida en todo el mundo, es de los nuestros, está de nuestra parte". En aquest sentit el naturalisme de Blasco (i no digam la seua etapa "cosmopolita") no pot dir-se que siga un art militant i que produeixca mecanismes d'identificació al estil de Miguel Hernández o Blas de Otero, encara que en línies generals era una crítica de la societat burgesa. No obstant en les seues novel·les valencianes podria trobar-se fàcilment un correlat polític i no sols social, com ja va fer Enric Sebastià. "Entre naranjos" reflecteix el caciquisme dels tarongers conservadors del que anem a parlar ara, "Arroz y Tartana" mostra la insuficiència de la petita burgesia, palpable en eixos anys mateix, en el fracàs de la Unió Nacional. "La Barraca" és, primàriament, un aiguafort, un drama rural universalitzable, però en segon plànol retrata "la manera huertana de discuir" com deia El Pueblo al parlar dels de l'horta d'Alboraia. És a dir, tres focus polítics hostils. En canvi "Flor de Mayo", amb el seu cant als hòmens de la mar, és un homenatge i una demostració de les seues vinculacions polítiques als pobles marítims, als pescadors del bou de "El Progreso". I "Cañas y Barro", com anem dient, un correlat de les vinculacions blasquistes amb l'Albufera i la Ribera baixa. Així tindrem en les novel·les valencianes un esbós de sociolo

gia electoral del blasquisme bastant aproximat.^{19/}

La relació afectiva amb aquestos pobles va tenir ocasió de materialitzar-se efectivament. El Pueblo va muntar sorollosos companys contra la privatització de terrenys de l'Albufera en la qual hi havia complicats personatges monàrquics, i aquestes campanyes es varen fer quasi dilirant quan varen creure que Soriano es trobava barrejat en l'assumpte.^{20/} També recolzaren amb bravor la cesió per part de L'Estat de la Dehesa. En una paraula, s'esforzaren per agurèixer com els grans defensors de la supervivència d'aquells pobles. També optaren clarament pel suport als interessos arrocers, en permanent crisi i enfrontats, per la famosa lei d'alcohols, als vinaters. "La situación de los pueblos de la Ribera es angustiosa. Cuantos viven del cultivo del arroz se ven abocados a fatal ruina y El Pueblo, que está siempre al lado del caído, se encuentra a su lado en cumplimiento de un deber. Si mañana les ocurriese a los vinateros a su lado estaríamos. Pero hoy el vino se vende todo, el arroz ni a bajo precio desde la pérdida de las colonias. En el mitin no estarán solos". Al dia següent l'Alcalde de Sueca escrivia al periòdic: "Facultado por más de 3000 arroceros de esta ciudad y pueblos vecinos, reunidos anoche en el Teatro de la Paz, ruegole que, por medio de su ilustrado diario, apoye y defienda los intereses de esta región". Cinc dies més tard els blasquistes or

ganitzaven un míting de propaganda republicana en aquest poble, capitulitzant així la situació favorable que se'ls havia creat. Assistiren més de 5.000 persones. Per una altra banda els mítings, prova de l'atenció que li dedicaven, eren freqüents i sorollosos. Destaquem el celebrat - el mateix dia de la visita pastoral del bisce i explotant així un dels més felïços tòpics d'aglutinament ideològic, l'anticlericalisme. "Unos siete mil republicanos venidos de Cullera y otros pueblos, acompañaron a los oradores al frontón. En torno al Arzobispo quedaron las mujeres, y no todas, los niños y los beatos. En la Iglesia algunos carelistas exaltados dieron vivas al Papa rey pero el Arzobispo, prudentemente, les hizo callar".^{21/}

Tanmateix, la defensa dels interessos arrocers es feia d'una forma general, dirigint-se especialment als jornalers que quedaven sense treball.^{22/} En realitat els blasquiistes no encarregaven ningú dels sindicats agraris que per aquest temps es creaven, com si ho feren polítics conservadors com Montecinos, en el cas de la taronja, ^{Tras i} o Fidel Berlanga, en la qüestió vinatera. La falta d'una política agrària pròpia i les contradiccions entre els diversos sectors els portava a recolzar, d'una forma distanciada i amb retràs, les campanyes d'aquests sindicats i, no més en últim extrem, a donar la cara. Per exemple, en una sèrie de mítings que es donaren en tots els pobles -

^{Vall d'Albaida} ^{el m'}
~~de la Ribera alta~~ sobre ~~la taronja~~, Blasco no va tenir més
 remei que participar ja que els encapçalaven tots els dipu-
 tats per València en el Congrés, baix el lema "En defensa
 de la región valenciana ^{y murciana}". Però no va ser aquest el cas nor-
 mal ni tan sols front al problema d'arròs. ^{23/} De totes mane-
 res hi havia una diferència entre els arrocers i els taron-
 gers i vinaters i era que entre els primers es contaven co-
 neguts republicans, preocupats de si el partit respallava
 o no la seua política d'interessos. Vol dir això que en -
 Sueca hi havia una certa burgesia blasquista que trencava
 el cacicat monàrquic i possibilitava electoralment el que
 avui criden un bloc de progrés. El Pueblo ens parla d'un
 miting a Sueca presidit per Juan Fos, "hijo del consecuen-
 te republicano y acausado vecino Fos Segarra". I amb -
 ocasió d'un conflicte amb els bracers es diu que fou re-
 solt gràcies a la bona voluntat d'uns propietaris republi-
 cans, entenent-se bé que això tenia la seua importància -
 no tant de cur a la resolució dels conflictes socials -
 d'una forma interclassista, ja que El Pueblo, amb suma in-
 tel·ligència, ho capitalitzava si ocorria, però s'inhivia en
 els casos més freqüents en els que no es donava. La impor-
 tància era més bé política en la mesura en que el blas-
 quisme podia fer la seua tasca d'aglutinament ideològic
 sobre una base social més àmplia, truncant el bloqueig po-
 lític de les societats obreres. ^{24/}

Tot això no vol dir que Sueca i la Ribera baixa foren per als blasquistes terreny conquerit, com va arribar a ser-ho València. La pressió del caciquisme subsistia i amb ell va tenir que lliurar batalles sanguinoses. Les derrotes de Gil i Morte y Beltrán en 1905 y 1940 se degueren a tupinades obertes realitzades per l'Alcalde, el Secretari i el Jutge baix el patrocini del Governador. A les eleccions de 1903 va resultar mort un blasquiste per dispar - d'un guàrdia. Al terme d'una dies va aparèixer assassinat - un funcionari de l'Ajuntament i es va acusar d'allò a quatre coneguts republicans. El judici, celebrat a València i airejat e'El Pueblo que presumia de la innocència dels seus correligionaris, va acabar amb la sorprenent absolució de tots, tant del guàrdia com dels blasquistes. Aquests fets ens donen idea del clima de tensió de les confrontacions electorals que, en aquests llocs, es combinava amb el furor soterrat dels treballadors del camp, protagonistes d'escelsos violents. Com liem després, sempre que es plantejava algun conflicte per part de la Societat de treballadors del camp venia acompanyat de misteriosos incendis de pellers. "Se acusó a los jornaleros como autores de los incendios pero éstos buscaron y dieron con Macareno y Broqueta, de malos antecedentes, instigados por no se sabe quién. A ver si nos enteramos de los manejos del monterilla del Alcalde y de los intentos de crear la Unión Católica Obrera. Lo que quieren con todo ésto es desprestigiar a la So-

ciudad Unión y Progreso".^{26/}

Els problemes del camp s'acumulaven als abusos - del caciquisme i al clima de violència que aquest creava - en uns llocs on els treballadors, forts pel respatller - blasquista, podien contrarestar-lo. Això explica que en - els posteriors esdeveniments de Cullera en 1911, la ira po - pular es dirigiera contra el jutge i els que es troben al - seu entorn, legitimadors de tots els abusos. El braç de la influència blasquista s'extenia fins a Cullera però no po - dia competir amb l'omnipotent cacicat de Sapina, el cap - del partit Liberal, capità permanent de la Diputació i vā - ries vegades diputat en el Congrés, el qual havia creat - una xarxa clientelar inextricable recolzant-se en la conce - sió d'una escola i de l'Hospital.^{27/}

El pes blasquista en la Ribera alta no és compa - rable amb el de la Ribera baixa, però l'hem posat en - aquest bloc perquè la presència i l'activitat republicana eren molt vives per més que permineixqueren políticament - aïllades. En el districte d'Alcira havia de triomfar, com molt bé va descriure Marcos Ibáñez a "Entre naranjos", un ^{conservador} taronger, i en la pràctica fou un espai reservat per ^{Calabrigo} Monte - ~~sinos o Lázaro~~ o qui aquests acordaren. Podria dir-se el - ^{29/} mateix de Xàtiva on el Financier Rubio (del que Las Pro - vincias conta que en una funció benèfica va comprar docen - tes entrades, quant més compraria en les eleccions que no -

eren tan benéfiques) o la Iglesia es repartien el poder. El blasquisme contava aquí amb molt escàs pes en la burgesia - local ja que els interessos taronjers estaven per complet capitalitzats pel Sindicat Agrari dels Montesinos i tots - altres. El Pueblo denuncia que "en Alcoira funcionaba el Co sí, componenda entre los diversos caciques, donde Baltasar Ferris presidente del Círculo Católico, bajá de las tres co las, dispone a su antojo". Perem esment que el cacicat no s'exercia tant sols en la forma de coaccions, suborns i - amenaces en el moment de les eleccions, sino molt més en - la vida cotidiana. Els blasquistes sense el poder municipi - ral no podien contrarrestar la xarxa de clienteles que es teia en l'esdeveniment diari i es tenien que limitar a - denunciar-ho. Per exemple, el control de la distribució - de l'aigua, com ja hem dit al parlar de Mislata i Quart, podia ser decisiu. A aquest respecte llegim una sèrie de denúncies sobre una disputa entre veïns de Villanueva de Castelló i Cárcer a propòsit de l'aigua de la séquia Escalona. El Pueblo s'ofereix com mitjancer però, com ningú li fa cas, ha d'acabar ni més ni menys que demanant la inter - venció del Governador, el últim que haguera fet a València on l'enfrontament amb aquest era buscat a posta.^{30/}

L'únic poble de la ribera alta on controlaven al - guns mecanismes de poder era Alginet on l'alcalde durant - tots aquests anys, Peregrí Lleotia, era republicà. La cons

trucció del mercat i el projecte d'escorxador són presents com obres faraòniques i Alginet es convertia en la gran capçalera del pont cap als pobles del Marquesat i de Torrent.

No obstant la cosa dita, que constitueix una insuficiència bàsica per a que pugui parlar-se d'una política blanquista, debem constatar l'activitat republicana incessant duts a terme pel ntoli dels Casinos, recolzats per les Societats Obreres. A Xàtiva la presència blasquista es deixa sentir amb la publicació d'un semanari, El Progreso, que provoca el famós incident amb els militars, ^{31/} comparable en escala reduïda al del Cat-Cat barcelonés. En el Semanari citat es publicà una poesia que els militars consideraren insultant. En una reunió d'oficials, per homenatjar a un que havia tornat de Cuba, els comentaris airejats varen pujar de to i un grup d'uns cinquanta decideixen anar a Xàtiva, de nit, a donar un escarment. Una vegada allí ~~es dirigeixen a la dels nombrosos, i innocents, pronunciaments de "partidas" carlistes.~~ ^{DAIX} Els entusiastes foren detinguts i El Pueblo els va dedicar durant la seua pressó una carinyosa atenció (obrint subscripcions, anant a visitar-los i demanant la seua llibertat) el que prova que no eren quatre desconeguts sino que el blasquisme els reconeixia com seus, encara que, per suposat, no fóra partidari d'actes d'aquest tipus. ^{32/} Al costat de Cataduu es troba

① Manca tota la pàgina 364 bis - Intercallar al text.

(intercallar)

← es dirigeixen a la Imprenta Bellver, armen una destrossa i ferixen a un treballador. Corre la veu pel poble i quan els militars esperen tranquil·lament en l'estació, amb la satisfacció del deure acomplert, es veuen rodejats d'una multitud de més de 2000 persones, a b corbells, aixades i disposats a tot. Els militars es refugien en la sala d'espera protegits per la Guardia Civil, que dispara, encara que no fereix a ningú. Afortunadament en el tren que baixa de Xinxilla ve el Capità General Moltó amb tropes i salva als sitiats. Al dia següent corren rumors per Màtiva de que els militars van a tornar i es concentra en la l'estació encara més gent que l'anterior. No ocorreix res i l'incident es salva gracies al coratge que demostren l'Alcalde i els republicans (monàrquics) que amenacen dimidir si es declara l'estat de setge.

De l'activitat republicana a Alzira, Carcaixent, Alberic, Alginet i altres pobles de la Ribera donarem compte en l'apartat següent ja que es troba estretament entrelaçada amb la de les Societats de treballadors. Per completar aquest quadre descriptiu sols ens queda referir-nos a la zona fronteriza amb la Ribera Alta, ampliant l'arc d'influència republicana, que pujava pel Marquesat, endinsant-se en el districte de Xiva i arribant fins Bunyol. El Pueblo ens ofereix la seua pròpia valoració: "Nos han doblado en votos en Real de Montroy, Siete Aguas, Llobay, Játova, Catadau, Alborache y Macastre, donde casi todo el censo es analfabeto. En pueblos cultos, ricos y prósperos, Buñol, Godella, Montserrat, Montroy, Benimodo, hemos vencido. Victoria moral en Cheste, Chiva, Benifato, Turis y Alcudia. Exito rotundo en Buñol: de 1240 electores, nuestro candidato ha obtenido 854 y el monárquico 66". Com poden veure hi ha una implantació molt desigual que reflecta la impossibilitat de rompre el bloqueig del petit cercle d'entusiastes. A Catadau, per exemple, on perden les votacions, havien corregut un any abans un "pronunciamiento" republicà a l'estil dels nombrosos, i innocus, pronunciaments de "partidas" carlistes. ----->

Alfarp del que llegim, com mostra reveladora de l'aïlla -
ment republicà dels petits pobles, el següent: "Concluido
el mitin de Catadau, los oradores se dirigieron en mani -
festación a Alfarp, la Kábila de Calvo. Era el primer mí -
tin que se daba allí en toda su historia musulmana. Jamás
se había ensado que aquel paraíso de las palomas, vulgo -
actas en blanco, pudiera ser profanado".^{33/}

En resum pot dir-se que el blasquisme, més en -
llà de la ciutat, tenia una presència i influència ideolò -
gica que es concretava en naclis actius als pobles més im -
portants.^{34/} Però junt a això és constatable la seua debili -
tat política i la seua insuficiència per anar més enllà -
d'això cercle. D'aquí la importància de les Societats Obre -
res als pobles ja que constituïen el vehicle d'irradiació
de la seua influència. Passem a analitzar aquest punt.

2) LA SITUACIO SINDICAL AL CAMP

- Les societats de treballadors i la política

El procés de reconstitució de les Societats de Treballadors del Camp es desenvolupa paral·lelament al dels diversos oficis de la ciutat de València, és a dir, al voltant de 1900. A partir d'una major o menor tradició anarquista i de l'anterior implantació de la I Internacional, els republicans impulsen i dirigeixen la tasca organitzativa fins al punt de que en molts casos d'identifica amb les tasques del Partit. La veu de marxa, la dóna un grup de 500 bracers de Burjasot en el moment en que s'están constituint les de tramvies, ebenistes, etc., que escriuen al Pueblo dient que desitgen fer el mateix.

Ocorreix a més, per aquest temps, un conflicte entre els conreadors d'arròs de Sueca i els moliners. Aquestos han constituït una Lliga per controlar la molinada i imposar els preus de tal manera que tots han de passar pel cercol. Aquesta situació repercuteix indirectament sobre els treballadors que no podien treballar a peu fet, doncs els molins retrasen al seu aire, segons les seues conveniències, l'acceptació de l'arròs, i perquè, com és lògic, la pujada del preu porta a que els conreadors apreten més en els jornals. En aquest conflicte entre propietat

ris i moliners actua de mitjancer El Pueblo, ja que compta amb bons amics entre ells. El més interessant del cas és que aprofita la mediació per fer veure als propietaris que el mateix que els moliners han format la seua lliga, els treballadors també tenen dret a fer-ho. D'aquesta forma es constitueix el sindicat de treballadors de Sueca. ^{35/}

No tenim una informació detallada de cada una de les Societats però en 1902 apareixen en diverses relacions les de nombrosos pobles, algunes amb expressió dels seus afiliats. Així tenim Societats en: Alzira (1500), Villanueva de Castellón (200), Alberique (800), Carcagente (1.000), Cullera, Alberique, Albalat de la Ribera, Alginet, Massanassa, Catarroja, Torrente, Buñol, Burjasot, Sueca... Com exemple significatiu, de la seua constitució podem prendre a Alginet, creada un any abans, en 1901. Baix el títol de "Propaganda republicana. Mítin en Alginet", apareix una extensa relació en la primera pagina de El Pueblo: "Ante anoche se verificó en Alginet el anunciado mítin para solemnizar la federación de todas las Sociedades Obreras de dicha villa. Para tomar parte en dicho acto marcharon por la tarde nuestros compañeros D. Luis Morote, D. Rodrigo Soriano y D. Vicente Blasco Ibañez. El mítin se verificó a las nueve . Fué tan grande la concurrencia que el acto tuvo que celebrarse en un espacioso almacén y, así i todo, resultaba insuficiente el local. Puede calcularse en

más de 3.000 personas el número de asistentes. Presidió el acto nuestro querido amigo D. Peregrín Escutia, entusiasta republicano. Explicó la finalidad de las Sociedades Obreras cuyo principal objetivo es emancipar al labrador de la tiranía del caciquismo. Al terminar se dieron vivas a los oradores y a la República. Visitaron después el Casino Musical y, a ruegos de algunos socios, hicieron uso de la palabra, hablando de la sublimidad del arte y de la gran influencia que ejerce la música en la cultura del pueblo". Inefable narració en la qual hem hagut d'omitir varis paràgrafs sobre els "explosiones de entusiasmo" al parlar Blasco, però es sufficient per veure els mecanismes d'articulació del blasquisme.^{36/}

La relació directa de les Societats amb el blasquisme anem a veure-la d'una forma patent. Però d'entrada deu quedar entés que, en teoria, no era la seua pretensió. Hauria que recordar aquí el que varen dir sobre la seua relació amb les Societats de la ciutat per fixar amb exactitud la seua posició. El que ocorria, per resumir-ho, és - que en els pobles la identitat ciutadana no es podia desdoblar com en la ciutat, on funcionaven les Societats per un costat i els Casinos republicans per un altre, encara que molts dels seus membres foren els mateixos. Per una altra part, al caréixer d'una àmplia influència en el teixit social, els pronunciaments haurien de vehicular-se a través -

de les Societats, mentre que a la ciutat sols se'n tirava mà quan el tema en qüestió tenia una certa relació. Per suposat que en un i altre cas el blasquisme pretenia influir i, en cert mode, controlar les Societats com restapall de la seua política però és precís tenir en compte que el "modelo" es dóna a la ciutat i no en els pobles, encara en aquestos s'arriba a ser més directe i instrumental.

Feta aquesta advertència fonamental passem a enumerar alguns fets. En primer lloc, l'assessorament jurídic de tots ells estava a càrrec del insubstituible Manaut. D'aquesta forma quedava garantitzada una connexió decisiva a l'hora de poder participar en reunions, presidir mítings, invitar personatges. Sols coneixem el cas de la Societat de Torrent que, com sabem, se les donava d'apolítica, en el que això no ocorria. Aceptaren en principi com assessor a un republicà, nomenat Cubells, però molt pronte el substituïren per un altre que no alçara els recels caci-quils. Al veure que malgrat tot i com era d'esperar, els patrons s'oposaven a les seues reivindicacions. El Pueblo comenta amb sarcasme: "les está bien empleado".

La relació del Casino republicà (centre operatiu del partit) amb la Societat del seu poble és altre dels punts a tenir en compte. Abans hem citat el cas de Massanassa. Amb idèntiques paraules s'expressa El Pueblo al par

lar de Sueca: "El Casino de Fusión Republicana y el de la Sociedad Obrera El Proletariado, siempre van juntos". - Aquesta forma d'anar junts es dóna, per exemple, en els mítings del 1 de maig per els que es dridaven prohòmens - del partit. A la ciutat, en canvi, hem vist que aquestos intervenien buscant algún pretexte formal (Taroncher per ser el conseller que havia demanat en l'Ajuntament la pujada de salaris, Serrano per ser del periòdic que havia recolzat la vaga d'adobadors, Fayá per ser el conseller-obrer, etc.). Per aquesta raó, als pobles el 1 de maig es tenyia d'un to quasi més republicà que obrer. A Alginet s'aprofita eixe dia per "batejar" pel civil a un xiquet, inscrivint-lo en el Registre, acte que afalagava l'anticlericalisme blasquiste. "El hermoso niño, en un acto presidido por Azzati i Cuquerella fue conducido en brazos de la madrina al Centro Obrero para que allí recibiese las aguas del Jordán de la República. Las calles del pueblo eran estrechas para dar paso a la gran manifestación que seguía al nuevo hijo de la libertad". ^{37/}

Aquesta mútua confluència es dóna tant al moment conflictiu com a l'activitat cultural. Respecte al primer ens trobem a Albalat amb que la Societat, en vaga, designa al president i secretari del Casino Republicà per a que organitzen un míting de solidaritat al que inviten a Serrano i Manaut. En Alberique, també amb ocasió d'una vaga, són -

detingudes algunes dones dels magatzems i amb aquest motiu acudeix personalment Azzati per gestionar la seua lliber-
tat. De totes formes no són freqüents aquests casos doncs els blasquistes devien refugir el afrontar directament el conflicte social i preferien seguir la seua tàctica de recolzar-lo des de fora, sobre tot des del periòdic, ja que això els permetria fines en els moments oportus. Més freqüent era la conjunció de l'activitat cultural. La Societat d'Alzira funda una escola de la qual es nombra assessor a Manaut. Les conferències d'aquest es multipliquen. Cal destacar una sèrie sobre la llei d'accidents del Treball ja que s'hi esmenta que Blasco va presentar en el Congrés una encomanda (junt a Fernando Gasset) per a que es corregira el apart. 7 del art. 3, que excloïa als treballadors del camp. i que fou rebutjada, segons el conferenciant, per la presió dels grans propietaris andalusos. Així mateix "la juventud progresiva de Carlet" recolzant-se en la Societat i en el Casino proposa la creació d'un Cercle Científic "a manera de Universidad Popular". El Pueblo s'ofereix a ajudar-los i, anima als treballadors a "no cejar en la obra redentora de la instrucción".

Tota aquesta labor conjunta s'havia de manifestar, lògicament, en pronunciaments comuns. Amb ocasió del homenatge a Salmerón, celebrat el 1904 a Barcelona, aco-
deix una representació de la Societat de Treballadors de

Carlet. A l'Assemblea Republicana de 1903, de la que va ei
 xir l'efímera reunificació de distints grups (a València -
 dels de Concentració - El Mercantil i Fusió - El Pueblo) -
 envien telegrams d'adhesió les d'Alberic, Carcaixent i Al
zira. Així mateix la d'Alzira amb motiu dels disturbis es-
 tudiantils de 1903, en els que resulta mort un estudiant -
 en Salamanca i que provocaren la irritació anti-monàrquica
 de El Pueblo, envia el següent telegrama: "La Sociedad de
 Trabajadores del Campo de Alcira, cuya existencia es una -
 permanente protesta contra las injusticias sociales con -
 que constantemente se les deprime, por un momento olvida -
 sus propias amarguras para lamentar los atropellos de que,
 en diferentes puntos de España, han sido víctimas los hi -
 jos de los que por costumbre hereditaria explotan al traba-
 jador. Los estudiantes vejados, heridos y muertos son espa-
 ñoles y estaban indefensos. Si para nosotros pedimos huma-
 nidad es porque la tenemos para los demás. Conste, pues, -
 nuestra protesta formal". 38/

Per últim, cal pensar que en alguna ocasió els -
 blasquistes les utilitzaren ^{instrumentalment.} ~~com trenca-vagues~~. La decisió
 de una vaga general ve referida, normalment, a una Assem-
 blea de totes les Societats de València ciutat per la cen-
 tralitat que aquesta s'atribueix i perquè per les caracte-
 rístiques del treball temporer se considerava les del camp
 apart i amb una dinàmica conflictual separada. No obstant

és curiós que amb ocasió de plantejar-se la vaga general en suport de les filanderes acudeixen les Societats del Camp. El Pueblo en aquest cas, segons la seua postura habitual, no ho considerava convenient i no veu amb gust que en una primera assemblea eixca votació favorable a la vaga. Però la seua irritació es posa en funcionament quan s'entera de que els incitadors d'eixa vaga general són els agricultors de la Vega que estan incubant el seu propi enfrontament - amb l'Ajuntament. En una segona votació, a més de tornar-se arrere bastants Societats de la ciutat, resulta que apareixen les societats d'Alzira, Carcaixent i Alberic que es pronuncien amb una rotunda negativa.

En el terreny electoral la conjunció Societats-Partit, fou explícitament buscada pels blasquistes ja que - era l'única forma d'aconseguir un mínim triomf. Apareix a El Pueblo que la de Sueca recolza a Gil i Morte, i la de Massanassa a Santillán, els candidats republicans dels - seus respectius districte. "El entusiasmo de los republicanos y obreros por nuestros candidatos significa la protesta contra el caciquismo imperante y embrutecedor de los -- pueblos de la Ribera". El cas més extrem de col·laboració es dóna quan en unes eleccions a la Diputació Provincial es - decideix a presentar al president d'una Societat Obrera - com candidat de Fusió Republicana. "Los representantes de Fusión Republicana de Alzira-Alberique, de acuerdo con las

poblaciones obreras del distrito, han acordado presentar la candidatura del presidente de la Sociedad de Trabajadores del Campo de Villanueva de Castellón, don Antonio Ferrús. Los prestigios de tan conocido propagandista de la asociación obrera y querido correligionario nuestro son una garantía de éxito. Todos los republicanos deben apoyarle". ^{39/}

Com pot observar-se la nostra informació és fragmentaria ja que, per exemple, al citar el suport a un candidat sols anomenem alguna Societat. Això es deu a la forma d'informar de El Pueblo que no preten ser exhaustiu sino enutjós, destacant en cada moment el que l'interessa. Les onades informatives van i venen al seu gust retenint en la part alta de l'ona durant cert temps un tema i prescindint dels restants. Si vol subratllar el salt donat a Massanassa, insisteix martellejament en tot el que allí es fa, deixant-nos en l'obscuritat informativa sobre la resta. De totes formes els casos aportats són suficientment il·lustratius de les tendències generals que, sense dubte, devien repetir-se d'igual forma en altres llocs i Societats.

- Les modalitats de la lluita

La lluita portava a cap durant aquestos anys per les Societats de Treballadors del Camp ofereix particular

interés en la mesura en que tracta d'adaptar-se al model sindical, que hem descrit en el primer capítol i apreciat en la pràctica de les Societats de la ciutat. L'aplicació d'aquest model suposava, d'alguna manera, superar les formes primitives de la revolta però entropessava amb les especials característiques de l'organització del treball en el camp. Encara en els nostres dies veiem que en una zona com Andalusia no acaba d'assentar-se el sindicalisme de tipus contractual i segueixent tenint gran arrelament els amplis moviments reivindicatius, sempre en trànsit d'una sorollosa explosió. Per això no és d'estranyar que el parèntesi sindical que s'obri durant aquestos anys es vaja a quedar estret i trenque en els tumultuosos esdeveniments de 1911. No obstant com totes les experiències col·lectives deixen pauada i veiem que d'aquesta experiència sindical és apreciable en dos direccions. Tant si considerem la posterior orientació d'aquestes Societats cap a la UGT en la Ribera, cap a la CNT en l'interior, com si atenem a la violenta revolta del 11 (en clara connexió amb el moviment anarquista) és evident que l'esquema pur i simple de la "jacquerie" ha quedat superat i substituït per continguts sindicals, per més que aquestos continuen afectats - per les característiques de la lluita camperola o aguditzats per les noves corrents del sindicalisme revolucionari.

L'objectiu fonamental d'aquestes Societats, l'element nuclear de la seua ideologia, és el que ha quedat expressat en el calificatiu general de les Societats de resistència. És a dir, es tracta d'oferir un front unit per poder negociar al mercat de treball utilitzant com ^{arma de lluita} ~~a corra~~ la força de treball (la vaga). Que aquesta idea central - expressa continguts de classe i de lluita de classes és - evident en termes generals però no vol dir que tinga la - precisió científica que li donaven els socialistes. Més bé pareix, per algun pamflet que hem trobat, que es tracta - d'un sentiment general inmers en el magan de la tradició - de la I Internacional i, pel mateix, amb diverses referències ideals. "Mientras ellos duermen en lujosas alcobas y mullidos lechos pensando en los grandes montones de arroz o en la boda de los hijos, pues hasta el amor es cuestión comercial, nosotros tenemos que trabajar. Pero creed a San Agustín: quien no produce algo útil no tiene derecho a la vida". En canvi, pareix prou clar que la ideologia social del blasquisme, el seu reformisme ^{gradualista} ~~interclassista~~, es deixa va sentir amb dificultat, entre altres raons perquè els - blasquistes necessitaven les nombroses ocasions en que intervenien en actes de les Societats per fer propaganda republicana i no social. Trobem a aquest respecte referències de passada que contrasten amb la enutjosa insistència en allò polític. Santillán, candidat a diputat per ^{Torrent} ~~aquestes~~ ~~districtes~~ es refereix, en unes conferències, a les So-

cietats d'Alcudia-Alberique, als seus objectius: "Surgen - por necesidad de que la clase trabajadora participe en - los poderes públicos, en las Cámaras legislativas y en - las corporaciones municipales" (o siga, com element ^{no revolucionari} ~~Varti-~~culat al polític). I afegeix: "Tan criminal es predicar - la guerra de clases como poner trabas al movimiento socie- tario y progresivo. Hay que buscar la armonía entre capi- tal y trabajo en un amplio régimen igualitario y radical - mente democrático". En aquesta mateixa línia del reformis- me, copia un tant deteriorada del socialisme belga, Manaut proposa a la Societat d'Alberique l'organització d'una - gran cooperativa de treballadors i, més tard, Valentín, - l'especialiste de la idea, la perfila al deixar caure que hauria de comprar terres i organitzar el treball en comú. Però són insinuacions i propostes deixades caure sense ex- cessiu interès ja que el blasquisme mai va intentar posar en funcionament un moviment cooperatiu i sols té en el seu haver l'experiència pilot del Progrés Pescador. Pel contra- ri, en contrast amb la parvitat de les propostes socials, resalta la insistència política molt major, com ja hem dit, que a la ciutat. La idea central que articula els dos ni- vells l'expressa Manaut davant la Societat d'Alberique cri- ticant les decisions del Congrés socialista d'Amsterdam i recolzant les tesis de Jourés. En síntesi és que les Socie- tats tenen els seus objectius propis i poden ser tot lo so- cialistes o anarquistes que vulguen, amb tal de que voten

als republicans. En resum, pot dir-se que la ideologia que orienta la pràctica sindical dels treballadors del camp - és la d'unitat-resistència, consolidació d'un mínim poder contractual, millorament de les condicions de treball, el mateix que les de la ciutat.^{40/}

No obstant en aquesta pràctica sindical observen dos punts dèbils importants en gran part deguts a les dife^{re}rencies entre la forma de treball al camp i la indústria, així com a les que existeixen entre la vida urbana i la ru^{ra}l. La primera debilitat es refereix al que podriem cri^{ar} control intern de la Societat, la segona, també defini^{da} amb un nom vague que explicarem, al control extern del treball. En primer lloc la vida associativa de les Socie^{tats} d'indústria, per la seua propera procedència gremial, es troba regularitzada i codificada d'una forma més estric^{ta} i permanent, a la vegada que, per les condicions de la vida urbana, ofereix una major objectivació i distància de les relacions. El treball en el camp no té una estructura permanent, es contracta per colles en la plaça, és a dir - ofereix un agregat de persones informe i fins cert mode^{competitiu}, al que s'uneix, per contrast, una quasi imposibilitat d'objectivar les relacions, ja que en un poble es coneixen totes i es tracten continuament. Aquest fet socio^{lògic} porta a que la vida associativa no és perfilada com - una instància objectivada, amb una certa distància institu^{tu}

cional, sino com un conjunt de voluntats en tensió i en reunió. Els termes clàssics d'organització i moviment, com pols de referència, serviríen per aclarar el que aquí es vol dir si se'ls despulla d'intenció ideològica, i s'aludeix amb ells a una deficiència estructural. En una paraula, la Societat d'Ebenistes, per exemple, parteix del fet que els ebenistes estan ja organitzats en la producció i el que fa és traquir això sindicalment. Els bracers es troben atrapats per un treball desorganitzat i necessàriament la seua traducció associativa ha de ser més la d'una agregació que la d'una organització.

Aquesta debilitat interna s'aprecia, sobretot, en les conseqüències externes. Una de les aspiracions bàsiques de les Societats d'indústria es el control del mercat de treball, pel que, consegüentment, un dels seus objectius primaris és constituir-se com societats "tancades". La Societat preten totalitzar el conjunt de treballadors del ram per així poder controlar la situació i això exigeix una primera principal batalla en defensa dels associats i contra els que no ho són. Hem pogut apreciar-ho amb detall en algunes de les lluites més dures, com la de blanquers o portuaris. Bé, les Societats del camp tenen també aquests objectius bàsics. Podem veure-ho en la d'Alberique que "comunica que el jornal ha sido fijado en 1,50. Ruega a las demás Sociedades del campo, cuyos socios deseen trabajo, -

que les provean de una contraseña y se les atenderá". No obstant eixa contrasenya que, a primera ullada pareix una mostra d'un control estricte del mercat de treball, és més bé una oferta generosa d'ajuda. Després d'haver aconseguit un augment de jornal era previsible, precisament perquè es tractava d'un mercat "obert", l'afluència de personal d'allres parts i davant aquesta eventualitat, la Societat d'Allberique s'anticipa a oferir el seu triomf a altres Societats. No tenim indicis, ni aquí ni en altres pobles, de - que les Societats controlaren la contratació, a la manera de les del Port amb respecte a les "collas" d'estibadors, doncs no hi veiem referències, ni el que és més important, tampoc surgeix ningun conflicte per aquesta qüestió que - era la que suscitava més recel i oposició en la patronal. Les Societats servien dintre de cada poble per evitar que s'excluesen caprixosament a persones o colles no afectas políticament als cacics, ja que El Pueblo parla repetidament dels èxits aconseguits en aquest sentit. Però tractant-se d'un mercat fluctuant haguérem necessitat molta - més força i cohesió per aconseguir el seu control. El que tractaven era d'ampliar al màxim la seua front de resistència per d'aquesta forma no ser discriminats i poder plantejar batalles sindicals. Per això als treballadors, que, durant les temporades de conreu acudien al poble, se'ls convidava a que s'uniren temporalment a la Societat. "Compañeros de explotación y miseria, s'els diu. No arrojéis es-

ta hoja al suelo, leedla y reflexionad. Debido a la Unión, los que venís de fuera ya no sufrís el frío del rocío, el duro suelo, el hambre. Entre nosotros os veis obsequiados y atendidos. Aque se os acoge y alberga. Unios a nosotros. Fed. Trabajadores del Júcar". El normal deuria ser que els qui venien de fora no feren paper d'esquirols oferint el seu treball a més baix preu ja que sobre un tema tan conflictiu necessàriament tendriem referències. Solament hem trobat un cas a Massanassa en el que passa açò. Però es tracta d'un cas en el que es contracta als de fora a preu més baix que als del poble i no d'una preferència dels de fora per damunt dels de Massanassa, davant de la qual cosa la Societat no es movilitza o oposa sinó que ho aprofita per cantar les excelències de l'Associació. En canvi quan una Societat està en vaga per un augment de jornal és inflexible amb la contractació d'esquirols. En una vaga esdevinguda a Aldaya la Societat es nega a tornar al treball, després d'haver estat ateses les seues reivindicacions, si no s'exclou 20 esquirols. El conflicte es complica fins a tal punt que ha d'intervenir el Governador amb una solució mitjancera. 44/

En resum podem concloure que en un mercat de treball tan complexe, per fluctuant, les Societats van aconseguir una primera barrera de resistència front a la capritxosa i peculiar forma de contractar dels cacics encara que

no hi trabem com a objectiu prioritari la defensa de la -
 Societat "tancada", tòpic de les Societats d'indústria, -
 ni molt menys l'aspiració a controlar en exclusiva el mer-
 cat de treball, com en les Societats del Port. ~~La seua~~
~~lluita es concreta en les millors salarials, com anem a~~
~~veure a continuació, i naturalment en aquesta lluita es~~
~~mostren dura i inflexibles contra les fissures dels esqui-~~
~~rols.~~

La lluita reivindicativa se centra en el salari
 ja que la tradició del treball en el camp determina amb
 "poètica" imprecisió la jornada: "de sol a sol".^{42/} No obs-
 tant, trobem una vaga dels brucers de Sueca per aconse-
 guir que el final de la jornada no reste a l'arbitri ca-
 pritxós del capatàs i el seu particular rellotge de sol.
 Com en les lluites de les Societats de la ciutat, les mil-
 leres salarials apareixen escalonades, arrosegant les So-
 cietats d'un poble a les altres. Una dada important és -
 que l'arrossegament sempre es produeix a la saga de la -
 ciutat, oferint-nos un nivell salarial lleugerament infe-
 rior al de les Societats d'indústria.^{43/}

El primer cercle de vagues, una vegada reconsti-
 tuïdes les Societats, el trobem en la comarca de la Ribe-
 ra. Es demana en Albalat, Sueca i Alberic l'augment d'un
 quinzet diari per als treballadors de l'arròs, d'1'25 a -
 1'50, quan per aquests temps el salari ^{del pes} "avangat" en la -

ciutat és de 2 pessetes (ho han aconseguit els obrers de -
 vila i l'Ajuntament blasquista quan aplega al poder s'apreg
 sa a concedir-ho als seus treballadors). La lluita produeix
 una ampla movilització amb assemblees massives i moments -
 conflictius. En Albalat són arrestats alguns vaguistes -
 ("el juez municipal es digno compadre del Alcalde", diu El
 Pueblo) i tot el veïnat es congrega a la porta de l'Ajuntam
 ent des de les cinc de la vesprada fins les dues del matí
 quan són posats en llibertat. Durant el transcurs de la vag
 a, que es prolonga prop de quinze dies s'organitza un mí-
 ting de solidaritat que presideix Serrano (redactor de El
 Pueblo) i Manaut. Per fi s'aconsegueixen les 1'50 demanau-
 des. Uns mesos més tard, en novembre, es planteja el ma-
 teix a Alzira i Carcaixent amb els de la taronja que cele-
 bren assemblees de més de 3.000 treballadors.

Seguint la tàctica d'escalonament, a l'entrar el
 nou any, la Societat d'Alberic planteja que també se'ls -
 augmenta un quinzet a les dones dels magatzems.^{44/} Ho aconse-
 guix excepte en el magatzem de Blas Morán on les dones van
 a la vaga. Es produeix aleshores un altercat entre les va-
 guistes i algunes esquiroles i la cosa es complica quan eix
 l'encarregat i insulta i tracta d'agredir a les dones. La
 bravura i el coratge d'aquestes dones devia ésser molt alt
 ja que ha d'intervenir la Guardia Civil que n'arresta set.
 La indignació corre per tot el poble i al dia següent es -

presenten Manaut i Azzatti per solucionar el conflicte. -
Com es pot veure les situacions conflictives en un poble
prenen de seguida un caire distint al de la ciutat.

També a principis d'aquest any la Societat de -
Sueca planteja un nou augment.^{45/} El conflicte en aquesta -
ocasió dura molt pocs dies, tres o quatre, per que "los -
patronos Cirilo y Sandalio Cebolla, de Fusión Republicana,
acceden a las modestas reivindicaciones". No obstant es -
produeixen alguns incendis que El Pueblo comenta així: -
"Como todos los años se han quemado algunos pajares pero
este año se han repetido más estos hechos quizás por al-
guien interesado en perjudicar a la clase proletaria. El
Casino Republicano de Sueca ha expulsado de su seno a un
esquirol sospechoso. Las autoridades acostumbradas a la -
mansedumbre del trabajador no le dan importancia a estos
sin ver el catadismo que se avocina". J. Bort, el consel-
ler blasquista per Russafa, presenta una denúncia atri- -
buint als incendis una intencionalitat política i eixint
al pas de les acusacions que es feia als treballadors. Fi-
nalment com el jutge no en fa cas, són els propis trebal-
ladors els qui descobreixen els autors, dos matons pagats.
És de destacar, a propòsit d'aquest problema, l'esforç -
que fan els treballadors, dirigits per El Pueblo, en si-
tuar i mantenir les Societats en el terreny de la legali-
tat sindical, i, al mateix temps, el perill de desborda -

ment i explosió continues que es cernien damunt la lluita camperola.

En els dos anys posteriors (1904-5), la lluita es desplaça cap a les Societats de l'interior la qual cosa ens mostra que estava en correlació amb el nivell orga
^{48/}nitzatiu adquirit. Les primeres en constituir-se i les més consolidades organitzativament, les de la Ribera, són les que inicien la lluita fins aconseguir un cert poder contractual. Aleshores és lògic que es desplace cap aquelles que, a l'haver adquirit consistència suficient, go - sen plantejar batalla. En octubre de 1904 es declaren en vaga 500 treballadors de la Societat de Torrent. Del jornal establert per aquest temps, 9 i 10 quinzets s'havia aplegat a l'acord d'augmentar un quinzet, a 10 i 11. Notem que en aquest mateix mes els fusters de València en demanen 14 per a l'oficial de 1ª i 11 per al de 2ª, i els del Grau, entre els quals el salari més baix està en 9, - exigeixen un augment de dos quinzets, és a dir, a 11. - Existeix, doncs, una petita diferència favorable a la ciu
 tat. Però tornem a Torrent. L'acord pactat és incumplit, excepte per 16 propietaris els noms dels quals són esmen
 tats en el periòdic segons la tèctica habitual d'enfron
 tar als patrons entre si. En aquest cas El Pueblo té una raó particular, donar una lliçó discreta a una Societat - que es mostra reacia al vot republicà. "No desmayen pero

vean quienes son sus amigos. No tardará mucho tiempo que - los que hoy faltan a su palabra vayan a pedirles el voto". La causa de la negativa dels patrons és política, no econòmica, ja que el batlle Babiera, el metge Miquel i els altres cacics tenen por que es consolide la Societat. La vaga porta una setmana i es complica, ja que els propietaris donen com excusa que en Aldaya es segueix cobrant el mateix. Aleshores la Societat d'Aldaya, en una Assemblea de 200 treballadors dels quals solament voten 4 en contra, decideix anir-se a la vaga. Finalment el 19 (en Torrent va començar el 7) s'aplega a un acord satisfactori, quedant solament el problema dels esquiroles d'Alcaya que s'arregla, com ja hem dit, amb la mediació del Governador.

Al marge d'aquesta activitat reivindicativo-sindical cal ressenyar algunes movilitzacions contra els consums, tema aquest tòpic de l'època, però que reflecteix el malestar latent per la carestia de la vida. La qüestió queda molt evident en un manifest de la Societat de treballadors de Cullera. "La gravísima situación que atravesamos nos impone volver a la lucha, sacudiendo el polvo de tanto tiempo de quietismo. El malestar tradúcese en protestas, algaradas y motines que en nada favorecen nuestro bienestar. Queremos una acción seria y amplia que aporte mejora a los desheredados del patrimonio universal". La Societat Obrera de Cullera pren la iniciativa de què s'ex

cloga del pagament de consums les matèries de primera necessitat.

En aquest mateix sentit s'havia dirigit a Salmerón, Joaquín Masmano, en nom de la Societat de Bunyol, sollicitant que s'abolirà "el impuesto del hambre". En Catarroja ni hagué una ampla movilització popular contra l'arrendament de consums que, si bé no suposava augment - duia a un major rigor en el seu compliment. Tot el poble es va congregar en la plaça i l'arrendatari, poregós, no es va presentar. El Pueblo amb una cridanera manca de conseqüència, aplaudeix el fet encara que una de les primeres mesures de l'Ajuntament blasquista havia estat llevar-se de damunt el problema i arrendar-los. És clar que salva la cara dient que el batlle de Catarroja vol compensar d'aquesta manera el dèficit que ha provocat al repartir a dojo en les eleccions els diners de les arques municipals. Una similar movilització esdevé en Massanassa i mereix la Societat de treballadors un comentari elogiós del diari republicà. En canvi la seua indignació no coneix límits quan Soriano agita els treballadors del carrer Sagunt contra els impostos del Municipi de València. Però aquesta és una altra qüestió. En el fons no es tracta solament de demagogia ja que els blasquistes s'esforcen en demostrar que el problema està en com es gasta els diners i no en la inevitable necessitat d'haver de guanyar-los d'una forma o altra. ^{47/}

El panorama que hem traçat de les Societats de Treballadors en el seu moment de recomposició, ens ha mostrat un inici de pràctica sindical que modifica, d'alguna manera, l'esquema de la "jacquerie". Però hem pogut observar també que hi ha, latents i amenaçadors, elements capaços de fer-la explotar d'una forma agressiva i violenta. El contacte directe amb els cacics, Guardia Civil, jutge, propi dels pobles, el que les injustícies resten personalitzades en subjectes als qui es veu quotidianament, i, - per altra banda, el fet de girar tot al voltant del mateix problema del camp (la movilització dels treballadors és pràcticament la de tot el poble) polaritza molt més radicalment les tensions. L'impasse de les aspiracions polítiques blasquistes, condemnades a perdre quasi sempre, - corre a la par amb les experiències dels abusos de poder practicats per jutges i batles. El republicanisme no s'abandona per què està massa arrelat en la tradició popular i per què posseix, en el seu xonfús conglomerat ideològic, una punta de llança demagògica de destrucció de l'autoritat, d'alçament revolucionari, d'arremesa contra tot "lo existente". És eixa veta comú amb la tradició anarquista que els blasquistes sapigueren explotar hàbilment. Per açò, si bé políticament els blasquistes no perden la seua influència, sinicialment les Societats van retrobant la matriu anarquista que prou anys abans havia donat vida al moviment. A açò s'afegeix la necessitat d'am-

pliar la seua organització. Hem vist que la Societat de -
 Cullera cridava a un Congrés Comarcal. Aquesta necessitat
 de vincular-se, d'establir una organització a la manera -
 de l'antiga Federació Regional (de la I Internacional) va
 deixant-se sentir i la adhesió a Solidaritat (1909) i
 la creació de la CNT en 1910 ve com -
 l'anell al dit. Com hem dit al principi del Capítol, di-
 versos delegats de Cullera assisteixen en 1911 a Barcelona
 a una reunió de la CNT en la qual s'acorda un atur gene -
 ral de recolzament a la vaga de Bilbao. El moviment sindi -
 cal ha entrat ja per un camí més ample.

3) L'HOSTILITAT DE L'HORTA

- Clientelisme reaccionari

Anem a veure en aquest apartat els conflictes entre la Societat d'Agricultors de la Vega i l'Ajuntament de València. En realitat aquesta Societat no és propiament una Societat obrera ni de treballadors o bracers del camp. La formen gent de l'horta que treballen terres arrendades i els conflictes als que anem a assistir no són contra els seus arrendataris sinó contra l'Ajuntament. En algun sentit, doncs, estaria de més el seguiment que ens proposem - però hi ha diverses raons que ho aconsellen. En primer lloc els treballadors de l'horta representen una franja que econòmicament pot equiparar-se als proletaris o treballadors per compte d'altre però configuren un tipus de mentalitat que no s'hi correspon. Aquesta falca de reaccionarisme en el si de les classes baixes és de gran importància social i política. A part de què els mateixos treballadors de l'horta són, a la vegada, els "fematers" de la ciutat i treballen per a l'Ajuntament. En segon lloc el xoc d'aquests treballadors de l'horta amb l'Ajuntament exemplifica el model de les tensions entre el camp i la ciutat, entre la centralitat que aquesta s'atribueix i l'abandonament en que es manté sempre el camperolat. Tensió camp-ciut

tat que el blasquisme, pel tipus de política que segueix, i que qualifiquem de "magnificació municipal", contribueix a agreujar. En tercer lloc, en el nostre estudi no sola - ment ens preocupa el moviment obrer sinó la seua relació - amb la ideologia blasquista, relació que s'hi dóna en la forma de brutal contrap.

Al començament d'aquest capítol hem traçat un - quadre descriptiu de la situació política de la zona. Com - pletem-lo ara amb alguns trets sobre l'entorn social. En una "Memoria sobre el colonato en Valencia", presentada - pel seu autor D. Pablo Orellana a la Societat Econòmica - d'Amics del País, se'ns pinta l'estat d'aquells agricul - tors.^{48/} Es pot dir que tots viuen de la seua petita parcel - la de terra arrendada. "Aquí no hay jornaleros. Tal clase es desconocida en nuestra huerta, pues como todos tienen - tierra en arriendo, aunque sólo sean tres o cuatro hanega - das, y aún menos, se creen haber llegado a la categoría de amos". Amos que no són tals i que a més a més són pobres. Malgrat que "se ve precisado a hacer varias cosechas al -- año, sin dejar descansar la tierra" i a "ayudarse con la - cría de toda clase de animales", "con sobrada frecuencia - no le es posible atender a los compromisos que adquirió en cuanlo al pago del arriendo". A partir d'aquesta situació s'encadenen tota una sèrie de conseqüències que Blasco va apuntar en la Barraca i que coincideixen amb les d'aquest

informe de signe clarament conservador. El llaurador paga tard i mal l'arrendament "viéndose obligado el propietario a doblegarse, guardándose muy bien de intentar despojarle de sus tierras... ya que puede tener la seguridad de que muy pocos o ninguno se han de comprometer a tomar los campos en cuestión, pudiéndose citar innumerables casos que confirman este aserto". Però naturalment no es tracta solament d'aquest temor ja que, com pot suposar-se, tenint la força de la seua part s'hagueren pogut imposar. Malgrat els motins violents com els de 1879 no haurien titubejat en imposar-se als mals pagadors amb la poderosa lògica de la Guardia Civil. En realitat el que passa és que els propietaris a penes tenen interès econòmic en aquelles terres. "Son muchos, muchísimos, los propietarios que ni tan siquiera saben el punto en que están situadas, el lugar en que raican sus campos". Pel contrari la rendabilitat política pot esdevenir molt alta si, a canvi d'aquesta tolerància, asseguran la submissió electoral.

El sistema clientelar es consolida encara més per un altre motiu: "el labrador es víctima de la usura desde el momento en que tenga la desgracia de perder sus cosechas, de que se le muera una caballería, se le queme la casa o sufra cualquier contratiempo". Els prestamistes actuen com a nexes de la clientela política, tenen lligat

el llaurador i li concedeixen millor o pitjor crèdit segons la seua fidelitat electoral.

A totes les coses dites s'afegeix el pes d'una mentalitat que fins i tot al nostre conservador comentarista li sembla tradicional i primitiva: "Aducen como única razón para demostrar el por qué hacen las cosas de este u otro modo, la eterna cantinela de que sus antepasados lo hacían también así". Repetidament oim preguntar amb estranyesa com és que els llauradors més a prop a la ciutat són menys cults i instruits que els que en són més lluny. És fàcil trobar contestació complida. Al manca-los el tracte i relacions amb les persones ilustrades de la ciutat, queden reduïts a alternar amb certa classe de gent que, en la majoria dels casos, són dotats de mitjana o mala educació, essent freqüent que a molts d'ells, al sostenir el tracte amb els llauradors, no els guie un altre mòvil que el d'exploitar la seua candidesa i ignorància. "Esto hace nacer en el huertano la desconfianza y prevención con que antes ya miraba todo cuanto procediese de la ciudad!" La memòria que seguim entra en la seua part final: "Adoptando cuantas medidas se indican a continuación veremos llegado el día en que regeneremos y podamos conducir a nuestros labradores por el camino de la civilización, siéndonos dable en tal caso hacerles cambiar por completo en su modo de ser y desterar en él esas costum-

bres semibárbaras a las que hoy muestra gran afición". El fet més curiós és que tals mesures, com no podia ser menys en una Memòria dirigida al Excm. Sr. Rodríguez de Cepeda, un dels senyors electorals de la zona, i premiada per la Societat que els blasquistes anomenaven "de enemigos del País" o "la partida carlista", tals mesures, repetim, reincideixen en l'agreujament de la situació descrita. A part d'unes quantes propostes tendents cap a la racionalització del treball, allò més fonamental del reformisme conservador es recolza en tres eixos: 1) "Conservar y desenvolver los sentimientos religiosos", com a base d'una educació "que los mantenga en constante amor a la virtud y al trabajo". En l'esquema cultural s'inclou "el fomento de la afición a la música, creando bandas en el mayor número posible de ellos. Esta afición dulcifica las costumbres, engendra bondad en nuestro carácter y eleva el pensamiento humano". 2) Per al cas de que no hi haja prou ni amb la religió ni amb la música "asígnese a nuestra provincia toda la Guardia Civil que le corresponde". 3) Substitució de la usura per "sociedades benéficas, como el Monte de Piedad, Cajas de Ahorros, de Seguros y otras", és a dir la institucionalització del domini econòmic de l'horta d'una manera més seriosa o, el que és el mateix, modernització del caciquisme emprant medis menys primitius.

Després de llegir l'informe veiem que els blas-

quistes no exageraven en llur apreciació de la situació -
social i política de l'horta.^{49/} "La situación de los colo -
nos de nuestra huerta no puede ser más triste, ya que los
arrendamientos se les suben, al ser aumentadas las Contribuciones, y los cultivos tienen que formarse por medio de
abonos siempre caros, sin que los precios remuneren lo -
bastante para dejar una triste ganancia". Arran del primer conflicte de l'Ajuntament amb els treballadors de -
l'horta, en el que els blasquistes encara eren especta-
dors, Morote va publicar un extens article en El Pueblo -
sobre el problema. Després canviarien prou els judicis. -
"Pobres huertanos. Pasarse la vida trabajando como bes-
tias de carga para sacar un puntado de calderilla por sus
ricas hortalizas y obtener a cambio de sus sudores, de -
sus afanes, que el paternal municipio les arranque en tributos la mayor parte de sus escasas ganancias. Podres -
huertanos! Vender su alma al cacique, deshonrarse votando
al que se lo manda desde lo alto, o lo que es peor, con-
sentir que su voto falsificado aparezca sumándose y des-
contándose en un acta en blanco, para que en pago de tan
buenos oficios les saquen las tiras del pellejo con un impuesto absurdo". L'autor continua amb tremendes premoni-
cions: "La revolución francesa comenzó por los grandes movimientos de las poblaciones rurales. Las jacqueries con-
movieron a la tierra gala de un extremo al otro... No pregunteis en quiénes se apoyan imperios y reinos. Se apoyan

en esa masa incommovible y estratificada de los rurales, herederos de los esclavos... El día en que los elementos - agrícolas, los huertanos, legión sagrada del cacique, se subleven, resonará el grito de sálvese el que pueda. Lo sa ben muy bien los propietarios, rentistas, ministros y directores del sistema monárquico: contando con la población rural podemos reirnos de la población obrera... En el Travail, de Zola, la ciudad de justicia, de paz y de verdad, no se funda sólo en las reivindicaciones de la fábrica, si no de la fábrica y del campo, de la tierra por fin rescatada de la usura y del cacique". La lucidesa de l'article - (no hi manca l'al.lusió a Zola per tenir el segell de la - casa) serà contradita de seguida en la pràctica. L'amplitud retòrica, típica del discurs blasquista, permet fàcils recursos per cobrir-se la retirada. Precisament, ja ho - deiem nosaltres, els mals són tan grans que s'equivoquen - els qui els centren en eixos petits objectius, argumentara n quan el bou se'ls tire damunt. "La primera revolució es la política", diu Morote. Sigam tots republicans que la resta ens vindrà per afegiment. ~~Adm~~/

Un element important a tenir en compte en aquesta situació és el pes ideològic que impedia amb hostilitat la penetració de la demagogia blasquista especialment apta, en principi, per a aquests casos. Hem parlat del domini -- dels cacics i de què hi havia el segell del carlisme, re-

convertit en Liga Catòlica. Doncs bé, el carlisme és d'alguna manera un populisme de signe opost i d'ahí que el blasquisme l'atacara amb més furor que als partits conservadors. Hi veia, amb previsor encert, l'única base de masses de la reacció. Podia explotar els mateixos tòpics contra la corrupció d'allò existent, l'estupidesa dels polítics, la ineficàcia de les institucions. Solament que, a més a més, entre els polítics incloïa els blasquistes i entre les institucions l'Ajuntament. La doctrina integrista, entre masses endarrerides culturalment i dominades pel sentiment religiós, tenia les mateixes apariències d'utopia revolucionària, que la República i produïa idèntics efectes fanatitzadors, amb el desventatge de què de cap manera era racionalitzable, com ho podia ser la demagogia blasquista. Un periòdic com El Palleter, abominablement integrista, va aplegar en ocasions a tirar la increïble xifra de 50.000 exemplars, segons Navarro Cabanes,^{50/} i prescindint del seu número, es tractava de l'oracle de l'Horta, a la qual dedicava especial atenció. No hi ha prou, per explicar el seu èxit, acudir a la seua gràcia grollera. El seu impacte provenia, sens dubte, d'eixa espècie de "justicialisme" populista que prodigava. Els "judicis" on el Palleter actuava de jutge i el tio Rosí (alusió a l'horta) com Secretari i executor, front als quals els veïns dels pobles exposaven les seves queixes, assoliren enorme popularitat. El Pueblo a penes es digna-